

Kalohua Kemi a Matyu e vapolungania

1.1-17 Na hizani habu tubuni Iesus Kristus (Luk 3.23-38)

¹ Na hizani habu tubuni Iesus Kristus. A Iesus ia na tubuni Devit, a Devit ia tubuni Abraham.

² A Abraham ia tamani Aisak, a Aisak ia tamani Jekop, a Jekop ia tamani Iuda kamani habu tazina, ³ a Iuda ia tamani Peres hiro a Sera. Tinahiro ia a Tamar, a Peres ia tamani Hesron, a Hesron ia tamani Ram, ⁴ a Ram ia tamani Aminadap, a Aminadap ia tamani Nason, a Nason ia tamani Salmon, ⁵ a Salmon gona a Rahap, tuhiro a Boas. A Boas gona a Rut, tuhiro a Obet. A Obet ia tamani Jesi. ⁶ A Jesi ia tamani King Devit.

A Devit ia tamani Solomon. Tinana muga ia na goni Uriah. ⁷ A Solomon ia tamani Rehoboam, a Rehoboam ia tamani Abiya, a Abiya ia tamani Asa, ⁸ a Asa ia tamani Jehosafat, a Jehosafat ia tamani Jehoram, a Jehoram ia tamani Usia, ⁹ a Usia ia tamani Jotam, a Jotam ia tamani Ahas, a Ahas ia tamani Hesehia, ¹⁰ a Hesehia ia tamani Manase, a Manase ia tamani Emon, a Emon ia tamani Josaia. ¹¹ A Josaia ia tamani Jehoiakin kamani habu tazina. Kilangata kua dia te peola vano dia kene karabusianga ni Babilon.

¹² Muri na kua dia te vano karabus ni Babilon: A Jehoiakin ia tamani Sealtiel, a Sealtiel ia tamani Serubabel, ¹³ a Serubabel ia tamani Abiut, a Abiut ia tamani Eliakim, a Eliakim ia tamani Asor, ¹⁴ a Asor ia tamani Sadok, a Sadok ia tamani Akim, a Akim ia tamani Eliut, ¹⁵ a Eliut ia tamani Eleasar, a Eleasar ia tamani Matan, a Matan ia tamani Jekop, ¹⁶ a Jekop ia tamani Iosep, goni Maria, kua e valohia a Iesus, kua e kohanga ni Kristus.

¹⁷ Habu tubuni Abraham e 14 ki vano mule ni Devit, 14 ve ni Devit ki vano mule na taem kena dia te karabus ni Babilon, na karabus ni Babilon ki vano na taem ke Kristus kua ti valohua, dia ve dia ta 14.*

*1.18-25 A Maria e valohia a Iesus Kristus
(Luk 2.1-7)*

¹⁸ Belea ke Iesus Kristus ia bele barae: Tinana a Maria e makua kete kabania a Iosep, palaka muri hiro kene mia rua, a Maria kava ia ti kove na vuna na matuhanga kana Vule Tumonga. ¹⁹ A Iosep goni Maria ia e kaka mahoto ki beta ni kulina kete katia a Maria ni puae na matana manumanu, kubarae ki ngoro na kana lohoihoia za kete vati rogonia za. ²⁰ A Iosep e ba lolohoi vuvu na golea kua, na engel kana Paraha ia bele vona na manginunginua ki tania, "Iosep tubuni Devit, taua nu kuahi koto pelea a Maria kara go, na vuna kapiru kena na magalina ia e bele na matuhanga kana Vule Tumonga. ²¹ A Maria da e valohia kapiru tamohane katiu, da tu kohania

---

* **1:17** Kristus = kaka kua e valikira oil kara bakana ki makua ki kara King. **1:18** Lu 1.27. **1:21** Lu 1.31.

hizana ni Iesus, na vuna ia da e vaikoli kara kana manumanu na kadia manaunau.”

²² Goloaloa laveve kua e bele kete pori matoto na polea kana Paraha kua e tania na havana kana profet ki tani barae, ²³ “Miu longoria, na tavine tizula kua ma beta ni ngoro kamana tamohane katiu da e magalina ki valohia kapiru tamohane katiu, da e kohanga ia ni Imanuel.” Vuvuna hiza kua e tani barae, “A Vuvu e kamadolu.”

²⁴ Kamana a Iosep ki lama, ia kabania a Maria habuka kua na engel ke Vuvu e tania vona kete katia. ²⁵ Palaka ki beta ni ngoro kamani Maria ia ki vano muri na dama ti valohia na kapiru tamohane. Ia kohania hizana ni Iesus.

2

2.1-12 Saveman taza ke vuni haiden dia ta mai hadavia a Iesus

¹ A Maria e valohia a Iesus na poloka taon Betlehem ni distrik a Iudea, kilangata kua a Herot e king. Na saveman taza dia ta pe ni Ist, dia ta mai kiri Ierusalem. ² Dia ka mai huhule kirina dia ka tania, “Kue kapiru kena e valohua kua kete kara King ke vuni Iuda? Hita ta hada kana vitovito na kahita malala rae ni Ist. Hita ka mai hita kata lotu vona.” ³ Tania a King Herot ki longoria polea kua, e vairohia matoto kana lohoihoia, ia mai ve dia manumanu laveve ni Ierusalem dia ta lohoi vuvu ve. ⁴ Ia koi lupunia na hetpris kamahi kamana tisa kamahi kara lo. Ia hulenidia, “Da e valohua a Kristus ni ve matoto?” ⁵ Dia ta tania, “Na taon a Betlehem

na poloka distrik a Iudea, na vuna na profet e vapolungania ki tani barae, ⁶ 'Palaka, ho a Betlehem tu malala kote matoto, na garigari ke vuni Iuda, palaka ho da tu dopa ku hizanga na taon laveve kua ni Iudea. Na vuna na poloko, da Paraha katiu e bele kete vamuga ni vatunga dala na kagu manumanu a Israel.' "

⁷ Pale, a Herot ia kohani rogonia na saveman kamahi kua bukuna palaka kua na voro e zazahe vona, ia hulenidia na dama kakei matoto kua dia ta hada na vitovito e bele vona. ⁸ Pale, ia geridia vano kiri Betlehem ki tania ni dia, "Miu vano kaze papa kara kapiru kena. Miu kene paria. Miu ta tani hoto kagu. Hau ve kata vano lotu vona."

⁹ Dia ta longo hozovia na polea kana king, dia ta vavana. Na vitovito kua dia ta muga hada ni Ist, ia vamuga mule ni dia, ia vano pati na huduna ruma kua na kapiru e ngongoro vona. ¹⁰ Kamana dia ka hada na vitovito kua, dia ta hilohilo matoto.

¹¹ Dia ta vano hoho na ruma, dia ta hada na kapiru kamani titinana a Maria. Dia ta padonia tuturudia, bakadia ki ziho kara garigari, dia ta lotu vona. Dia ta vukazia kadia presen kamahi na gol, virauh* mai na mir†, dia ta vala kana kapiru. ¹² Pale, dia ta pe na dala motu, dia kene vamule kara kadia kantri, na vuna a Vuvu ti kalohu hoto kadia na manginunginua habuka beta dia kata vamule ni Herot.

2:6 Mai 5.2. * **2:11** virauh Pauda kua e tunua kara bavuka. E hubi papa, kadoana e kapou matoto. † **2:11** mir Totoka hai, kadoana e kapou matoto.

2.13-15 A Iosep kamani gona mai tuhiro dia ta hava vano kiri Isip

¹³ Muri na saveman kamahi kua dia te vavana, na engel katiu kana Paraha e bele ni Iosep na manginunginua ki tania vona, “Lama nu pelea kapiru kamani titinana miu na hava vano kiri Isip. Miu mia ra kena, ki mule na dama hau mule ka tania miu ka vamule. Na vuna a Herot da e kaze kara kapiru kete hubi matehia.” ¹⁴ Pale, ia lama, pelea kapiru kamani titinana dia kene vavana na marigo kiri Isip. ¹⁵ Dia ta mia ni Isip ia ia ki vano a Herot ki mate. Goloa kua e bele kete pori matoto na polea katiu kua a Vuvu e tania na havana kana profet ki tani barae, “Hau ta kohani mulehia tugu ki gotala ni Isip.”

2.16-18 A King Herot e tania dia ka vaihubi mate kapirupiru

¹⁶ Tania a Herot ki lala baraenia habuka na saveman kamahi kua dia te rukia, magalina e halavidi matoto. Ia vala polea matuha matoto na kana soldia kamahi dia kata vaihubi mate kapirupiru tamomohane kua kadia krismas ti rua ki ziho mule, ni Betlehem ia mai ve na palakalaka kua kozoho ve ni Betlehem. Ia e kati baraenia na vuna e haze dangea na taem kua na saveman kamahi kua dia ta tania na vitovito e bele vona. ¹⁷ Ia ti kubarae kini pori matoto na polea ke profet Jeremaia, kua e tani barae, ¹⁸ “Halingana kaka katiu e longora ni Rama, na halingana tangia kapou matoto. A Resel e tatangizia habu tutuna ki beta matoto ni

kulina kete taloa ni manga, na vuna ti beta habu tutuna.”

2.19-23 A Iosep kamani gona ia mai tuhiro, dia ta vamule kiri Israel

¹⁹ Muri a Herot ti mate, na engel katiu kana Paraha e bele ni Iosep na manginunginua ni Isip, ²⁰ ki tania, “Madiri nu pelea kapiru kamani titinana miu na vamule vano kiri Israel, nuhu kua dia ta paparakilania dia kata hubi matehia na kapiru, dia te varimateai.” ²¹ Pale, a Iosep ia di madi, ia pelea kapiru kamani titinana dia kene vamule kiri Israel.

²² Palaka kamana a Iosep ki longoria habuka a Arkelaus ti pelea mudini tamana a Herot kini kara king ni Iudea, a Iosep ia kuahi kete vano kiri Iudea. Pale, na manginunginua katiu ve, ia tanga voa vona kete vano kara provins ni Galili.

²³ Ia vano kini mia na taon kua e kohanga ni Nasaret. Kubarae nazia kua na profet kamahi dia ta tania varira, ti pori, “Da ia ti kohanga ia na kaka bukuni Nasaret.”

3

3.1-12 A Jon Kakanaka Baptais e vala polea (Mak 1.2-8; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28)

¹ Na dama kamahi kua, a Jon Kakanaka Baptais e mai kini kakalohunia na manumanu na poloka deset ni Iudea, ² ki tatani barae, “Miu pokizia kamiu mogemoge, na kingdom ke Vuvu ti mai kini kozoho!” ³ A Jon ia na kaka kua a profet Aisaia e popole vona varira ki tani barae, “Na kaka

---

2:23 Mk 1.24; Lu 2.39; Jo 1.45.   **3:2** Mt 4.17; Mk 1.15.   **3:3** Ais 40.3.

katiu e gogoe na poloka deset ki tatani barae, 'Vaida dala kara Paraha, katia dala kamahi ni mahoto kirina!' "

⁴ Zohozohoa ke Jon e katua na vuluka kamel, ki taza lete kua e katua na hulita bulmakau na votaka. Ki lala kete hahania pidogo kamana hani bukuna mugomugo. ⁵ Manumanu laveve bukuni Ierusalem ni Iudea, ia mai na malala laveve kena ni Iordan dia ta mamai ni Jon. ⁶ Dia ka tatani kakava kadia manaunaua, ia ki vavazuguidia na poloka naru a Iordan.

⁷ Tania a Jon ki hadavia kua a vuni Parisi kamani vuni Sadyusi luba dia te mamai vona kete vazuguidia, ia tania kiridia, "Miu habu tutuna humata kamahi! Azei ti kalohu hoto kami, kua miu kene vavarihavai na magali varitihia ke Vuvu kua ti mamai? ⁸ Miu katia maki kamahi kua kete vatunga habuka kava miu te vala lamamiu kara kamiu moge zahazaha kamahi. ⁹ Tabarae miu na lohoia miu na tania da beta miu kata pelea zahatanga na vuna miu ta tania miu na habu tubuni Abraham, na vuna ta tania ni miu, a Vuvu e dangea kete katia vatu kamahi kua dia na kiri habu tubuni Abraham!"

¹⁰ Na kira kava ti ngoro na voraka hai kamahi. Hai kena beta ni vua paleka ni kemi kete hanua, da e hurava ki varaganga kara poloka haroho.

¹¹ "Hau ta vazuguvimiu na naru kete vatunga habuka miu te pokizia kamiu mogemoge. Palaka muri ni niau kaka katiu da e mai, ia e dopa ki hizanga ni niau, hau beta na kaka pa na dangea kata luga kana sandel. Ia da e vazuguvimiu

na Vule Tumonga kamana haroho. ¹² Ia e mai kamana kana fok kete kizuvia na vit ni varaga zahenia kara kavili, kavili ni pele kakava tahetahena vit na palekangana. Da e tapi lupunia hana palekangana vit na rumaka vit, palaka da e tunia na tahetahena vit na haroho kena beta ni lala kete mamate.”

*3.13-17 A Jon e vazuguvia a Iesus
(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)*

¹³ Kilangata kua a Iesus ia mai, e pe ni Galili ki mai ni Jon na naru a Iordan, a Jon kete vazuguvia. ¹⁴ Palaka a Jon e parakilania kete katia a Iesus ni pokizia kana lohoihoia, ki tania vona, “Ma ho koto vazuguviau, e kuziha kunu huleniau kata vazuguviho?” ¹⁵ A Iesus ki tania, “Vatahia, kati baraenia kua habuka hau ta tania, tolu kata vaporihia na lohoihoia mahoto, kua a Vuvu e tania tolu kata katia.” Pale, a Jon ia muri na kana lohoihoia.

¹⁶ Kamana a Iesus ki vazuguvi hozova, ki vatia naru ki vano madi na hiripa barae, na lagato e ngapa, ia hada na Vule Tumonga ke Vuvu ti tali tadu balika balu kini ziho mia na huduna. ¹⁷ Na halinga katiu e pe na lagato ki tania, “Na Tugu matoto kena, e lala kete kuligu matoto kirina ka magali katiu matoto kamana.”

4

*4.1-11 A Satan e pado rukia a Iesus
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)*

¹ Pale, na Vule Tumonga ia pelea a Iesus vano kara poloka deset, a Satan kete pado rukia. ² A Iesus ki mahoho na dama e 40, na marigo e 40. Muri na kua ia ti ba vitolonia. ³ Pale, na kakanaka pado rukurukua ia mai bele vona ki tania vona, “Ni ho tuni Vuvu, tania na kedo kamahi kua dia na kara bret.” ⁴ Palaka a Iesus ki kolia kana polea ki tania, “E vapolu bareanga na poloka buk ke Vuvu, ‘Mara beta kaka ni mahuri na bret za, palaka kaka da e mahuri na polea laveve kena e pe na havani Vuvu.’ ”

⁵ Pale, a Satan ia pelea vano kiri Ierusalem, na taon tumonga ke Vuvu ia vama diria na huduna tempel heta matoto. ⁶ Ia tania vona, “Ni ho Tunu Vuvu, raga ziho kiri heva, na vuna, e vapolu bareanga na poloka buk ke Vuvu, ‘A Vuvu da e geria kana engel kamahi dia ka kodoniho. Da dia ta zikoviho na limadia, ki mara beta nu valitia kabe na kedo.’ ” ⁷ A Iesus ki tania vona, “Na polea kana Paraha e tani barae ve, ‘Tabarae nu papado rukia a Paraha, ka Vuvu.’ ”

⁸ A Satan ia pele mulehia a Iesus vori kara potuna horaha matoto katiu ia vatunga kingdom laveve bukuna garigari vona, kamana kadia goloaloa mata mulimuli kamana kadia glori. ⁹ Ia tani barae ni Iesus, “Nu padonia tuturu, nu lotu ni niau, goloaloa laveve kua da ta vala ni niho.” ¹⁰ A Iesus ki tania kirina, “Kakava ni niau, Satan! Na polea kana Paraha e tani barae, ‘Lotu na Paraha ka Vuvu, ku vora kana za.’ ”

¹¹ Pale, a Satan ia vatia a Iesus, na engel kamahi dia ta mai kodonia.

4.12-16 A Iesus e varivuvunia kana galanga ni Galili

(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Kamana a Iesus ki longoria habuka a Jon ti taruha na karabus, ia vamule kiri Galili. ¹³ E vatia a Nasaret, ki vano mia ni Kaperneam. Taon kua, ia na hiripa loka a Galili, na garigari ke vuni Sebulun kamani vuni Naptali. ¹⁴ E kati baraenia kete pori matoto na polea ke profet Aisaia kua e tani barae, ¹⁵ “Garigari ke vuni Sebulun kamana ke vuni Naptali, e ngoro kozoho na hiripa dala kapou kua e ziho kara dazi, na paligena naru a Iordan, ni Galili, malala kana manumanu motu kua beta dia na lala dia kata bilip ni Vuvu, ¹⁶ nuhu kua dia ta lala dia kata mimia na rodo, kava dia te hadavia laet kapou. Nuhu kua dia ta mimia na lirungana matea, laet ti bele ni dia kava.”

4.17-22 A Iesus e kohania kaka garamo dia kata muri vona

(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁷ Kilaka kena ki vano, a Iesus ti varivuvu keteni kalohunia polea kana Paraha na manumanu ki tani barae, “Miu pokizia kamiu moglemoge, kava kingdom ke Vuvu ti mai kini kozoho.”

¹⁸ Boto katiu a Iesus e vavana na hiripa loka ni Galili, ia hadavia varitazini rua, a Saimon, kua e kohanga ni Pita, kamani tazina a Andru. Hiro ta

---

4:12 Mt 14.3; Mk 6.17; Lu 3.19-20.   **4:13** Jo 2.12.   **4:15** Ais 9.1-2.   **4:17** Mt 3.2.

varagaraga vuho na poloka naru, na vuna hiro ta kakanaka pelepelea na hiha. ¹⁹ A Iesus ki tania ni hiro, “Mo mai muri ni niau, kata vatunga makina pelepelea na kaka ni moro.” ²⁰ Hiro ta zuka tapuni pamuhia kahiho vuho, hiro kene muri vona.

²¹ E pe vano pitu ve, ia hadavia varitazini rua ve, a Jems hiro a Jon kamani tamahiro a Sebedi. Hiro na huduna bot kamani tamahiro a Sebedi, dia ta vaihidahida kadia vuho. A Iesus ia kohanihiro ve, ²² hiro ta zuka tapuni pamuhia a tamahiro kamana bot, hiro kene muri ni Iesus.

*4.23-25 A Iesus e vaketekete ki kati kemihia manumanu
(Luk 6.17-19)*

²³ A Iesus e vana lobia laveve distrik a Galili, ki vaketekete na poloka haus lotu kamahi ke vuni Iuda, ki kalohunia ni dia na Kalohua Kemi na kingdom ke Vuvu. Ia ki kati kemihia mulehia ve manumanu kua mazahi na livuhadia. ²⁴ Na rereki Iesus kini vana lobia malala laveve na kantri ni Siria, kubarae manumanu dia ta pelea nuhu kua mazahizahi, nuhu kua dia ta hatunia varitihia ve na livuhadia, ia mai nuhu kua na vule zaha e holiholidia, ia mai nuhu kua dia ta lala dia kata dadaedia, ia mai nuhu kua kabedia kamana limadia e matemate, ia ki kati kemihidia laveve. ²⁵ Manumanu luba matoto bukuni Galili, bukuna distrik Dekapolis, ia mai bukuni Ierusalem kamani Iudea, ia mai nuhu na palaka kamahi kua na paligena loka a Iordan, kua dia ta murimuri vona.

5

5.1 A Iesus e ratarata na huduna potuna

¹ A Iesus e hadavia kabuna manumanu kamahi kua, ia vori mia tadu na hiripa potuna. Kana disaipel kamahi dia ta mai vona.

5.2-12 A Iesus e tania manumanu dia kata hilohilo

(Luk 6.20-23)

² Pale, ia varivuvu keteni vaketekete ni dia, ki tani barae, ³ “Nuhu kua miu ta hada lala habuka miu ta balakavua matoto na lohoihoia ke Vuvu, ia miu kata hilohilo, na vuna na kingdom ke Vuvu ia e kamiu.

⁴ Nuhu kua miu ta tatangi, ia miu kata hilohilo, na vuna a Vuvu da e katia magalimiu ki malugunia.

⁵ Nuhu kua miu ta vavazihoni mulehimiu, ia miu kata hilohilo, a Vuvu da e vala garigari kamiu.

⁶ Nuhu kua e vivitolonimiu ki mamarahotimiu kara moge kua e mahoto, ia miu kata hilohilo. A Vuvu da e vahotovia kamiu hatuhatu.

⁷ Nuhu kua miu ta lala miu kata mamaharia manumanu, ia miu kata hilohilo. A Vuvu da e maharimiu.

⁸ Nuhu kua magalimiu e kavakava matoto ki beta matoto lohoihoia zaha katiu na polokomiu, ia miu kata hilohilo. Da miu ta hadavia a Vuvu.

⁹ Nuhu kua miu ta lala miu kata talotalo na varihubia kamana varikoria, ia miu kata hilohilo. Da miu ta kohanga miu na habu tutuni Vuvu.

¹⁰ Nuhu kua e kati zahata miu, na vuna miu

ta lala miu kata vavana na moge kua e mahoto matoto na matani Vuvu, ia miu kata hilohilo. Na kingdom ke Vuvu ia kami.

¹¹ Nuhu kua e pole zaha voa kirua miu, ki kati zahata miu, ki vairuku ve voa kirua miu ki tanga polea mata hilehilea kirua miu, na vuna kua miu ta mumuri ni niau, magalimiu kete malugunia miu na hilohilo. ¹² Miu hilohilo matoto, kadoamiu kua e gugurimiu na lagato e kapou matoto. Dia ta kati baraenia ni miu na vuna zia, varira dia ta kati baraenia ve na profet kamahi bukuni varira.”

*5.13-16 Miu ta balika sol kamana laet
(Mak 9.50; Luk 14.34-35)*

¹³ “Miu na sol kara garigari. Palaka kua ta sol ni vatia milolokana, da kati zinganga ki kara sol mule? Da ti beta keteni kemi kara golea katiu, da ti varanganga, manumanu kini vavaka tadoria.

¹⁴ Miu ta habuka laet kara vulovulo. Taon kapou katiu kua ni ngoro na potuna katiu, mara beta ni bata na matadolu. ¹⁵ Beta kaka ni lala kete dohotia lam ni taruhia na taura dis. Beta, e taruhia na mudina lam ki hada kara manumanu laveve na poloka ruma. ¹⁶ Ia e habuka za, katia ka laet ni hada na pidaka manumanu, dia kata hada ka maki pa, dia na vala glori ni Tamamiu kua ia e heta na lagato.”

5.17-20 Polea na lo ke Vuvu

¹⁷ “Tabarae miu na lohoia hau ta ziho kata pele kakava lo ke Moses kamana polea kana

---

5:11 1 Pi 4.14.   **5:12** 2 Sto 36.16; Ap 7.52.   **5:13** Mk 9.50; Lu 14.34-35.   **5:14** Jo 8.12; 9.5.   **5:15** Mk 4.21; Lu 8.16; 11.33.

5:16 1 Pi 2.12.

profet kamahi. Beta, hau ta ziho kata katia kadia polea ni pori. ¹⁸ Hau ta tani matotonia ni miu, da garigari kamana lagato hiro ta balavutuka, palaka mara beta leta kote katiu o na vapolupolua pitu, ni balavutuka na poloka lo, ia ki mule na dama kua golea laveve kua na lo e popole vona ki pori laveve. ¹⁹ Kubarae, azei kua tani hada vetania dihura lo pitu ni beta ni muri vona, ia vata kua tani lo kote, kua tani vaketea na manumanu habuka beta dia kata muri vona, ia da beta matoto hizana na kingdom ke Vuvu. Palaka azei kua tani mumuri na polea kamahi na lo ni vavaketea ve na manumanu dia kata mumuri na polealea kamahi na lo, ia da e hada zaheanga ia na kingdom ke Vuvu. ²⁰ Ta tania ni miu, ta kamiu moge ni beta ni dopa ni mahoto livutia na moge kamahi kana tisa kamahi kara lo kamana Parisi kamahi, da mara beta matoto miu na hoho na kingdom ke Vuvu.”

5.21-26 A Iesus e pole na makina vahotohotoa na polea

(Luk 12.57-59)

²¹ A Iesus ki tani barae ve, “Miu ta longoria e tani barae voa na manumanu bukuni varira, ‘Taua miu na hubi matehia kaka. Azei kua e hubi matehia kaka da e koto voa kirua.’ ²² Palaka hau ta tania ni miu azei kua ta magalina ni vavaritihiki kiri tazina. Da tu vamadira na kotoa. Azei ve kua tani pole hilenia tazina, da e koto voa kirua na kotoa kapou. Palaka, azei kua tani tania kiri tazina, ‘Longolongo ho!’ Ia ho da tu kara haroho ni hel.

²³ Kubarae, kua kunu pelea ka opa vano koto opa vona, kua kunu lohoi paria habuka ka manaunaua katiu vona kamani tazi, ²⁴ vatia ka opa na mugana altar. Ho tu muga vano ku vahotovia ka manaunaua kamani tazi, ba muri kunu mai vala ka opa.

²⁵ Kua kaka katiu kini koto kiriniho, vahotovi tapunia polea kamana, mo na sekhan kua ma beta mo na vano na kotoa. Ta ni beu, da e peleho vano na Megistret, na Megistret ia valaho vano na polis, dia ta taruhiho na karabus. ²⁶ Hau ta tani matotonia ni niho, mara beta nu gotala mule na karabus, da tu mia, ia ku kade hozovia matoto na naba na moni kua e tanga koto kadea, ba muri kunu gotala.”

5.27-30 A Iesus e pole na makina magali buhua

²⁷ “Miu ta longoria kua e tanga, ‘Taua nu katia makina magali buhua.’ ²⁸ Palaka hau ta tania ni miu azei kua tani hadavia tavine katiu ni ngarea ni kukulina kete balebale kamana, ia kava ti katia makina magali buhua kamana tavine kena na poloki magalina.

²⁹ Kua mata kiri maroro kini katiho kunu katia moge zaha, bara luaia nu varaga. E dopa ki kemi koto vatia dihuri livuha katiu, tabarae ni katiho nu pekato, ni varaganga livuha laveve kara hel. ³⁰ Kua lima kiri maroro kini katiho kunu katia golea zaha katiu, kiri hutuzia nu varaga. E dopa ki kemi koto vatia dihura livuha katiu, tabarae ni katiho nu pekato, ni varaganga livuha laveve kara hel.”

5:27 Kis 20.14; Lo 5.18.

5:29 Mt 18.9; Mk 9.47.

5:30 Mt

18.8; Mk 9.43.

5.31-32 A Iesus e pole na makina vamia taputapua na tavine

(Matyu 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ A Iesus ki tani barae ve, “Miu ta longoria varira e tani barae vonanga, ‘Azei kua kini vamia tapunia gona, ia ma kete vala pepana vamia taputapua ni gona kete lalanga habuka ia ti vatia kava.’ ³² Palaka hau ta tania ni miu, ma tavine e balebale kamana tamohane motu, ku vamia tapunia. Palaka kua tanu vamia tapuni vetania a go, ia kava tu katia kini kara magali buhu. Azei kua e kabania tavine kua e vamia tapuanga, ia e katia makina magali buhua.”

5.33-37 Tabarae miu na mapamapa na hizani Vuvu

³³ “Miu ka longoria ve kena e tanga na nuhu bukuni varira, ‘Tabarae miu na mapamapa vairuku. Palaka miu kati matotonia nazia kua kava miu te mapamapa ni Vuvu miu kata katia.’ ³⁴ Palaka hau ta tania ni miu, tabarae matoto miu na mapamapa. Tabarae ve miu na mapamapa na lagato, na vuna na lagato ia na sia king ke Vuvu; ³⁵ o tabarae nu mapamapa na garigari, na vuna na garigari ia a Vuvu e tataruhia kabena vona; o tabarae nu mapamapa ni Ierusalem, na vuna ia na taon kana King kua e Paraha kana king laveve. ³⁶ Tabarae ve nu mapamapa na baka, na vuna mara beta nu katia vuluku katiu ni vavala o ni halohaloa. ³⁷ Vatia ka ‘Taranga’ ni ma ‘E,’ ka

---

5:31 Lo 24.1-4; Mt 19.7; Mk 10.4.   **5:32** Mt 19.9; Mk 10.11-12; Lu 16.18; 1 Ko 7.10-11.   **5:33** Wkp 19.12; Nam 30.2; Lo 23.21.

5:34 Je 5.12; Ais 66.1; Mt 23.22.   **5:35** Ais 66.1; Sng 48.2.

‘Linganga’ ni ma ‘Betaka.’ Tanu taruhia polea katiu ve kamana, polea kena, e pe na kaka zaha kena.”

*5.38-42 Tabarae miu na kolia goloa zaha kua kaka e katia ni miu
(Luk 6.29-30)*

³⁸ A Iesus ki tani barae ve, “Miu ta longoria muga kua e tani barae vonanga, ‘Kua kaka katiu kini goro keuhia matana kaka katiu, ia miu goro keuhia ve matana. Kaka katiu kini hutu pazuhia hazena kaka katiu, ia miu hutu pazuhia ve hazena.’ ³⁹ Palaka kua, ta tania ni miu, tabarae nu kolia goloa zaha kua kaka e katia ni niho. Kua kaka katiu kini zapalania paligeni taviki kiri maroro, vala paligena kiri mauri ve vona ni zapalania. ⁴⁰ Kua kaka katiu ni koto kiriniho kete pelea ka siot, pele vala ka tarausion ve vona. ⁴¹ Kua kaka katiu kini kuza kerekereniho kini tania koto luga kana beke nu vavana kamana na mael katiu, pele luga kana beke ho tu vavana mael rua. ⁴² Kua kaka katiu kini hulenihio kara goloa katiu, vala vona; ta kaka katiu ni hulenihio kete pelea ka goloa katiu ba muri ni vala mulehia, taua nu vanga holuholu vona.”

*5.43-48 A Iesus e pole na makina kemia kara hadolu vagi
(Luk 6.27-28, 32-36)*

⁴³ A Iesus ki tani barae ve, “Varira miu ta longoria e tani barae voa, ‘Kete kukulimiu kiri habu kurakuramiu, miu zaha kara hamiu vagi

kamahi.’ ⁴⁴ Palaka ta tania ni miu kua, miu kemi kara hamiu vagi kamahi miu na lotu kara nuhu kua dia ta lala dia kata kati zahatia ni miu. ⁴⁵ Kete kubaræ, miu kata kara habu tutuni Tamamiu kua e heta na lagato. Na vuna a Vuvu e lala kete katia kana voro ni tibaria nuhu zahazaha kamana nuhu kemikemi ve, ki lala kete katia huza, ni huza kara nuhu kua dia ta lala dia kata katia moge kemikemi kamana nuhuta moge zahazaha ve. ⁴⁶ Miu ta lohoia da a Vuvu e kademi u vona kua tani kukulimiu kara nuhu kua dia ta lala dia kata kukulidia kirimiu za? Nuhuta pelepelea na takis, dia ta lala dia kakatia moge mata baræ ve. ⁴⁷ Kua kunu lala koto polepole kamani habu kurakura za, pele nazia e ba bele vona kena? Nuhu kua beta dia na lala a Vuvu, dia ta lala ve dia kata kakatia maki mata baræ ve. ⁴⁸ Miu, miu kata mahoto matoto, habuka kua a Tamamiu, kua e heta na lagato ia e mahoto matoto.”

6

6.1-4 A Iesus e vaketekete na dalangana varikodokodongi na kaka

¹ “Miu lohoia tabaræ miu na kakatia kamiu moge kemikemi kara manumanu kete hahadavia. Ta miu na kukubaræ, da beta a Tamamiu kua na lagato kete kademi u.

² Kua kunu kodonia kaka katiu kunu vala golea vona, tabaræ nu vilinia tavure nu konakona vona, balika nuhuta vairukua na lotua kua dia ta lala dia kata kakatia na poloka haus lotu ke vuni Iuda, ia mai ve na porota dala kamahi.

Dia ta kukubarae manumanu kete vavazahenia hizadia. Hau ta tani matotonia ni miu, kava dia te pelea kadoadia kava. ³ Palaka kua kunu kodonia kaka katiu kunu vala golea vona, tabarae lima kiri mauri ni lala nazia kua lima kiri maroro e kakatia. ⁴ Kubarae ka galanga kemi kena tu katia, ia ho za tu lala. Pale, a Kamama kua e lala kete hada nazia kua e lala kete kati paritigianga, da ti kadeho vona.”

*6.5-15 A Iesus e pole na makina lotua
(Luk 11.2-4)*

⁵ “Kua miu kene lolotu, taua miu na balika manumanuna vairukua na lotua! E lala kete kulidia matoto kua dia kata madi dia na lolotu na poloka haus lotu, ia mai na hiripa daladala kamahi manumanu laveve kete hahadavidia. Hau ta tani matotonia ni miu, kava dia te pele hozovia kadoadia. ⁶ Palaka kua koto lotu, hoho na poloka ka ruma, ho tu tabaria hatama ho tu lotu ni Kamama, kua beta kaka ni lala kete hahada. Pale, a Kamama, kua e hada nazia kua tu kati paritigina, ia ti kadeho.

⁷ Miu kene lolotu tabarae miu na kakatia polea luba luba marata kua beta mining vona, habuka dia nuhu kua beta dia na lala a Vuvu; dia ta lala dia kata kakatia. Dia ta lohoia da a Vuvu e longoridia na kadia lotua malakulaku. ⁸ Tabarae miu na habuka dia. Tamamiu ia kava ti lala nazia kua e kukulimiu kirina, ba muri miu kene hulenia kirina.

⁹ Kua miu kene lotu, miu tani barae,
“Tamahita heta na lagato, paleka hiza kua e tumonga ni vazaheanga.

- 10 Paleka ka kingdom ni mai, ka lohoihoia laveve hita na mumuri vona ri na garigari balika dia ta mumuri vona heta na lagato.
- 11 Vala ni hita meni hahita haninga kara dama meni;
- 12 Lohoi bala kahita moge zahazaha, balika hita ve kua hita ta lolohoi bala moge zaha kaka motu e katia ni hita.
- 13 Tabarae nu pelehita vano na parakilakilanga kua mara beta hita na madi ni bada vona, palaka pele kakava hita na limana kaka zaha.*
- 14 Kua miu kene lohoi bala golea zaha kua kaka motu e katia ni miu. A Tamamiu na lagato da ia ve e lohoi bala kamiu moge zahazaha. 15 Palaka kua ta beta miu na lohoi bala moge zaha kua kaka motu e katia ni miu, a Tamamiu ve mara beta ni lohoi bala kamiu moge zahazaha.”

6.16-18 A Iesus e pole na makina mahohoa

16 “Kua miu kene mahoho tabarae miu na katia matamiu ni hada zahazaha, habuka nuhuta vairukua na lotua kua dia ta lala dia kata kakatia. Dia ta lala dia kata katia matadia ni hada wari matoto, dia ta lohoia dia kata vatunga manumanu ni hadavia habuka dia ta mamahoho. Hau ta tani matotonia ni miu kava dia te pelea kadoadia kava. 17 Kua miu kene mahoho, miu vazuguvia matamiu miu ta komohia vulukumiu,

---

* **6:13** limana kaka zaha Na baibel Grik e vapolungania “golea zahazaha”, e popole na kaka zaha, ia a Satan. Na poloka buk baibel Grik taza bukuni varira e vapolungania polea kua ve, “Kingdom kamana matuhanga kamana hiza kapou dia ta ka za. E limoha.” **6:14** Mk 11.25-26.

¹⁸ kete beta manumanu dia kata lala habuka miu ta mamahoho, palaka a Tamamiu kua mara beta miu na hadavia; ia da e lala. Pale, a Tamamiu kua e hadavia nazia kua miu ta kati paritiginia, ia da ti kademiu.”

6.19-21 Makina tapi lupulupua na goloa mata mulimuli

(Luk 12.33-34)

¹⁹ “Tabarae miu na tatapi lupunia kamiu goloaloa mata mulimuli ri na garigari, na vuna da na tumelu kamana ros e vairohia, nuhuta vanahoa ve da dia ta hutu vulahia ka ruma dia ka vanahea. ²⁰ Palaka miu tapi lupunia kamiu goloa mata mulimuli heta na lagato kua beta na tumelu kamana ros kete vairohia. Na nuhuta vanahoa ve mara beta dia na hutu vulahia dia na hoho vanahea. ²¹ Na vuna, kua ka goloaloa mata mulimuli ni ngongoro ni ve, ia da ka lohoihoia ve e ngongoro ra kena ve.”

6.22-23 Matadolu ia na lam kara livuhadolu

(Luk 11.34-36)

²² “Matadolu ia na lam kara livuhadolu. Kua matamiu ni kemi, ia da livuhamiu ve e vonu na laet. ²³ Palaka kua matamiu ni zaha, livuhamiu laveve da e rodorodoa. Pale, ta laet kena na poloko ni beta ni hahada, ia da ti rodorodoa matoto!”

6.24 Mara beta kaka katiu ni vora na tubu rua

(Luk 16.13)

²⁴ “Mara beta kaka katiu ni gala habuka vora kana tubu rua. Da e kulina kara katiu ki beta kete kulina kara ruana, o da e longoria polea

kana katiu ki vala lamana kara katiu. Mara beta nu kara vora ke Vuvu nu vora ve na Moni.”

*6.25-34 Mogepe lohoi vuvua
(Luk 12.22-31)*

²⁵ “Kubarae ka tania ni miu, tabarae miu na lolohoi vuvu na kamiu mianga. Nazia miu kata hania o nazia miu kata hinumia; o kara livuhamiu, kua nazia miu kata zozohoria. Kadolu mianga ia beta ni kara hanihani za o livuhadolu ia beta ni kete vavazohora za. ²⁶ Miu hadavia na manu kamahi na mariaba. Beta dia na lala dia kata vavazo haninga beu, dia na tatapi lupunia haninga na rumaka haninga, palaka Tamamiu kua e heta na lagato ia e vavanganidia. Karae beta miu na dopa hizanga na manu kamahi? ²⁷ Azei ni miu kua e lala kete lolohoi vuvu na kana mianga, e dangea kete vaherea aua katiu ve na kana mahuria?

²⁸ E kuziha miu ka lolohoi vuvu marata na nazia kua miu kata zozohoria? Miu hadavia na palaua lili, dia ta galulu ziha? Beta dia na lala dia kata gagala o beta dia na lala dia kata kakatia kadia lavalava. ²⁹ Palaka hau ta tania ni miu, a King Solomon kamana kana goloaloa mata mulimuli, beta kana zohozohoa katiu ni mata muli livutia na palaua kamahi kua. ³⁰ Kua a Vuvu ni vavazohori baraenia na raburabu kamahi, kua da meni e mamadi vaila ia varaganga kara haroho kini vu. Miu nuhu kua kamiu bilip e beta ni bada, miu ta lohoia mara beta a Vuvu ni vazohori baraenimiu ve? ³¹ Tabarae miu na lolohoi vuvu marata, miu na tatani barae, ‘Da tolu ta pelea hadolu haninga

kamana hinua kamana kadolu lavalava kamahi ni ve?' ³² Na vuna nuhu kua beta dia na lala a Vuvu, ia dia ta lala dia kata tututu kara goloaloa kamahi kua. Palaka a Tamamiu kua e heta na lagato, ia e lala ma kete kamiu goloaloa laveve kena vona. ³³ Palaka miu muga miu na kaze kara kana kingdom kamana kana moge kua e mahoto, pale, na goloa laveve kena e kukulimiu kirina ia ti valanga ni miu ve. ³⁴ Kubarae taua miu na lolohoi vuvu na dama vaila, dama vaila ia da kana vari mule vona kena. Vatia na goloa zahazaha kara dama katiu ia kete kara dama kena za."

7

7.1-6 Tauga miu na sikelnia maki kana kaka motu

(Luk 6.37-38, 41-42)

¹ "Tauga miu na sikelnia kaka, kete beta a Vuvu kete sikelnimiu. ² Na vuna ta miu na sikel zingania kaka, ia a Vuvu da e sikel baraenimiu ve. Da a Vuvu e sikelnimiu na kamiu lo mule kena miu ta lala miu kata sikelnia kaka motu vona. ³ E kuziha ku hadavia na havuvuka palang na matani tazi, ki beta nu hadavia na podana hai kena na mata mule? ⁴ Da bakazi kunu tania ni tazi, 'Mai na pele kakava havuvuka palang na mata!' Palaka ho mule na podana hai ia e ngongoro na mata. ⁵ Ho kakanaka vairukua na lotua ho! Muga ku pele kakava podana hai na mata, koto hada vutu, nu pele kakava havuvuka palang na matani tazi.

⁶ Taua miu na pelea goloa tumonga, miu na vala ni kauaua. Taua miu na vala kamiu tali mata muli na boroboro. Tabarae dia na vaka tadoria, dia ta tare poki kirimiu dia ta hanimiu.”

7.7-12 A Vuvu da e vala goloa na manumanu kua dia ta hulenia kirina
(Luk 11.9-13)

⁷ “Hule kete valanga ni niho; Tutu koto paria; hubihubia doa ia ni vukaza kiriniho. ⁸ Nuhu laveve kua dia ta hule da dia ta pelea; azei ho tanu tututu da tu paria; azei ho kua nu hubihubia doa, da e vukaza doa voa kiriniho.

⁹ Azei ni miu, kua a tuna ni hulenia kara bret, da e vala kedo vona? ¹⁰ Beu ni hulenia kara hiha da e vala matabunu vona? ¹¹ Pele kua miu, ia vata kua miu ta manumanu zahazaha, miu ta lala miu kata vala goloa kemikemi ni habu tutumiu. Ia pebarae za, a Tamamiu kua na lagato ia da e vala goloa kemikemi na nuhu kua dia ta hulenia kirina!

¹² Katia na manumanu nazia kua ho e kukuli dia kata katia ni niho ve. Na vuna ia kena ia na vuvuna lohoihoia kua na lo ke Moses, kamana vaketeketea kamahi kana profet kamahi.”

7.13-14 Miu hoho na doa kote
(Luk 13.24)

¹³ A Iesus ki tani barae ve, “Miu hoho miu na pe na doa kote, na vuna zia na hatama kara golua ia e kapou, na dala kua e vano kirina, ia e volo papa matoto, manumanu luba dia ka mumuri vona. ¹⁴ Palaka na hatama kara mahuria ia e gala kote. Na dala kua e vano kirina e vitiha, manumanu taza za, dia ta paparia.”

7.15-23 Miu lohoimiu na profet vairukuruku kamahi

(Luk 6.43-44; Luk 13.25-27)

¹⁵ “Miu lohoimiu na profet vairukuruku kamahi, kua dia ta lolohoria hulita sipsip dia ka mamai ni miu, palaka na polokodia matoto ia dia ta habuka kauaua mata varihaniani. ¹⁶ Da miu ta hada lala dia na haningana kadia mogemoge kamahi. Miu ta lala, mara beta kaka ni dulea kabule na kariha, o vao na poku. ¹⁷ Ia e kubarae za, hai kemi, ia e lala kete vua paleka ni kemi, hai zaha, ia e lala kete vua na paleka ni zaha. ¹⁸ Na hai kemi mara beta ni taruhia paleka ni zaha, ia mai na hai zaha mara beta ve ni taruhia paleka ni kemi. ¹⁹ Hai laveve kena beta ni vua papa, ia kete hurava ni varaganga kara poloka haroho. ²⁰ Kubarae da miu ta hada lala dia na haningana kadia mogemoge kamahi.

²¹ Beta ni manumanu laveve kua dia ta lala dia kata kokoi baraeniau, ‘Tubu, Tubu,’ dia kata hoho na kingdom ke Vuvu. Palaka nuhu za kua dia ta mumuri matoto na lohoihoia ke Tamagu kua heta na lagato. ²² Na damana kotoa kapou, manumanu luba da dia ta tani barae ni niau, ‘Paraha, Paraha, na hiza hita ta lala hita kata vala polea ke Vuvu na manumanu, na hiza hita ta lala hita kata pele kakava vule zaha, hita ka kakatia ve mirakel luba.’ ²³ Hau da ta tania ni dia, ‘Hau beta matoto na lala miu. Miu kakava ni niau, miu ta nuhuta moge zahazaha!’ ”

7.24-29 Dalangana habahabanga na ruma e

rua

(Luk 6.47-49)

²⁴ “Kubarae, azei kua tu longoria kagu polea ku muri vona, ia ho tu balika kaka kua kana lohoihoia vona, ki habatia kana ruma na huduna kedo faundesion. ²⁵ Na huza ki mai, na loka ki pado, na kavili ve ki habinia ruma; palaka beta ni tua, na vuna zia faundesion kara ruma kua e ngoro na kedo. ²⁶ Palaka nuhu kua dia ta longoria kagu polea ki beta dia na muri vona dia ta balika kaka kua e beta kana lohoihoia, ki habatia kana ruma na huduna magamaga. ²⁷ Na huza ki mai na loka ki pado, kavili ki habinia ruma, na ruma ia tua. Na ruma da e tua zahazaha matoto.”

²⁸ Kamana a Iesus ki tani hozovia polealea kamahi kua, na kabuna manumanu kapou kua, dia ta zipa zahe matoto na kana vaketeketea, ²⁹ na vuna beta ni vaketekete balika kadia tisa kamahi kara lo. Ia e vaketekete kamana matuhanga kamana kana save mule.

8

8.1-4 A Iesus e kati kemihia kaka katiu lepra vona

(Mak 1.40-44; Luk 5.12-14)

¹ Kamana a Iesus ki pe na hiripa potuna ki ziho mule, na kabuna manumanu kapou dia ta muri vona. ² Kaka katiu lepra vona, e mai ia padonia tutura na mugani Iesus ki tania, “Tubu, ni kuli, katiau na klin mule.” ³ A Iesus ia tabe vano, ia vakulia na kaka kua ki tania, “Hau e kuligu. Pele, klin mule.” Na lepra ia kakava

pamuhi na livuhana. ⁴ Pale, a Iesus ia tania vona, “Longoria! Taua matoto nu tania na kaka katiu. Palaka vano, ho tu vatungaho na pris, ho tu katia na opa kena a Moses e tania, koto vatunga na manumanu habuka kava tu kemi kava.”

*8.5-13 A Iesus e kati kemihia na vora kana kepten kara armi
(Luk 7.1-10)*

⁵ Tania a Iesus ki vano bele ni Kaperneam, na kepten katiu na armi ke vuni Rom, e mai bele ni Iesus ki hule haroinia matoto a Iesus kete kodonia. ⁶ Ki tani barae ni Iesus, “Paraha, kagu vora e mazahitia ki ngongoro na kagu ruma, livuhana laveve e matemate ki hatunia varitihia kapou matoto.” ⁷ A Iesus ki hulenia, “Kata vano na kati kemihia?” ⁸ Na kepten kara armi kua ki tania, “Tubu. Hau beta na kaka pa ni dangea kua koto mai hoho na kagu ruma. Palaka tania za, kagu vora ni kemi mule. ⁹ Na vuna hau ve, na opisa taza dia ta dopa paraha ni niau, dia ta hada ni niau, hau ve ta hada na soldia taza ve. Kua na tani barae na kaka kua, ‘Vano!’ ia da e vano; kua na tani barae na kaka kuarina, ‘Mai!’ ia da e mai; kua na tania na kagu vora, ‘Katia goloa kua!’ ia da e katia.” ¹⁰ A Iesus ki longo baraenia kana polea, ki zipa zahe matoto na kana polea. Ia ki tani barae na manumanu kua dia ta mumuri vona, “Hau ta tani matotonia ni miu, ma beta matoto na paria kaka katiu ni Israel kua kana bilip e kapou balika kana kaka kua.

¹¹ Hau ta tania ni miu manumanu luba da dia ta pe na palaka kua ni Ist, dia ka pe na palaka

kua ni Wes, dia ka mai mia kamani Abraham, ia mai kamani Aisak hiro a Jekop na hanihania kapou na kingdom ke Vuvu. ¹² Palaka nuhu kua ma dia kata mia na poloka kingdom ke Vuvu, da dia te varaga gotalanga, kara poloka rodo, na palaka kena da dia te hahaloho, hazedia kini vuvuluhero.”

¹³ Pale, a Iesus ia tania na kepten kara soldia kua, “Vano! Nazia kua tu bilip kirina, da ti bele matoto.” Pale, kilangata pamuhi na aua kena matoto, kana vora ia kemi pamuhi.

8.14-15 A Iesus e kati kemihia a ravani Pita tavine

(Mak 1.29-31; Luk 4.38-39)

¹⁴ A Iesus e mai pe hoho na ruma ke Pita, ia hadavia a ravani Pita e mazahitia ki ngongoro.

¹⁵ A Iesus ia vakulia limana, na mazahi kua ia vatia. Pale, ia lama pamuhi kini katia haninga kini vala ni Iesus.

8.16-17 A Iesus e kati kemihia manumanu luba

(Mak 1.32-34; Luk 4.40-41)

¹⁶ Ti garavi, manumanu dia ta pelea nuhu kua na vule zaha e hoholiholidia ki mai ni Iesus ia ki pele kakava vule zaha na polokodia, ki kati kemihia manumanu laveve kua e mazahitidia.

¹⁷ A Iesus e katia goloaloa kamahi kua kini pori matoto na polea ke profet Aisaia kua e tani barae, “Ia ti luga kadolu bizea kamahi kini pele kakava kadolu mazahi kamahi.”

8.18-22 A Iesus e pole na makina kua koto muri vona

(Luk 9.57-60)

¹⁸ Kamana a Iesus ki hadavia na kabuna manu-manu kua dia ta mamadi lobia, ia geria kana disaipel kamahi dia kata vano kara paligena loka. ¹⁹ Pale, na tisa kara lo katiu e mai ni Iesus ki tani barae, “Tisa, hau da ta ma mumuri za ni niho, malala kakei kena tu vano kirina ia hau da ta kamaniho.” ²⁰ A Iesus ki tani barae vona, “Kaua tegitegi kamahi kadia lovo vona na garigari, na manu kamahi baledia vona, palaka na Tuna Kaka, beta palaka kete vangorea bakana vona.” ²¹ Na kaka katiu ve, ia na disaipel katiu; e tani barae ni Iesus, “Tubu, vatiau ka vano muga tavunia tamagu.” ²² Palaka a Iesus ki tania vona, “Muri ni niau, vatia nuhu kena dia te varimateai kava, dia na tavunia kadia kaka mate.”

8.23-27 A Iesus e pole kara kavili kapou ki malugunia

(Mak 4.36-41; Luk 8.22-25)

²³ A Iesus e polo na bot, na kana disaipel kamahi dia ta polo ve kamana. ²⁴ Na kavili kapou ia bele valutu kiridia na loka, na dazi kini vevele hoho kara poloka bot. A Iesus ia ti ngoro tudu. ²⁵ Na disaipel kamahi dia ta vano vakongania, dia ka tania, “Paraha, vaikoli kiridolu! Tolu keteni mahitu!” ²⁶ A Iesus ki tania, “E kuziha miu ka kuahi? Beta matoto kamiu bilip?” Pale, ia madi kini pole kara kavili kamana dazi, ia malugunia pamuhi. ²⁷ Na disaipel kamahi dia ta ridi dia ka hule, “Kaka zia matoto kua? Na kavili kamana dazi ve dia ta longoria kana polea!”

8.28-34 A Iesus e pele kakava vule zaha na kaka rua

(Mak 5.1-17; Luk 8.26-37)

²⁸ Tania a Iesus ki vano bele na paligena loka a Galili, na malala ke vuni Gadara, na kaka rua na vule zaha e holiholihiro. Hiro ta pe na matmat, hiro ka ziho, hiro ta mai ni Iesus. Hiro ta kaka zaha matoto, kubarae ki beta manumanu dia na lala dia kata pepe hutu na palaka kua. ²⁹ Hiro ta goe hiro ka tania, "Tuni Vuvu! Nazia matoto kuli kirina ni hita? Ma beta ni kilaka pitu. Kua tu mai koto nu kati zahatia ni hita, ai?" ³⁰ Na kabuna boroboro kapou matoto, dia ta dudue kozoho ni dia. ³¹ Na vule zaha kamahi dia ta hule haroinia matoto, dia ka tania, "Kunu pele gotalanihita, gerihita na vano hoho na kabuna boroboro kamahi kuari."

³² Pale, a Iesus ia tania ni dia, "Miu vano!" Pale, dia ta gotala, dia ta vano hoho na boroboro, na boroboro kamahi kua dia ta rovo kara balibali na hiripa naru dia kene raga kara poloka naru dia kene mahituhitu.

³³ Nuhu kua dia ta hahada poto na boroboro dia ta varihavai, dia ta vano mule kara poloka taon, dia kene kalohunia goloaloa laveve kua dia ta hadavia, dia ka tania ve nazia kua e bele na kaka rua kua na vule zaha e holiholihiro. ³⁴ Pale, manumanu laveve na poloka taon dia ta maimai ni Iesus. Tania dia ka hadavia a Iesus, dia ta hule haroinia matoto kete vatia kadia malala.

9

9.1-8 A Iesus e kati kemihia kaka katiu kabena kamani limana e matemate (Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ A Iesus e polo na bot, ia pe poki mule kara paligena loka, ia vano bele na kana taon mule.

² Manumanu taza dia ta luga kaka katiu na dongi, kabena kamani limana e matemate ki mai ni Iesus. A Iesus ki hadavia habuka kadia bilip vona, ia tania na kaka kua kabena kamani limana e matemate, “Taua nu lohoi vuvu tugu; Ka manaunaua te lohoi bala kava.”

³ Kilaka kua, na tisa kara lo taza dia ta pole ngungu dia ka tani barae, “Kaka kua e lolohoia kete pelea mudini Vuvu kua!”

⁴ A Iesus e hada lala kadia lohoihoia, ia tani barae, “Kara zia miu ka ma tataruhia lohoihoia mata hilehilea kena na polokomiu? ⁵ Polea kakei e malimu dopa kata tania. Kata tani barae, ‘Ka manaunaua ti lohoi balanga,’ o kata tani barae, ‘Madi nu vana?’ ⁶ Hau da ta vatunga matotonia ni miu habuka, na Tuna Kaka ia kana matuhanga vona na garigari kete lohoi bala manaunaua.” Pale, ia tania na kaka kua kabena kamana limana e matemate, “Madi nu pelea ka dongi nu vano kara ka ruma.” ⁷ Na kaka kua ia madi kini vano kara kana ruma. ⁸ Tania na kabuna manumanu kua dia ka hada baraenia, dia ka zipa zahe matoto, dia ka vazahenia a Vuvu, kua ia ti vala matuhanga mata barae kua na manumanu bukuna garigari.

*9.9-13 A Iesus e kohania a Matyu
(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)*

⁹ A Iesus e vatia palaka kua, ki vavana vano, ia hadavia na kakanaka pelepelea na takis katiu, hizana a Matyu e mimia na kana opis kara pelepelea na takis. Ia tania vona, “Mai muri ni niau.” Pale, a Matyu ia divurutia kini muri vona.

¹⁰ A Iesus e hanihani na ruma ke Matyu, na nuhuta pelepelea na takis luba ia mai nuhuta moge zahazaha dia ve dia ta mai. Dia ka mia kamani Iesus kamana kana disaipel kamahi.

¹¹ Tania a vuni Parisi dia ka hada baraenia, dia ta hulenia kana disaipel kamahi, “E kuziha kamiu tisa ki hahanihani kamana nuhuta pelepelea na takis kamana nuhuta moge zahazaha?”

¹² A Iesus ki longoria polea kua, ia ki tani barae, “Nuhu kua beta mazahi ni dia, beta dia na lala dia kata vano hada na dokta, betaka, nuhu kua mazahi ni dia za, ia dia ta hahada dokta. ¹³ Miu vano hada na polea kana Paraha miu na paria na vuvuna polea kua e tani barae, ‘Hau beta ni kuligu kara kamiu opa kamahi kua miu ta vavala ni niau. Hau e kuligu miu kata kati kemihia na manumanu.’ Na vuna hau ta mai kata kohania nuhu kua dia ta manumanu zahazaha, beta ni nuhu kua dia ta mahoto.”

9.14-17 A Iesus e vaketekete na makina mahohoa na haninga

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ Na disaipel kamahi ke Jon dia ta mai ni Iesus dia ka hulenia, “E kuziha kua hita kamani vuni Parisi hita ta lala hita kata mamahoho, palaka ka disaipel kamahi beta dia na lala dia kata mamahoho?”

¹⁵ A Iesus ki tania, “Da na nuhu kua e kohanga dia kara haniania kapou na lahia dia kata tangi, kua na tamohane kua e ba lahi vahoru e ba mimia kamadia? Mara beu! Na damana vona kua e ba mamai, da ti pele kakavanga na

tamohane kua e ba lahi vahoru ni dia, pale, dia te ba tangi dia kene mahoho.

¹⁶ Beta manumanu dia na lala dia kata pelea lavalava vahoru dia na turu porotia horupa lavalava bura vona. Tani kubarae, da na lavalava vahoru tani vano ni tania kete viluku pitu, ia katia horupa kena na lavalava bura ia dopa kapou. ¹⁷ Beta ve manumanu dia na lala dia kata gorea vaen vahoru na poloka hulita me bura. Ta dia na kubaranea, da na hulita me bura e tere, na vaen ia maliki, na hulita me kini zaha. Manumanu dia ta lala dia kata gorea vaen vahoru na hulita me vahoru. Pale, na hulita me kamana vaen da beta hiro kata zaha.”

9.18-26 A Iesus e valamari mulehia kapiru katiu ki kati kemihia na tavine kua e vakulia kana loholohoa

(Mak 5.22-43; Luk 8.41-56)

¹⁸ A Iesus e ba popole na polea kua, na paraha ke vuni Iuda katiu e mai vona ia padonia tutura na mugani Iesus ki tania, “Tugu tavine e ba mate kua, palaka mai nu taruhia lima vona, ia ni lama mule.” ¹⁹ A Iesus ia di madi ia vano kamana, kana disaipel kamahi ve dia ta vano kamana.

²⁰ Na tavine katiu na topo e lelele kirina krismas ti 12, e pe na lamani Iesus ki mai, ia vakulia hiripa kana loholohoa. ²¹ Na vuna ia e lohoi barae, “Kua na vakulia kana loholohoa za, hau da ta kemi.” ²² A Iesus e tare poki ia hadavia na tavine kua, ia tania, “Tugu taua nu lohoi vuvu. Ka bilip ti katiho kunu kemi.” Pale, na tavine kua ia kemi pamuhi.

²³ Tania a Iesus ki vano hoho na ruma kana paraha ke vuni Iuda, ia hada nuhuta vilivilia na flut, na manumanu ve dia ta kakatia valalanga kapou na tangia, ²⁴ a Iesus ki tania, “Miu kakava. Na kapiru beta ni mate ia e ngongoro za.” Palaka dia ta nongonia. ²⁵ Tania ki geura manumanu dia ka gotalatala na ruma, ia hoho na ruma ia pahoria limana tavine kote kua, na tavine kua ia lama. ²⁶ Na rereka goloa kua a Iesus e katia ki vana lobia malala laveve na palaka kua.

9.27-34 A Iesus e kati kemihia kaka rua matahiro e keu kamana kaka katiu kua e manga

²⁷ A Iesus e vatia palaka kua, ki vavana vano, na kaka rua matahiro e keu, hiro ta ma mumuri vona, hiro ka kokoi hiro ka tatani barae, “Maharimiro, Tubuni Devit!” ²⁸ A Iesus e vano ia hoho na ruma, na kaka rua kua matahiro e keu, hiro ta mai vona, a Iesus ia hulenihiro, “Mo ta bilip da ta kati kemihimoro?” Hiro ka tania, “E, Paraha.” ²⁹ A Iesus ia vakulia matahiro ki tani barae, “Pele muri na kamo bilip ni niau, goloa e kukulimo kirina, da e bele matoto.” ³⁰ Matahiro ia kemi. A Iesus ia tani vatuharia ni hiro, “Tabarae mo na tania na kaka katiu na goloa kua e bele ni moro.” ³¹ Palaka hiro ta vano hiro ta kalohulohunia na manumanu laveve na malala laveve na palaka kua, na goloa kua a Iesus e katia.

³² Kamana na kaka mata keu rua kua hiro ka vatia ruma hiro ka gotala, manumanu taza dia ta pelea na kaka katiu e manga, na vuna zia na vule zaha e holiholia, ia mai ni Iesus. ³³ Kamana ki pele kakavanga na vule zaha kua, na kaka manga kua ia pole. Na kabuna manumanu kua dia ta

ridi matoto dia ka tania, “Ma beta goloa katiu mata barae ni hadava ni Israel.” ³⁴ Palaka na Parisi kamahi dia ta tania, “Ia e gagala kamana matuhanga kana paraha ke hanitunitu.”

9.35-38 A Iesus lohora e zaha na manumanu

³⁵ A Iesus e vana na poloka taon laveve kamana malala kotekote laveve, ki vaketekete na poloka haus lotu kamahi ke vuni Iuda, ki ratahidia na Kalohua Kemi na kingdom ke Vuvu, ki kati kemihia manumanu kua e mazahitidia. ³⁶ Ia ki hadavia na kabuna manumanu kamahi, lohora ki zaha ni dia, na vuna dia ta kati zahata, dia ka batola matoto, balika sipsip kamahi kua beta kaka kete hada poto ni dia. ³⁷ Pale, ia tania na kana disaipel kamahi, “Na haninga luba matoto ti matuha na poloka vanua, palaka beta kakanaka galanga ni luba dia kata vai lupunia. ³⁸ Miu hulenia na Paraha kara pelepelea na haninga, ia kete geria manumanuna galanga kara vanua, dia kata vai lupunia haninga.”

10

10.1-4 Hizana 12 disaipel ke Iesus

(Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ A Iesus e kohania kana 12 disaipel kamahi dia ta mai vona, ia vala matuhanga ni dia, dia kata pele kakava vule zaha kamahi dia na kati kemihia manumanu kua e mazahitidia.

² Na hizana apostel kamahi kua. Muga, a Saimon (kua e kohanga ni Pita) kamani tazina

---

9:34 Mt 10.25; 12.24; Mk 3.22; Lu 11.15.   **9:35** Mt 4.23; Mk 1.39; Lu 4.44.   **9:36** Nam 27.17; 1 Kin 22.17; 2 Sto 18.16; Ese 34.5; Mk 6.34.   **9:37** Lu 10.2.

a Andru, ia mai tuni Sebedi karua a Jems hiro tazina a Jon; ³ A Filip hiro a Bartolomyu; a Tomas mai a Matyu kakanaka pelepelea na takis; a Jems tuni Alfius, ia mai a Tadius; ⁴ a Saimon kua bukuna kabu ke vuni Selot, ia mai a Iudas Iskariot kaka kua ba muri kete vala a Iesus na limani vuni Iuda.

10.5-15 A Iesus e vala galanga na kana 12 apostel kamahi

(Mak 6.7-13; Luk 9.1-5)

⁵ Dia manumanu 12 kua, a Iesus e geridia ki tani barae ni dia, “Tua miu na vano na nuu motu kua beta dia na bukuni Iuda o miu na vano hoho na taon katiu ke vuni Samaria. ⁶ Miu vano na sipsip kua bukuni Israel kua dia te golu. ⁷ Miu vano miu na vala polea kubarae, ‘Na kingdom ke Vuvu ti kozoho!’ ⁸ Miu kati kemihia nuu kua e mazahitidia, valamari mulehia nuu kua dia te mate, miu kati kemihia nuu kua lepra ni dia, miu ta pele kakava vule zahazaha kamahi. Hau ta vala vetania matuhanga ni miu, ia miu ve miu vala vetania na manumanu, beta kete kadoa miu vona.

⁹ Taa miu na gorea gol, beu silva, beu kopa na kamiu poket miu na vavana kamana; ¹⁰ taa miu na pelea beke kara vavananga o kamiu siot ni rua, beta miu kata pelea sandel, o toho. Na vuna kakanaka galanga ia e lala kete vavakodoa.

¹¹ Taon kakei o malala kote katiu miu ta bele vona, miu hada kara kaka katiu kua e kulina kete koi tadirimi, miu ta mia kamana ki mule na dama kena miu kata vatia malala kena. ¹² Miu kene hoho na kana ruma, miu vala kamiu magali

kemia vona. ¹³ Kua na manumanu na poloka ruma kena dia na koi taturimiu, miu vatia kamiu magali kemia ni ngoro kamadia, kua kini beu, miu pele mulehia kamiu magali kemia ni vamule ni miu. ¹⁴ Kua tani beta kaka katiu ni koi taturimiu o ni beta ni longoria kamiu polea, miu vatia malala kena, miu ta pali tubinia havuhavu na kabemiu. ¹⁵ Ta tani matotonia ni miu, na damana kotoa kapou ke Vuvu, na golea zaha kua kete bele kiridia, da e kapou livutia kena kete bele ni Sodom hiro a Gomora.

*10.16-25 Bizea luba da e bele
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ Miu longoria, hau ta gerimiu balika sip-sip kara pidaka kauaua mata varihaniani. Kubarae, kamiu lohoihoia kete gala taputapu balika matabunu, miu ka valugilugimiu balika balu. ¹⁷ Miu lohoimiu ni manumanu; da dia ta paho taturimiu dia ka koto kirimiu na kadia Pararaha kamahi. Dia ka vihimiu na poloka haus lotu kamahi ke vuni Iuda. ¹⁸ Na vuna ni niau za, da dia ta koto kirimiu na kadia gavana kamahi kamana kadia king kamahi. Dia ta kubarae ni miu, miu kata tani kakava na kalohua kemi ni dia, kamana nuhu kua beta dia na lala a Vuvu. ¹⁹ Dia kene haba taturimiu, taua miu na lohoi tori habuka, na polea zia miu kata tania o miu kata tani zingania. Na dama kena, nazia kua miu kata tania, da ti valanga ni miu. ²⁰ Na vuna zia, da ti beta miu keteni popole, na Vule Tumonga ke Tamamiu da ti popole na havamiu.

10:14 Ap 13.51.   **10:15** Mt 11.24; Stt 19.24-28.   **10:15** Lu 10.4-12.   **10:16** Lu 10.3.   **10:17** Mk 13.9-11; Lu 12.11-12; 21.12-15.

²¹ Manumanu da dia ta koto kiri habu tazidia mule kete hubu matoa dia. Habu tamana kapidupiru da dia ta koto kiri habu tutudia mule. Kapidupiru da dia ta tare poki kiri habu tamadia kamani habu titinadia dia ka koto kiridia, dia ka hubu matoa. ²² Na vuna ni niau za, manumanu da dia ta zaha kirimiu, palaka azei ho kua tanu madi ni bada ia ia ki las de, ia da tu mahuri roro. ²³ Kini zaha voa kirua miu na palaka katiu, miu hava kara palaka motu katiu. Hau ta tani matotonia ni miu, da beta miu kata vahozovi kemikemihia galanga na taon kamahi ni Israel, na Tuna Kaka ia mai.

²⁴ Kapiru sikul beta ni paraha na kana tisa, beu na vora beta ni paraha na kana tubu. ²⁵ Na kapiru sikul da e hilohilo za kua ia kete balika kana tisa, na vora da e hilohilo za kua kete hizanga balika kana tubu. Manumanu dia ta kohania na tubu kara ruma ni Belsebul, kubarae, da dia ta vala hiza zaha dopa na kana manumanu ve.

*10:26-31 Kaka ia kete kuahinia a Vuvu za
(Luk 12.2-7)*

²⁶ Ki kuza barae taua miu na kuahinidia. Goloa laveve kena e kakarua, da e lalaha karikari kirua, polea laveve kena e lilingianga da e tani kaka-vanga, manumanu laveve ki lala. ²⁷ Nazia kua ta tania ni miu na rodo, ia miu tani kakava na dama, nazia kua e tani rogoanga na talingamiu za, ia miu madi na huduna ruma kamahi miu na

---

10:21 Mk 13.12; Lu 21.16.   **10:22** Mt 24.9; Mk 13.13; Lu 21.17; Mt 24.13; Mk 13.13.   **10:24** Lu 6.40; Jo 13.16; 15.20.   **10:25** Mt 9.34; 12.24; Mk 3.22; Lu 11.15.   **10:26** Mk 4.22; Lu 8.17.

tani kakava. ²⁸ Tauga miu na kuahinia nuhu kua dia kata hubi matehimiu, palaka mara beta dia na hubi matehia vulemiu. Palaka miu kuahinia a Vuvu. Ia e dangea kete hubi matehiho ia mai na vule ve na hel.

²⁹ Miu ta lala manumanu dia ta lala dia kata kadea na hila rua na 10 toea za, palaka mara beta hila katiu ni mate veta ni dua kara garigari kua ta beta a Tamamiu ni tania. ³⁰ Ia miu ve, na vulukumi laveve na bakamiu kava ti hazeanga. ³¹ Kuza barae taua miu na kuahi; miu ta dopa hizanga na manu kotekote kamahi.

10.32-33 Beta tolu kata puae kua tolu kata tani kakava habuka tolu ta bukuna kabu ke Iesus (Luk 12.8-9)

³² Azei ho kua tanu tani kakava habuka ho tu bukuna kagu kabu, ia hau ve da ta tani kakava ve ni Tamagu kua na lagato, habuka ho kagu ve. ³³ Palaka azei kua tani madi na matana manumanu ni tania habuka beta ni lalau, ia hau ve da ta tania ni Tamagu habuka beta na lala ia ve.

10.34-39 Manumanu kete dopa kulidia matoto kiri Iesus (Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Tabarae miu na lohoia hau ta ziho kata katia manumanu dia na magali katiu ri na garigari. Hau beta na ziho kata vala mianga pa, beta hau ta ziho kamana bainat. ³⁵ Hau ta ziho kata katia kaka ni tare poki mule kiri tamana, tavine kete tare poki mule kiri titinana, tavine kete tare poki kiri ravana tavine. ³⁶ Nuhu kua dia kata dopa

zaha matoto kiriniho, ia da na nuhu kua na ka ruma mule.

³⁷ Azei kua e dopa ki kulina matoto kiri tamana kamani titinana dopa na kua e kulina kirigu, ia beta ni dangea kete kara kagu disaipel; Azei kua e dopa ki kulidia kiri tuna tamohane kamani tuna tavine dopa na kua e kulina kirigu, ia beta ni dangea kete kara kagu disaipel. ³⁸ Azei kua tanu beta nu pelea ka kruse nu muri ni niau, ia mara beta nu kara kagu disaipel. ³⁹ Azei ho tu lolohoia koto katia nu mia papa, ia da tu paho kavu kara ka mianga pa, palaka azei ho kua tu vati mazukenia ka mianga pa ku muri ni niau, ia da tu paria mianga pa.

*10:40-42 Kaka kua e kodonia na manumanu ke Kristus ia da kado kemukemuha
(Mak 9:41)*

⁴⁰ Azei kua kini koi tadorimiu, ia e habuka e koi tadoriau, azei kua tani koi tadoriau, ia e habuka e koi tadoria Kaka kua e geriau ka mai. ⁴¹ Azei kua tani koi tadoria na profet katiu na vuvuna kaka kena ia na profet katiu, ia da e kadoa ia na kadoana profet kamahi, azei kua tani koi tadoria kaka kua kana moge e mahoto na vuna kaka kena ia na kaka mahoto, ia da e kadoa ia balika kaka kua kana moge e mahoto. ⁴² Hau ta tani matotonia ni miu, kua kaka katiu ni vala naru kalolo na kaka vetanga katiu kua e bukuna kagu kabuna disaipel, kaka kena mara beta matoto kadoana ni golu.”

10:38 Mt 16:24; Mk 8:34; Lu 9:23.   **10:39** Mt 16:25; Mk 8:35; Lu 9:24; 17:33; Jo 12:25.   **10:40** Lu 10:16; Jo 13:20; Mk 9:37; Lu 9:48.

11

11.1-19 A Jon kakanaka Baptais e geria kana apostel taza dia ka vano ni Iesus (Luk 7.18-35)

¹ Kamana a Iesus ki vala hozovia polealea kamahi kua na kana disaipel kamahi, ia vatia palaka kua kini vano kara poloka taon kamahi ni Galili kete vaketekete ni ratarata vona.

² Kamana a Jon, kua ia na poloka karabus, ki longoria nazia kua a Iesus e kakatia, ia geria kana apostel kamahi dia kata vano ni Iesus, ³ dia kata huleni baraenia, “Ia ho za na kaka kua kete mai, o hita kata guria kaka katiu motu ve kete mai?”

⁴ A Iesus ki kolia kadia hulea ki tani barae, “Miu vamule vano tania ni Jon nazia miu ta longoria miu ka hadavia. ⁵ Nuhu kua matadia e keu dia ta hada mule, nuhu kua kabedia e matemate dia te vavana, nuhu kua lepra na livuhadia, dia ta kemi mule, nuhu kua talingadia e dotodoto, dia ta longo mule, nuhu kua dia ta varimateai, dia ta valamari muleha na matea, ki mai ve na Kalohua Kemi ti vaketoa ve na nuhu kua beta kadia goloaloa vona. ⁶ Kaka kua e bilip ni niau ki beta ni lohoi ruarua ni niau, ia kete hilohilo.”

⁷ Kamana na disaipel kamahi ke Jon dia te vavana vamule, a Iesus ia hulenia na kabuna manumanu na vuna ni Jon, “Nazia miu ta lohoia miu kata hadavia kua miu ta vano ni Jon na deset? Miu kata hadavia na kazeze na kavili e habinia ki mamalolo? ⁸ Kini beu, pele nazia miu

ta vano na deset miu kata hadavia? Na kaka e zozohoria na zohozohoa mata mulimuli? Beta, nuhu kua dia ta zozohoria na zohozohoa mata mulimuli dia ta lala dia kata mimia na ruma kana king kamahi. ⁹ Pele nazia miu ta vano miu kata hadavia? Miu kata hadavia na profet katiu? E limoha, palaka ia e dopa ki hizanga na profet laveve. ¹⁰ Ia za ia na kaka kua e vapolunganga na poloka buk ke Vuvu ki tani barae voa kirua, 'Hau da ta geria kagu vakilalanga ki vamuga ni niho, ia da e vaida na dala kiriniho.' ¹¹ Hau ta tani matotonia ni miu, a Jon kakanaka baptais e dopa ki hizanga na manumanu laveve kua e valohuadia ri na garigari. Palaka nuhu kua beta dia na dopa hizanga na poloka kingdom ke Vuvu, dia ta dopa hizanga ni Jon.

¹² Kilaka kua a Jon kakanaka baptais e varivuvu kete vala polea ke Vuvu ki mai ki mule na taem kua, na kingdom kara lagato ti mai matuha matoto, ia mai ve manumanu taza kamana kadia matuhanga dia ve dia ta paparakilania dia kata radia, dia na hada vona. ¹³ Na profet laveve kamana lo ke Moses ve e pole na vuna na kingdom ke Vuvu ki mai ki mule na taem ke Jon kakanaka baptais. ¹⁴ Kua kini kulimiu miu kata longoria kadia polea, pele a Jon ia a Elaija za kua varira na buk ke Vuvu kua e tania kete mai mule. ¹⁵ Azei kua kini talinga vona, pele tabu longo papa.

¹⁶ Kata vatunga zingania nuhu bukuna tauna kua? Dia ta baliki kapirupiru kotekote, kua

dia ta mimia na palakana maket kamahi, dia ka gogoe kiri habu tamaninikidia dia ka tatani barae, ¹⁷ 'Hita ta vilinia kalou, beta miu na parau. Hita ta habia vuroua, beta miu na tangi.' ¹⁸ Ia dia ve ta balika dia, a Jon e mai ki mamahoho, manumanu dia ka tania, 'Na vule zaha e holiholia.' ¹⁹ Na Tuna Kaka ki mai ki beta ni mamahoho, dia ka tania, 'Ia na kakanaka hani hamohamoa ki kakanaka spak, ki kikilipia nuhuta pelepelea na takis, kamana nuhuta moge zahazaha.' Palaka lohoihoia pa ke Vuvu ia e mahoto, na vuna haningana e vatunga kakava, ia e mahoto."

11.20-24 Kaba loho zahanga na nuhu kua beta dia na pokizia magalidia

(Luk 10.13-15)

²⁰ Pale, a Iesus ia pole kara manumanu na taon kamahi kua ia e katia na mirakel kapopou luba ni dia, na vuna beta dia na pokizia magalidia. ²¹ Ki tani barae, "Kaba loho zahanga ni niho, ho Korasin! Kaba loho zahanga ni niho, ho Betsaida! Na vuna na mirakel kamahi kua e katua na polokomiu ni katua ni Tair kamani Saidon, ma varira za dia te puae dia kene pokizia magalidia, dia kene lohoria na beke dia kene bode na habulo.* ²² Palaka hau tania ni miu, da e dopa ki kemi ke Tair kamani Saidon na damana kotoa kapou ke Vuvu. Palaka miu da miu ta vairo matoto. ²³ Miu vuni Kaperneam miu ta

---

11:21 Ais 23.1-18; Ese 26.1—28.26; Jol 3.4-8; Amo 1.9-10; Sek 9.2-4. * **11:21** A Korasin hiro a Betsaida hiro na taon ke vuni Iuda. A Tair hiro a Saidon hiro taon ke vuni haiden. **11:23** Ais

14.13-15; Stt 19.24-28.

lohoia da miu ta vazaheanga zahe kara lagato, ai? Mara beta matoto, da miu ta varaganga kiri loloni habuna. Ta mirakel kamahi kua e katua na polokomiu, ni katua varira ni Sodom, ma a Sodom e ba vovona kua. ²⁴ Palaka hau ta tania ni miu, da e dopa ki kemi ke Sodom na damana kotoa kapou ke Vuvu. Palaka miu da miu ta vairo matoto.”

*11.25-30 Miu mai ni niau miu na hivu
(Luk 10.21-22)*

²⁵ Kilangata kua a Iesus e tani barae, “Hau ta vazahenia hiza, Tamagu, Paraha kara lagato kamana garigari, na vuna zia ho tu litiginia goloaloa kua na nuhu kua kadia hada lalanga vona kamana nuhu kua bakadia vona. Kunu vatunga kakava ni kapirupiru kotekote. ²⁶ E limoha, Tamagu, na vuna zia ia kua e kuli matoto kete kubarae. ²⁷ Goloaloa laveve kava Tamagu ti vala ni niau, kata hada vona. Beta kaka katiu ni lala hau azei matoto, a Tamagu za ia e lalau. Beta ve kaka katiu ni lala matotonia Tamagu azei, a Tuna za, ia e lala, ki vatunga Tamana na nuhu kua ia ti makia kete vatunga kakava Tamana ni dia.

²⁸ Miu mai ni niau, miu laveve kua livuhamiu ti buzabuza na lugaluganga na bizea kapopou, miu mai ni niau miu na hivu. ²⁹ Miu pelea kagu polea ni ngoro na polokomiu, miu na muri ni niau, miu kata hivu na goloaloa kua e vavala bizea na vulemiu. Na vuna Hau ta valugulugiau ka lala kata vazihoni mulehiau. ³⁰ Na vuna kagu

---

11:24 Mt 10.15; Lu 10.12.   **11:27** Jo 3.35; Jo 1.18; 10.15.   **11:29** Jer 6.16.

polea e beta ni vitiha marata, golea ta vala miu kata luga, beta ni bize.”

12

12.1-8 A Iesus e pole na makina tabutabua na galanga na Sabat

(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹ Na dama, na Sabat katiu, a Iesus e vavana na poloka vanua na vit kamahi. Kana disaipel kamahi e vitolonidia, pale, dia ta duledule na paleka vit dia kene hahania. ² Tania a vuni Parisi dia ka hada baraenia, dia ta tania ni Iesus, “Hada! Ka disaipel kamahi dia te katia nazia kua e tanga beta kete katua na Sabat.” ³ A Iesus ki tania ni dia, “Beta za miu na hadavia na poloka buk kana Paraha nazia kua a Devit e katia, kilangata kua ia kamana nuhu kua dia ta mumuri vona dia ta katia kilangata kua e vitolonidia? ⁴ A Devit e hoho na poloka ruma ke Vuvu kamana kana manumanu, dia ka hania na bret kena ti vabilasianga ki tabutabua mara beta kaka vetanga ni hania, na pris kamahi za da dia ta hania. ⁵ O beta miu na hada kua na poloka buk kara lo kena na Sabat, na pris kamahi dia ta lala dia kata gagala na poloka tempel na Sabat, palaka beta golea katiu ni zaha vona? ⁶ Hau ta tania ni miu, golea kua e dopa ki hizanga na tempel, ia ri. ⁷ Kua miu na lala matotonia na polea kua na poloka polea kana Paraha kua e tani barae, ‘Hau e kuligu matoto miu kata

---

12:1 Lo 23.25.   **12:3** 1 Sml 21.1-6.   **12:4** Wkp 24.9.   **12:5** Nam 28.9-10.   **12:7** Mt 9.13; Hos 6.6.

kati kemihia na manumanu, beta ni kuligu kara kamiu opa kamahi.’ Ma ti beta miu kata padea polea kara nuhu kua beta dia na katia goloa zaha katiu. ⁸ Na vuna zia, na Tuna Kaka ia na Tubu kara Sabat.”

*12.9-14 A Iesus e kati kemihia kaka katiu limana e zaha na Sabat
(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)*

⁹ A Iesus e vatia palaka kua, ia vano hoho na haus lotu ke vuni Iuda, ¹⁰ na poloka haus lotu kua, na kaka katiu limana e mate. Kilangata kua manumanu taza na poloka haus lotu kua ve, e kukulidia dia kata padea polea kiri Iesus, kubarae dia ta hulenia, “E kemi tolu kata kati kemihia kaka na Sabat?” ¹¹ A Iesus ki tania ni dia, “Kua katiu ni miu kua kana sipsip ni dua kara poloka lovo na Sabat, karae mara beta ni hare gotalani mulehia? ¹² Palaka na kaka ia e dopa na sipsip! Kubarae, kadolu lo ia e tania tolu kodonia kaka na Sabat.” ¹³ Pale, a Iesus ia tania na kaka kua limana e mate, “Vatatahia lima.” Na kaka kua ia vatatahia limana kini kemi pamuhi, balika paligeni limana. ¹⁴ Palaka a vuni Parisi dia ta gotala dia kene taru lupunia polea dia kata hubi matehia a Iesus.

12.15-21 A Iesus ia na vora ke Vuvu matoto

¹⁵ A Iesus e lala nazia kua dia ta tatania dia kata katia vona, ia vatia palaka kua; na manumanu luba dia ta muri vona. Ia ki kati kemihia manumanu laveve kua kadia mazahi vona. ¹⁶ Ki tani vatuharia ni dia beta dia kata kalohulohunia ia. ¹⁷ Ia e kati baraenia kete pori matoto na polea ke profet Aisaia kua e

tani barae, ¹⁸ “Miu hadavia kagu vora kua hau mule ta makia, hau e kuligu matoto kirina. Da ta vavonuhia na kagu Vule Tumonga, kete tani kakava kagu moge kua e mahoto, ia mai na kagu kot kua e mahoto, na kantri laveve na vulovulo. ¹⁹ Mara beta ni vavaigege o ni gogoe kapopou, ki mara beta ni longora halingana na daladala kamahi. ²⁰ Mara beta ni bara putuhia na tabuka kua ti mamalolo keteni putu, ki mara beta ve ni bara matehia lam kua beta ni kakalakala papa. Da e varidi, ia, ia ki katia moge kua e mahoto kamana kot mahoto kua ke Vuvu ki vin. ²¹ Na hizana za, manumanu na kantri laveve na vulovulo da dia ta vaka maroro vona.”

12.22-32 A vuni Parisi dia ta tania a Iesus e gagala kamani Belsebul

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23; 12.10)

²² Dia ta pelea kaka katiu na vule zaha e holiholia ki mai vona, matana e keu ki manga ve. A Iesus ia kati kemihia kaka kua, pale, na kaka kua ia hada kini pole. ²³ Manumanu laveve dia ta zipa zahe matoto na goloa kua a Iesus e katia, dia ka tani barae, “Karae ia a Tubuni Devit kua?” ²⁴ Palaka a Vuni Parisi dia ta longoria polea kua, dia ta tania, “Ia e pele kakava na vule zaha kamahi na vuna zia na paraha ke hanitunitu a Belsebul e vavala matuhanga vona kete katia.”

²⁵ A Iesus ia ti hada lala kadia lohoihoia, ia tani barae ni dia, “Kantri kakei kena na manumanu vona dia ta varipe vulavulahi dia ka vavarihubi na pidaka dia mule, da kantri kena e vairo matoto. Taon kakei o kabu katiu dia na

varipe vulavulahi, dia na vavarihubi mule, ia mara beta dia na kemi, da dia ta vairo matoto. ²⁶ Kua kabu rua na kingdom ke Satan hiro na vavarihubi mule, ia hada barae, kava dia te varipe vulavulahi kava kena, da pitu papa dia ta vairo. ²⁷ Ta hau na pele kakava na vule zaha na hizani Belsebul, pele kamiu manumanu, dia ta pepele kakava na vule zaha na hizani ze? Kubarae, kamiu manumanu mule dia ta vatunga kakava habuka kamiu polea beta ni mahoto. ²⁸ Palaka kua hau na pele kakava vule zaha na matuhanga kana Vule Tumonga ke Vuvu, ia ti vatunga habuka na kingdom ke Vuvu ti bele ni miu kava.

²⁹ Mara beta kaka katiu ni hutu valahia ruma kana kaka babo ni vile hozovia kana goloaloo, ma muga ki rotu tadoria kaka babo kua. Pale, ba muri ia ti vanahea goloaloo na kana ruma.

³⁰ Kaka kua tani beta ni mamadi kamaniau, ia e habuka e madi poki kirigu, kaka kua tani beta ni kakamaniau ni vivile lupunia manumanu, ia tu vavaikali manumanu.

³¹ Kubarae hau ka tania ni miu, moge zaha laveve, o kua tu pole zaha kiri Vuvu, da e lohoi balanga, palaka azei ho kua tanu pole zahatia na Vule Tumonga, ia mara beta matoto ni lohoi balanga ka manaunaua. ³² Azei tani tania polea zaha katiu kara Tuna Kaka, da a Vuvu e lohoi bala kana manaunaua, palaka azei kua tani tania polea zaha katiu kara Vule Tumonga mara beta matoto ni lohoi balanga kana manaunaua meni kua o na taem ba muri ve.”

12.33-37 Na hai zaha lala kete vua paleka ni zahazaha

(Luk 6.43-45)

³³ A Iesus ki tani barae ve, “Kua hai ni kemi, ia da paleka ve e kemi. Kua hai ni zaha, ia da e vua paleka ki zaha; na vuna hai ia e hada lalanga kua na palekangana. ³⁴ Miu matabunu kamahi miu, miu ta manumanu zahazaha ki kubarae, mara beta miu na tania polea kemi katiu. Na vuna nazia kua e vonu na polokomiu, ia, ia kena e gogotala na havamiu. ³⁵ Kaka kemi ia lohoihoia kemi e ngongoro na poloka. Kubarae ki lala kete kakatia moge kemi. Kaka zaha ia na lohoihoia zaha na poloka kubarae ki lala kete kakatia moge zahazaha.

³⁶ Hau ta tani matotonia ni miu, na damana kotoa kapou ke Vuvu, manumanu da dia ta madi dia ka koto kirua taraka polea vetanga kote katiu kena dia ta varaga. ³⁷ Na vuna zia, na kadolu polea za ia da to ta vinim kotoa vona o da to ta karabus vona.”

12.38-42 Manumanu taza dia ta hulenia a Iesus kete katia na mirakel

(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ Pale, na tisa kamahi kara lo kamana Parisi taza dia ta tania ni Iesus, “Tisa, katia mirakel kapou katiu kua kete vatunga habuka ka matuhanga ia e pe ni Vuvu.”

³⁹ A Iesus ki tania, “Manumanu bukuna tauna kua dia ta manumanu zahazaha matoto ki beta ve dia na lala dia kata vala matotonia magalidia

---

12:33 Mt 7.20; Lu 6.44.   **12:34** Mt 3.7; 23.33; Lu 3.7; Mt 15.18; Lu 6.45.   **12:38** Mt 16.1; Mk 8.11; Lu 11.16.   **12:39** Mt 16.4; Mk 8.12.

ni Vuvu! Miu ta huleniau kara mirakel? Mara beta! Na mirakel katiu papa kena da e valanga ni miu, ia na mirakel ke profet, a Jona. ⁴⁰ Ia habuka kua a Jona e ngoro dama tolu, marigo tolu na poloka hiha kapou, ia da na Tuna Kaka e ngoro dama tolu, marigo tolu na poloka garigari. ⁴¹ Na damana kotoa kapou ke Vuvu, a vuni Ninive da dia ta madi dia ka koto kirimiu, na vuna kamana dia ka longoria polea ke Jona; dia ta pokizia magalidia dia ta zuka tapunia kadia moge zahazaha; palaka hau ta tania ni miu, kaka kua e dopa ki hizanga ni Jona, kua ia ri! ⁴² Na damana kotoa kapou ke Vuvu, da na Kwin bukuni Sheba da e madi ki koto kirimiu, na vuna zia, ia e vavana zau matoto pe na kana kantri ki mai kete longoria na vaketeketea kemi ke King Solomon; hau ka tania ni miu kaka kua e dopa ki hizanga ni Solomon, kua ia ri!”

*12:43-45 Na Vule Zaha e vamule
(Luk 11.24-26)*

⁴³ A Iesus ki tani barae ve, “Kua na vule zaha katiu ni gotala na kaka katiu, da e vavana na palaka kua e vavaha ki beta naru vona ki hahadahada palaka kete hivu vona. Palaka kua tani beta ni paria palaka katiu, ⁴⁴ da e pole kazihezihena ki tani barae, ‘Kata vamule vano kara kagu ruma.’ Pale, ia vamule kini paria habuka, na ruma ti kuvua kini puzopuzoa, kini vaidia kemukemuha poloka. ⁴⁵ Pale, ia vano ia kohania ve na vule zaha e 7 ve kua dia ta dopa zaha matoto vona, dia ta mai mia na poloka

---

12:40 Jna 1.17.   **12:41** Jna 3.5.   **12:42** 1 Kin 10.1-10; 2 Sto 9.1-12.

ruma kua. Pale, na kaka kua da ti dopa kini zaha matoto na vona kena muga. Ia da e kubarae za na nuhu zahazaha bukuna tauna kua.”

12.46-50 Azei titinani Iesus kamani habu tazina?

(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ A Iesus e ba popole kamana manumanu barae, a titinana kamani habu tazina kamahi dia ta belebele, dia ka varimadiriai na hatama, dia ka huhule kirina dia kata pole kamana. ⁴⁷ Kaka katiu ia tania vona, “Katiti kamani habu tazi dia ta varimadiriai na hatama, kulidia dia kata pole kamaniho.”* ⁴⁸ A Iesus ki hulenian, “Azei titinagu, azei habu tazigu?” ⁴⁹ Pale, ia vatunga vano kara kana disaipel kamahi ia tani barae, “Hadavia! Kuari ia titinagu kamani habu tazigu kuari! ⁵⁰ Azei kua tani lala kete mumuri na lohoihoia ke Tamagu kua e heta na lagato, ia na tazigu, livukugu, ia mai titinagu.”

13

13.1-9 A Iesus e barikikinia polea na kaka e muratania na harana vit na vanua

(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Na dama kena za a Iesus e vatia na ruma ia gotala kini pozi mia na hiripa loka ni Galili. ² Na manumanu luba matoto dia ta mai madi lobia, kubarae ia vatia vazalea ia polo na huduna bot katiu ia mia vona, na kabuna manumanu laveve kua, dia ta ma varimadiriai na vazalea. ³ Pale, ia barikikinia polea na golea luba ki tani barae

---

* **12:47** Na buk baibel Grik taza bukuni varira beta ni vapolunganga ves 47. **13:2** Lu 5.1-3.

ni dia, “Na kaka katiu e vano ki muratania na harana vit na poloka hana vanua. ⁴ Kamana kua e vana ki mumuratania na harana vit, harana vit taza dia ta dua kara dala na manu kamahi dia ta mai hani hozovia. ⁵ Na harana vit taza e dua kara palaka kedokedora, beta garigari ni kapou marata vona, kubarae ki pizuzu tapu. ⁶ Palaka kamana na voro ki zahe ia tiba gatovia na haina vit kotekote kamahi kua, dia ta malailai, na vuna beta vorakadia ni hoho ni dopa ziho na poloka garigari. ⁷ Harana vit taza dia ta dua kara poloka vuvuna mota matangatanga kamahi, na mota matangatanga dia ta tago matehidia. ⁸ Harana vit taza dia ta dua kara garigari kemi, dia kene vua. Taza dia ta taruhia palekedia 100, taza e 60, taza e 30. ⁹ Azei talingana vona, kete longoria polea kua.”

13.10-17 Vuvuna lohoihoia a Iesus e babarikikinia polea

(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ Kana disaipel kamahi dia ta mai vona, dia ta hulenia, “E kuziha ku babarikikinia polea ku vavala na manumanu?” ¹¹ A Iesus ia tania, “Hada lalanga na litigitigia kara kingdom ke Vuvu kava ti valanga ni miu, palaka beta ni valanga ni dia. ¹² Azei kua kava ti kana goloaloa taza vona, da a Vuvu e vala taza ve vona, pale, kana goloaloa ia dopa luba matoto. Azei kua tani beta matoto kana goloaloa vona, tani kana pitu vona, ia da a Vuvu e pele kakava ve vona kena. ¹³ Ia ki kuza barae, ka babarikikinia polea ni dia. Ia vata matadia e hahada, mara beta dia

na hadavia; ia vata talingadia e lolongo, mara beta dia na longoria dia na lohoi lala. ¹⁴ Na manumanu kua, na polea katiu ke profet Aisaia kua e tania varira ti pori matoto kiridia. Ia e tani barae,

‘Da miu ta longoria, longoria polea, palaka mara beta miu na longo lala, da miu ta hada hahada, palaka mara beta miu na hada lala.

¹⁵ Na vuna magalina manumanu kua kava ti zobo, ti beta dia ne lolongoria golea katiu na talingadia, dia kene tabaria matadia tabarae matadia ni hada lala golea, talingadia ve ni longo lala polea, magalidia ve ni lala na vuvuna polea, dia na pokizia magalidia dia na vamule mai ni niau na kati kemihidia.’

¹⁶ Palaka miu, a Vuvu ti kati kemihia matoto na matamiu kamana talingamiu, na vuna matamiu e hahada na talingamiu ve e lolongo. ¹⁷ Hau ta tani matotonia ni miu, na profet luba kamana nuhuta moge kua e mahoto, e kulidia matoto dia kata hadavia nazia kua miu ta hahada, palaka beta dia na hadavia. Dia kata longoria ve nazia kua miu ta lolongoria, palaka ki beta dia na longoria.”

13.18-23 A Iesus e tani kakava na barikikia na polea na palekangana vit

(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ A Iesus ki tani barae ve, “Miu tabu longo papa kara vuvuna barikikia na polea na kaka

kua e muratania na harana vit. ¹⁹ Kua kaka katiu ni longoria na polealea na kingdom ke Vuvu ki beta ni lohoi lala, ia e balika palekana vit kua e huru kara dala, na kaka zaha ki mai, ia radia nazia kua kava ti vazoha na poloki magalina. ²⁰ Na harana vit kena e dua kara palaka kedokedora ia balika na kaka e longoria na polea, kilangata pamuhi ki hilohilo matoto vona. ²¹ Palaka beta ni taruhia voraka na poloka, beta ni madi ni havarau. Tani paria bizea katiu beu ni kati zahata ia na vuna e bilip na polea ke Vuvu, ia poke tapu. ²² Na harana vit kena e dua kara poloka vuvuna mota matangatanga ia e balika kaka kena e longoria na polea, palaka ki lohoihoi marata na goloaloa bukuna garigari kua kete katiu ni mia papa, na goloaloa mata mulimuli bukuna garigari ki rukia, dia ta kari havutia polea ke Vuvu na poloka, kini beta ni vua. ²³ Na harana vit kena e dua kara garigari kemi ia e balika na kaka kua e longoria na polea ke Vuvu ki lohoi lala. Kini vua, kini taruhia paleka habuka 100, 60 o 30.”

13.24-30 Barikikia na polea na raburabu zaha e galulu na vanua

²⁴ A Iesus e barikikinia polea katiu ve ni dia ki tani barae, “Na kingdom ke Vuvu ia e balika na kaka e muratania na harana vit kemi na poloka hana vanua. ²⁵ Palaka manumanu dia ta ba varingoroai, hana vagi e mai ia muratania na harana raburabu zaha kara pidaka harana vit kamahi, pale, kini hava. ²⁶ Tania na vit ki galulu ki zahe ki taruhia paleka, dia ta hada na raburabu zaha ve dia ta gagalulu ve kamana.

²⁷ Na kana vora e vano ia tania na tauana vanua, 'Tubu ho tu vazohia na harana vit kemi na ha vanua. Pele, na raburabu zaha e pe ve ki gagalulu ve na poloka vanua?'

²⁸ Ia ki tania ni dia, 'Hagu vagi katiu e katia kena.' Na kana vora ki hulenía, 'E, kuli hita kata vano vuruvuru?' ²⁹ Ia ki tania, 'Beu, na vuna ta miu na vuruvuru na raburabu zahazaha kena da miu ta vuru balalania na vit kamana. ³⁰ Vatia hiro ka rua galulu zahe ki mule na damana tolu keteni pelea haninga na vanua. Da hau te tania na nuhu kua dia kata pelea haninga na vanua, dia kata muga vaia na raburabu zahazaha, dia ta kutu lupunia kete tunua; dia ta vai lupunia na vit, dia ta taru lupunia na poloka kagu rumaka vit.' "

*13.31-32 Barikikia na polea na harana hamo
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)*

³¹ A Iesus ki barikikinia polea katiu ve ni dia ki tani barae, "Na kingdom kara lagato ia e balika na harana hamo, kena na kaka e pelea ki vazohia na poloka hana vanua. ³² Na harana hamo ia e dopa ki gala kote na harana hai laveve, palaka kua kini galulu da e dopa ki horaha livutia na hai laveve tu vazohia na poloka vanua. Da e horaha ki kara hai kapou, pale, manu kamahi dia ta mai bale na dangadangana."

*13.33 Barikikia na polea na yis
(Luk 13.20-21)*

³³ A Iesus e barikikinia polea katiu ve ki tani barae ni dia, "Na kingdom ke Vuvu ia e balika yis kua e pitu papa za, kua na tavine katiu e pelea

ki kamo pokizia kamana dram na palaua kapou katiu. Na palaua kini kudu kini kapou matoto.”

13.34-35 A Iesus e barikikinia polea ki tatania polealea laveve kua na manumanu (Mak 4.33-34)

³⁴ A Iesus e barikikinia polea laveve kua ki tatania na goloaloa laveve kua na kabuna manumanu. Beta ni tani kakava polea katiu ni dia beta, polea laveve ia e barikikinia za. ³⁵ Ia kati baraenia kini pori matoto na polea kua muga na profet katiu e tania. Na profet kua e tania barae,

“Hau da ta barikikinia polea ka pole kama-dia vona. Da ta tania ni dia goloaloa kua varira za e paritigi kilaka kua na garigari e bele ki mai ki mule na tauna kua.”

13.36-43 Mining na barikikia na polea na raburabu zaha

³⁶ Pale, a Iesus ia vatia na kabuna manumanu kamahi, ia vano kara ruma. Kana disaipel kamahi dia ta mai vona dia ka tania, “Tania ni hita na mining na barikikia na polea na raburabu zaha na poloka vanua.”

³⁷ A Iesus ki tania ni dia, “Na kaka kua e muratania na harana vit kemi, ia na Tuna Kaka. ³⁸ Vanua ia na vulovulo, na harana vit kemi ia e makia na habu tutuna kingdom ke Vuvu. Na raburabu zaha dia ta makia habu tutuni Satan, ³⁹ na vagi kena e muratania na raburabu zaha ia a Satan za. Na damana pelepelea na haninga ia e makia na las de. Na nuhuta pelepelea na

haninga na vanua ia na engel kamahi. ⁴⁰ Habuka za kua na raburabu zaha kua e vai lupuanga ki tunua na haroho, ia da e kati bareanga ve na las de. ⁴¹ Na Tuna Kaka da e geria kana engel kamahi, dia ka vai lupunia, dia ka pele kakava na poloka kana kingdom nazia kua e kakatia manumanu dia ka poke na pekato, ia mai manumanu zahazaha laveve. ⁴² Da dia ta varagadia kara poloka haroho kapou, na poloka haroho kua da dia ta ma hahaloho, hazedia ki vuvuluhero. ⁴³ Pale, nuhu kua dia ta mumuri na lohoihoia ke Vuvu da dia ta kalageru balika voro na poloka kingdom ke Tamadia. Azei kua talingana vona, kete longoria.

13.44 Barikikia na polea na bokis moni e ngoro paritigi na poloka garigari

⁴⁴ Na kingdom ke Vuvu ia e balika na bokis moni kua e litigianga na poloka vanua. Kaka katiu ia paria. Pale, ia kari havuti mulehia, ia hilohilo matoto, ia vano ia salinia kana goloaloa laveve ia pelea monina, kini vano kadea na vanua kua vona.”

13.45-46 Barikikia na polea na tali kua monina e kapou matoto

⁴⁵ A Iesus ki tani barae ve, “Ki vano ve, na kingdom ke Vuvu ia e balika bisnisman katiu kua e kakaze kara tali mata mulimuli. ⁴⁶ Kamana ki paria katiu kua monina e kapou matoto ia vano, ia salinia kana goloaloa laveve ia pelea monina, ia kadea tali kua vona.”

13.47-52 Barikikia na polea na vuho

⁴⁷ A Iesus ki tani barae ve, “Ki vano ve, na kingdom ke Vuvu ia e balika vuho kua e vazihoanga kara poloka loka ki vatingovia na hiha luba kua e paramotu, paramotu. ⁴⁸ Kamana na vuho ki vonu na hiha, pale, na nuhuta puria, dia ta harehia vuho ziho kara vazalea. Pale, dia ta mia dia ta vile palia na hiha kemikemi, dia ta goro na kirei kamahi, palaka na hiha zahazaha dia ta varaga. ⁴⁹ Ia da e balika za kua tani las de. Engel kamahi da dia ta mai, dia ta pele kakava nuhu zahazaha na poloka nuhu kua dia ta lala dia kata mumuri na lohoihoia ke Vuvu, ⁵⁰ da dia ta varagadia kara poloka haroho kapou, na poloka haroho kua da dia ta ma hahaloho, hazedia ki vuvuluhero.”

⁵¹ A Iesus ki hulenia kana disaipel kamahi, “Miu ta lohoi lala polealea kamahi kua?” Dia ka tani barae, “E.” ⁵² A Iesus ki tani barae, “Pele kubarae, na tisa laveve kara lo, kua kava ti vaketoadia na matotoka polea, na vuna na kingdom ke Vuvu, ia dia ta balika paraha katiu kua e hoho kara poloka rum kua e lala kete tapi lupunia kana goloaloa mata muli vona ki pele gotalania goloa burabura kamana goloaloa vahoruhoru.”

13.53-58 A vuni Nasaret dia ta vala lamadia kiri Iesus

(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Kamana a Iesus ki barikikini hozovia na polealea kamahi, ia vatia palaka kua. ⁵⁴ Pale, ia vano bele na kana malala mule, kini vavaketea manumanu na poloka haus lotu ke vuni Iuda, dia ka ridi matoto. Dia ka varihulei, “Kaka kua e pelea na lohoihoia kemikemi kua kamana

matuhanga kua kete katia na mirakel kamahi kua, ni ve matoto? ⁵⁵ Karae, beta ni ia na tuni kapenta kua? Karae, beta ni hizani titinana kua a Maria? Karae ve, beta ni habu tazina kua a Jems, a Iosep, a Saimon ia mai a Iudas? ⁵⁶ Karae, beta ni habu livuka laveve kua dia ta mimia kamadolu? Pele, ia e pelea ni ve matoto na lohoihoia pa kamahi kamana matuhanga laveve kua?" ⁵⁷ Pale, dia ta pole katia. A Iesus ia tania kiridia, "Na profet da e hada zaheanga na malala laveve, palaka na kana malala mule ia mai na poloka kana ruma mule mara beta ni hada zaheanga." ⁵⁸ A Iesus beta ni katia mirakel ni luba na kana malala mule, na vuvuna beta dia na bilip vona.

14

14.1-12 A Herot e lohoia ki tania a Iesus ia a Jon Kakanaka baptais

(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Kilaka kua a Herot, na gavana ni Galili, ia e longoria na polea laveve na vuna ni Iesus, ² ia tania na kana voravora kamahi, "Kaka kua, ia a Jon Kakanaka baptais kua ti mahuri mule na matea! Kuza barae ki kana matuhanga vona kete katia na mirakel kamahi."

³ A Herot e tatani barae na vuna muga, ia ti haba taturia a Jon kini rotu taturia kini taruhia na karabus na vuvuna ni Herodias, goni tazina, a Filip, ⁴ na vuna a Jon ia e tani barae vona, "Beta ni mahoto koto kabania a Herodias!" ⁵ A Herot e kulina matoto kete hubi matehia a Jon, palaka ki

kuahinia na manumanu, na vuna dia ta hadavia a Jon dia ka tania ia na profet katiu.

⁶ Na betdei ke Herot ti bele, na tuni Herodias tavine ia parau na matana manumanu laveve kua dia ta lohu. A Herot ki hilohilo matoto vona, ⁷ pale, ia mapamapa na tavine kua kete vala vona nazia kua e kulina kirina. ⁸ Pale, a titinana ia geria, ia tani barae ni Herot, “Taruhia bakani Jon Kakanaka baptais na pelete katiu, ho tu vala ni niau. (Kata lala a Jon ti mate matoto.)”

⁹ A King e longoria polea kua ki vari matoto, palaka kava ti mapamapa kamu na matana manumanu laveve kua dia ta lohu na kana betdei, kubarae, ia tania dia ta muri na lohoihoia kana tavine kua; ¹⁰ pale, ia geu dia ta le hutuzia lohori Jon na poloka karabus, ¹¹ dia ta taruhia bakana na poloka pelete katiu, dia ta vala na tavine kua, ia vano vala ni titinana. ¹² Na disaipel kamahi ke Jon dia mai luga podani Jon dia kene vano tavunia. Muri dia ta vano tania ni Iesus.

*14.13-21 A Iesus e vala haninga na manumanu e 5,000
(Mak 6.31-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-13)*

¹³ Kamana a Iesus ki longoria goloa kua ti bele ni Jon, ia polo na bot ia vatia palaka kena kini vano kara palaka kua beta kaka vona. Palaka kamana dia ka longoria habuka a Iesus ti polo na bot kini vano, dia ta vatia kadia taon kamahi, dia ta vavana pe na dala dia ta muri vona. ¹⁴ A Iesus ia zipa na bot, tania ki hadavia na kabuna manumanu kapou kua, lohora ki zaha matoto ni dia, ia kati kemihia nuhu kua e mazahitidia.

¹⁵ Ti garavi matoto, na disaipel kamahi ke Iesus dia ta mai ni Iesus dia ta tani barae, “Na palaka kua e zau matoto na malala, kava keteni marigo; geria manumanu kua dia na vano kara malala kamahi kua kozoho dia na kadokado hadia haninga.” ¹⁶ A Iesus ki tania ni dia, “E kuziha dia kata vano? Miu mule miu vala goloa katiu ni dia, dia na hania.” ¹⁷ Na disaipel kamahi dia ka tania, “Na bret e lima kamana hiha rua za kua.” ¹⁸ A Iesus ki tania, “Miu pelea mai ni niau.”

¹⁹ A Iesus ia tania na kabuna manumanu kamahi kua dia ta loli tadu na raburabu. Ia pelea na bret lima kamana hiha rua kua, ia tunga vatada kara lagato, ia hate motunia a Vuvu, ia bara vulahia na bret kamahi kua, ia vala na kana disaipel kamahi dia ta vazenia na manumanu. ²⁰ Dia laveve dia ta hanihani magalidia ki kurukuru. Pale, na disaipel kamahi dia ta pelea kolopi e 12, dia ta gorea na kalangara haninga kua dia ta vatia, kirei laveve kua e vonuvonu. ²¹ Na naba na manumanu kua dia ta hanihani kilangata e 5,000. Beta ni hazeanga tavivine kamani kapidupiru.

14.22-33 A Iesus e vavana na huduna naru ni Galili

(Mak 6.45-52; Jon 6.16-21)

²² Pale, a Iesus ia geria kana disaipel kamahi dia kata polo na bot dia na vamuga vano kara paligena loka. Ia kete mia ki geria manumanu kua dia ka vavana. ²³ Ti geri hozovia manumanu dia kene vano hozo, ia vori kara potuna kazihena kete lotu. Ti marigo, a Iesus ia kazihena za na palaka kua; ²⁴ na bot ia kava ti vatia vazalea ti

zau matoto, na dazi ki titi hania kadia bot, na vuna na kavili e mai matoto na muga dia. ²⁵ Ti kozoho keteni dama a Iesus ia vavana na huduna loka kini zahe ni dia. ²⁶ Tania na disaipel kamahi dia ta hadavia a Iesus kua e vavana na huduna dazi, dia ta kuahi zahazaha matoto, dia ka tani barae, “Na hanitu kuari!” Dia ka kuahi zahazaha matoto dia kene varigigliai. ²⁷ A Iesus ia baribari tapu ia pole kamadia, ki tani barae, “Miu pahoria magalimiu, hau za kua. Taua miu na kuahi.”

²⁸ A Pita ki tania, “Paraha, kua kini ho za, pele tania na vana na huduna loka na vano ni niho.” ²⁹ “Mai,” a Iesus e tania. Pale, a Pita ia zipa na bot, kini vana na huduna naru vano kiri Iesus. ³⁰ Palaka kamana ki hatunia na kavili, ia kuahi kini mamahitu, ia goe kavukavu ki tania, “Paraha kodoniau!”

³¹ A Iesus ia tabe vano tapu ia pahoria. Ia ki tania kirina, “E kuziha ku lohoi ruarua? Ka bilip beta ni kapou!” ³² Tania hiro ka polo langa na huduna bot, na kavili ia malugunia. ³³ Nuhu kua na huduna bot dia ta lotu vona dia ka tania, “Matoto, matoto ho na Tuni Vuvu!”

14:34-36 A Iesus e kati kemihia manumanu luba kua mazahi ni dia ni Genesaret (Mak 6:53-56)

³⁴ Dia ta dua hutu na naru, dia ta ziho vaki ni Genesaret. ³⁵ Na manumanu bukuna palaka kua dia ta hada lala a Iesus, dia ta geu kara nuhu kua mazahi ni dia kua na malalala laveve na palaka kua, dia ta vilehidia mai ni Iesus. ³⁶ Dia ka hule haroinia a Iesus habuka kua nuhu kua mazahi ni dia, kua dia na vakulia za kana hiripa klos. Pale,

nuhu laveve kua dia ta vakulia kana klos dia ta kemi mule.

15

15.1-9 Lo ke Vuvu e dopa ki matuha na polea ke habu tubuni vuni Iuda (Mak 7.1-13)

¹ Na Parisi taza kamana tisa kamahi kara lo taza dia ta pe ni Ierusalem dia ka mai ni Iesus dia ka hulenia, ² “E kuziha ka disaipel kamahi ki beta dia na mumuri na rovu ke habu tubuhita? Beta dia na lala dia kata vavazuguvia na limadia muga, ba muri dia na hanihani!”

³ A Iesus ki hulenidia, “E kuziha miu kene vala lamamiu kara lo ke Vuvu, miu kene mumuri na rovu ke habu tubumiu mule? ⁴ Na yuna a Vuvu e tani barae, ‘Miu hada zahenia habu tamamiu kamani habu titinamiu, kua tanu delahania kamama o katiti, ia ho koto hubu matoa.’

⁵ Palaka miu ta tania na manumanu kubarae, kua ni kadia goloa katiu vona kua e dangea dia kata kodonia habu tamadia o habu titinadia vona, palaka kua ta dia na tani barae, ‘Goloa kua te vala ke Vuvu kava kua.’ ⁶ Pale, da beta ve dia keteni hada zahenia tamadia kamani habu titinadia. Na dala kua za ia miu te vaka katia na lo ke Vuvu, miu kene mumuri na rovu ke habu tubumiu.

⁷ Miu ta nuhuta vairukua na lotua! A profet Aisaia ia e tani matotonia polea kua e tani barae kirimiu, ⁸ ‘Manumanu kamahi kua dia ta vavazahenia hizagu na havadia za, palaka magalidia e zau matoto ni niau.’ ⁹ Dia ta lotu

veta za ni niau, palaka dia ka vavaketea kadia lohoihoia mule na manumanu dia ka tania ia kagu lo kena!”

15.10-20 A Iesus e pole na goloa kua e katia kaka ki molumolua (Mak 7.14-23)

¹⁰ A Iesus ia kohania na manumanu dia ta mai kozoho vona, ia tania ni dia, “Miu longoria miu na longo lala. ¹¹ Goloa kua e hoho na havana kaka beta ni katia kaka ni molumolua, beu, nazia kua e gotala ki pe na havana kaka ia e katia kaka ki molumolua.”

¹² Na kana disaipel kamahi dia ta mai vona dia ka hulenia, “Tu lala habuka tu vairohia magali ni vuni Parisi na ka polea kena?”

¹³ A Iesus ki tania, “Hai laveve kena a Tamagu heta na lagato e beta ni vazohia, da e dae vuruta.

¹⁴ Miu vatidia, matadia e keu, dia ka vavamuga na nuhu kua matadia e keukeu. Kua kaka matana kini keu kua kini vavamuga na ruana katiu kua ia ve e keu, da hiro ta rua dua kara lovo.”

¹⁵ A Pita ki tania, “Tani kakava ni hita na mining na barikikia kena.” ¹⁶ A Iesus ki tania kiridia, “E kuziha, miu ve ma beta za miu na hada lala goloa? ¹⁷ Ma beta miu na lohoi lala? Goloa laveve kena e hoho na havana kaka, ia e ziho kara paro kapou, ba muri ia kokoanga.

¹⁸ Palaka nazia kua e pe na hava ki gotala ia pe na magali, ia na goloa kua e katiho ku molumolua.

¹⁹ Na vuna zia, kua na poloki magali, ia na lohoihoia zahazaha kua e katiho ku hubi matea

kaka, ku vaitago kamana kaka motu kua beta ni go matoto, ku magali buhu, ku vanaho, ku vavairuku, ku delahania kaka. ²⁰ Ia kua goloaloe e katia kaka ki molumolua. Palaka kua ta beta nu vazuguvia lima ku hanihani, ia beta ni katiho nu molumolua kena.”

15.21-28 Tavine bukuni Kenan e bilip matoto ni Iesus

(Mak 7.24-30)

²¹ A Iesus e vatia palaka kua, ia vano kara palaka kua na pidaka taon karua kua, a Tair kamani Saidon. ²² Na tavine katiu bukuni Kenan e mai ni Iesus ia haloho matoto ki tania, “Paraha, Tubuni Devit, mahariau! Na tugu tavine, na vule zaha ti holiholia kini vairohia matoto.”* ²³ A Iesus beta ni kolia ni tania polea katiu vona. Pale, na kana disaipel kamahi dia ta ma huhulenia a Iesus dia ka tatania vona, “Geria ni vano! E mumuri ni dolu ki vavalala!”

²⁴ A Iesus ki tania, “Hau e geura hau kiri vuni Israel, kara sipsip kamahi kua dia te golugolu.”

²⁵ Tania a Iesus ki tani barae, na tavine kua ia mai dua kara kabeni Iesus ki tania, “Paraha kodoniau!” ²⁶ A Iesus ki tania vona, “E beta ni mahoto kete peola haninga he kapirupiru ni valanga ni kauaua.” ²⁷ Na tavine kua ki tania, “E matoto kena Paraha, palaka na kauaua ve dia ta lala dia kata hahania na momota haninga kua e huru na tebol ke tauadia.” ²⁸ Pale, a Iesus ia tania vona, “Ho tavine kua ka bilip e kapou matoto! Nazia kua e kuli kirina da tu pelea.”

---

* **15:22** Kenan beta ni malala ke vuni Iuda.

Pale, kamana pamuhi za, na tuna tavine kua ia kemi pamuhi.

15.29-31 A Iesus e kati kemihia manumanu luba

²⁹ A Iesus e vatia palaka kua, ia vavana lilia na naru ni Galili. Ia vori na potuna katiu ia mia tadu. ³⁰ Manumanu luba matoto dia ta mai vona, dia ta pelea nuhu kua, kabedia kamana limadia e matemate, nuhu kua matadia e keukeu, nuhu kua manga ia mai dia luba ve kua mazahi ni dia, dia ta vangoredia na kabeni Iesus, a Iesus ia kati kemihidia laveve. ³¹ Manumanu laveve dia ta zipa zahe matoto, kamana dia ka hadavia nuhu kua, dia ta manga dia te popole, nuhu kua kabedia kamana limadia e matemate, dia te vavana, nuhu kua matadia e keukeu dia te hada; dia ta vazahenia a Vuvu ke vuni Israel.

15.32-39 A Iesus e vangania manumanu e 4,000 (Mak 8.1-10)

³² A Iesus ia kohania kana disaipel kamahi dia ta mai vona, ia tania ni dia, "Lohorogu e zaha na manumanu kua, na vuna dia te mia kamaniau dama ti tolu kava, kini beta hadia haninga dia kata hania. Mara beta na geri vetanidia na vamulemule, kua e vitolonidia. Tabarae matadia ni lolovio dia na poke na dala." ³³ Kana disaipel kamahi dia ka hulenia, "Da tolu ta pele zingania haninga ri kua na palaka kua beta matoto kaka vona, tolu ka vangania manumanu kua e luba marata barae kua vona?" ³⁴ A Iesus ki hulenidia, "E ziva bret kena ni miu?" Dia ta tania, "E 7, na hiha kotekote taza."

³⁵ Pale, a Iesus ia tania na manumanu dia ta loli tadu na garigari. ³⁶ Ia pelea na bret e 7 kua kamana hiha, ia hate motunia a Vuvu, ia bara vulahia bret, ia vala na kana disaipel kamahi, dia ta vala na manumanu. ³⁷ Manumanu laveve kua dia ta hanihani magalidia ki kurukuru. Na disaipel kamahi dia ta gorea kolopi e 7 na kalangara haninga kua e vatua. ³⁸ Naba na manumanu kua dia ta hanihani kilangata, e 4,000. Beta ni hazeanga tavivine kamani kapirupiru. ³⁹ Pale, a Iesus ia geria manumanu dia ta vamulemule, ia polo na bot, kini vano kara palaka kua kozohotia a Magadan.

16

16.1-4 A vuni Parisi kamani a vuni Sadyusi dia ta tania a Iesus kete katia na mirakel (Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Vuni Parisi kamani vuni Sadyusi dia ta mai dia kata parakilania a Iesus. Dia ta hulenia kete vatunga na mirakel katiu bukuna lagato, kete vatunga habuka matoto a Vuvu ia e makia. ² A Iesus ki tani barae ni dia, “Kua voro kini zuzugu na garavi, miu kene hadavia kua e balanga na mariaba ki hada baritunutunua, ia lala miu kata tani barae, ‘Da vaila e voro ki manilo.’ ³ Kua kini damadama miu kene hadavia na mariaba e baritunutunua ki mariabanga, ia miu ta lala miu kata tani barae, ‘Da e huza kua.’ Miu ta lala miu kata hada lala matotonia na mak kamahi na mariaba, palaka beta matoto miu na hada lala

na goloaloa kua e bebele meni.* 4 Manumanu bukuna tauna kua, miu ta manumanu zahazaha matoto, ki beta ve miu na lala a Vuvu! Miu ta huleniau kara mirakel? Mara beta miu na hada! Na mirakel katiu papa za kua kete valanga ni miu, ia na mirakel ke Jona!" Pale, ia vati tapunidia kini vano.

16.5-12 Barikikia na polea na yis ke vuni Parisi kamani vuni Sadyusi (Mak 8.14-21)

5 Tania na disaipel kamahi dia ka pe poki kara paligena loka ni Galili, dia te ba lohoia habuka beta dia na pelea bret katiu. 6 A Iesus ia tani barae ni dia, "Miu lohoia. Miu lohoimiu na yis ke vuni Parisi kamani vuni Sadyusi." 7 Na disaipel kamahi dia ka pole na pidaka dia mule, dia ka tani barae, "Ia e tatani barae na vuna beta tolu na pelea bret." 8 A Iesus e lohoi lala nazia dia ta tatania, kubarae ia hulenidia, "E kuziha miu ka popole na pidaka miu mule habuka beta miu na pelea bret? 9 Ma beta za miu na lohoi lala? Beta miu na lohoia kilaka kua ta bara vulahia bret lima za manumanu kua 5,000 dia ka hania? E ziva kirei miu ta gorea na kalangara haninga? 10 Pele kua na bret e 7 kua manumanu e 4,000 dia ta hania? E ziva kirei na kalangara haninga miu ta gorea? 11 E kuziha ki beta miu na longo lala habuka beta hau na popole na bret? Miu lohoimiu na yis ke vuni Sadyusi kamani vuni Parisi."

---

* **16:3** Na buk baibel Grik taza bukuni varira beta ni vapolunganga dihura ves 2 kamana ves 3. **16:4** Mt 12.39; Lu 11.29. **16:6** Lu 12.1. **16:9** Mt 14.17-21. **16:10** Mt 15.34-38.

¹² Pale, dia te ba lohoi lala kubarae ia beta ni popole na yis tataruha na bret. Palaka ia e tatania ni dia, dia kata lohoi dia na vaketeketea ke vuni Parisi kamani vuni Sadyusi.

16.13-20 A Pita e tani kakava habuka a Iesus ia azei matoto (Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ A Iesus ia vano kara palaka katiu kua e kozoho ni Sisaria kamani Filipai, ia hulenian kana disaipel kamahi, “Manumanu dia ta tania na Tuna Kaka ia azei matoto?” ¹⁴ Dia ta kolia dia ka tania, “Taza dia ta tania ia a Jon kakanaka Baptais. Taza dia ta tania ia a Elaija. Dia taza dia ta tania ia a Jeremaia o ia katiu ni dia na profet kamahi.” ¹⁵ A Iesus ki hulenidia, “Pele miu mule, miu ta tania hau azei?”

¹⁶ A Saimon Pita ki tania, “Ho a Kristus, na Tuni Vuvu kua e mahuri roro.”

¹⁷ A Iesus ki tania vona, “A Vuvu e kati kemihia matoto ni niho, Saimon tuni Jona! Na vuna mara beta kaka katiu ri na garigari ni vala matotoka polea kena ni niho, polea kena a Tamagu kua e heta na lagato e vala ni niho. ¹⁸ Kubarae hau ka tania ni niho, Pita, ho na kedo, na huduna faundesion kedo kua, da ta habatia kagu sios. Na matuhanga kana matea mara beta ni vinim. ¹⁹ Hau da ta vala ni niho na ki kara kingdom ke Vuvu, nazia tu tabunia ri na garigari ia da a Vuvu tabunia ve na lagato. Nazia tu tania kete katua na garigari da a Vuvu ve e tania kete katua ve na lagato.” ²⁰ Pale, ia tani vatuharia matoto na kana

---

16:14 Mt 14.1-2; Mk 6.14-15; Lu 9.7-8.   **16:16** Jo 6.68-69.

16:19 Mt 18.18; Jo 20.23.

disaipel kamahi habuka, beta dia kata tania na kaka katiu habuka ia a Kristus.

16.21-28 A Iesus e tania da e mate ki lama mule (Mak 8.31-9.1; Luk 9.22-27)

²¹ Muri na kua ki vano, a Iesus ia ti vavarivuvu keteni tatani kakava habuka, ia kete vano kiri Ierusalem ni luga bizea luba na limani pararaha ke vuni Iuda, na hetpris kamahi, ia mai na tisa kamahi kara lo. Pale, ia ti hubi matoa, na dama tolu muri da a Vuvu e valamari mulehia.

²² A Pita ia kohania a Iesus vano kara hiripa, ia pole kirina ki tani barae, “Paraha, mara beta! Goloa kena mara beta ni bele ni niho.” ²³ A Iesus ia tare poki ia tania ni Pita, “Satan, kakava na matagu! Ho kua tu mamadi porotia kagu dala. Beta nu mumuri na lohoihoia ke Vuvu, tu mumuri na lohoihoia kana kaka za.”

²⁴ A Iesus ki tania na kana disaipel kamahi, “Kua kini kulimiu miu kata kamaniau, ia tabarae miu na taruhia lohoihoia ni miu mule, miu luga kamiu kruse, miu ta muri ni niau. ²⁵ Na vuna, azei kua tani lolohoia kete vavaikoli kara vulena mule, da e paho kavu kirina, palaka azei kua tani vala vulena ni niau, ia da e pelea mulehia. ²⁶ Da e kemi ziha kana kaka kua tani pelea goloaloa laveve ri na vulovulo, palaka vulena ti golu? Da nazia matoto e katia ki pele mulehia vulena vona? ²⁷ Na vuna na Tuna kaka da e mai kamana kana engel kamahi na glori ke Tamana, ia ti kadea kaka katiukatuu muri na kana mogemoge kamahi. ²⁸ Hau ta tani matotonia ni miu, taza ni miu kua miu ta varimadiriai kua, mara beta

---

16:24 Mt 10.38; Lu 14.27.   **16:25** Mt 10.39; Lu 17.33; Jo 12.25.

16:27 Mt 25.31; Sng 62.12; Ro 2.6.

miu na mate, miu ka hadavia na Tuna Kaka kua ti ziziho balika king.”

17

17.1-13 Na livuhani Iesus e pokizia (Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Dama 6 muri na kua, a Iesus ia pelea a Pita, a Jems ia mai a tazina a Jon, ia vamuga ni dia, dia kene vori kara potuna horaha, beta kaka ni kamadia, dia za. ² Tania dia ka madi hahada barae, na livuhani Iesus ia pokizia, na damana ia kalageru balika voro, kana zohozohoa ti puzo varitihitihi matoto, balika laet. ³ Pale, na disaipel tolu kua, dia ta hadavia a Moses kamani Elaija hiro ta popole kamani Iesus. ⁴ A Pita ia tani barae ni Iesus, “Paraha, e kemi matoto ki hita ri kua kamaniho, kua ni kuli, hau ta habatia kape tolu ri kua, ka katiu, katiu ke Moses, katiu ke Elaija.”

⁵ A Pita e ba popole barae, na mariaba e babala matoto, e ziho ia kari havutidia, pale, na halingana kaka katiu e pe na mariaba kua ki tani barae, “Kua ia na Tugu kua e kuligu matoto kirina, hau ta hilohilo matoto vona; miu longo kirina.”

⁶ Tania na disaipel kamahi kua dia ka longoria polea kua, dia ta kuahi zahazaha matoto dia ka dua, dia ka bula vatudu na garigari, ⁷ Palaka a Iesus e mai, ia vakulidia, ki tania, “Miu madi, taua miu na kuahi.” ⁸ Pale, dia ta tada dia ta hadavia habuka, ti beta kaka, a Iesus za.

17:5 Stt 22.2; Sng 2.7; Ais 42.1; Mt 3.17; 12.18; Mk 1.11; Lu 3.22; Lo 18.15. **17:5** 2 Pi 1.17-18.

⁹ Dia ta vavana dia ka titiro mule na potuna, a Iesus ia tani barae ni dia, “Tabarae, miu na tania na kaka katiu na visen kua, ki vano ki mule na dama kua na Tuna Kaka ki valamari muleha na matea.”

¹⁰ Na disaipel kamahi dia ka hulenia, “Pele e kuziha na tisa kamahi kara lo dia ka tania, a Elaija da muga ki mai?”

¹¹ A Iesus ki tania, “Polea kena e matoto, a Elaija ia kete mai ni vahotovia goloaloa laveve; ¹² palaka ta tania ni miu, a Elaija kava ia ti mai, ki beta dia na hada lala, beta, dia ta muri na kadia lohoihoia mule dia kene kati zahatia vona. Ia da dia ta kati zahati baraenia ve na Tuna Kaka.”

¹³ Pale, dia ta lohoi lala habuka a Iesus e popole ni Jon kakanaka Baptais.

17.14-21 A Iesus e kati kemihia na kapiru katiu na vule zaha e holiholia

(Mak 9.14-29; Luk 9.37-42)

¹⁴ Tania dia ka vamule ziho na kabuna manumanu, na tamohane katiu e mai ni Iesus ia padonia tutura na kabeni Iesus, ¹⁵ ia tani barae, “Paraha, maharia tugu tamohane! E lala kete dadaea, ki lala kete bebele zahazaha matoto kirina. Boto luba e lala kete dudua kara haroho o kara poloka naru. ¹⁶ Hau ta pelea vano na ka disaipel kamahi, palaka ki mara beta dia na kati kemihia.”

¹⁷ A Iesus ki tania, “Miu manumanu bukuna tauna kua, beta matoto kami bilip miu ka katia manumanu dia ka babatola, miu ta lohoia da ta ma mimia ki havarau kamamiu? Kete boto ziva kata ma luluga kami bizea? Pelea kapiru kena

ni mai.” ¹⁸ A Iesus ia pole kara vule zaha kua, ia gotala na kapiru kua, pale, na kapiru kua ia kemi pamuhi za.

¹⁹ Pale, ba muri, na disaipel kamahi dia ta mai kazihedia ni Iesus, dia ta hulenía, “E kuziha ki beta hita na dangea hita kata pele kakava?”

²⁰⁻²¹ A Iesus ki tania ni dia, “Na vuvuna, beta kamiu bilip. Hau ta tani matotonia ni miu, kua ka bilip ni gala kote habuka harana hamo, ho e dangea koto tani barae na potuna kuari, ‘Vahere ri kua nu vano kiri rae,’ ia da e longoria ka polea. Mara beta goloa katiu ni vitiha ni niho.”*

*17.22-23 A Iesus e popole na kana matea
(Mak 9.30-32; Luk 9.43-45)*

²² Tania na disaipel laveve dia ka mai lohulohu laveve ni Galili, ia tania ni dia, “Na Tuna Kaka da e valanga na limana nuhu ²³ kua dia kata hubi matehia, na dama tolu muri vona, ia mahuri mule.” Pale, kana disaipel kamahi lohorodia ki zaha matoto.

17.24-27 A Iesus e vala takis na tempel

²⁴ Tania dia ka mai bele ni Kaperneam, na nuhuta pelepelea na takis kara tempel dia ta mai ni Pita, dia ta hulenía, “Ka tisa e lala kete kakadea na takis kara tempel?” ²⁵ A Pita ki tania, “E, ia e lala kete kadea takis.” Tania a Pita ki pe hoho na ruma, a Iesus ia muga pole kamana, ki tania, “Saimon, tu lohoi ziha, na king

---

17:20-21 Mt 21.21; Mk 11.23; 1 Ko 13.2. * **17:20-21** Na buk baibel Grik taza bukuni varira e parua polea kua ve, “Mahohoa kamana lotua za ia da tu dangea koto pele kakava goloa mata barae, na dala motu ia da mara beta.” **17:24** Kis 30.13; 38.26.

kamahi bukuna garigari kua dia ta lala dia kata pelea takis ni vuni zeï matoto? Na manumanu bukuna kantri mule, o na manumanu motumotu kua beta dia na bukuna kantri kua?" ²⁶ A Pita ki tania, "Na manumanu motumotu." A Iesus ki tania, "Pele tani kubarae, beta tolu kata kadea takis, na vuna tolu ta vuvuna malala. ²⁷ Palaka beta ni kulidolu tolu kata vairohia magalina manumanu kua. Vano kara loka, ho tu tapunia ka string. Hare zahenia na hiha kena tu muga ku havilia, ho tu hada na poloki havana, da tu paria na moni, e dangea koto kadea ka takis ia mai ve kagu. Pelea ho tu vala ni dia kara kado takis."

18

18.1-11 Azei matoto da e dopa ki hizanga na poloka kingdom ke Vuvu

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Kilaka kua na disaipel kamahi dia ta mai ni Iesus dia ka hule, "Azei e dopa ki hizanga na poloka kingdom ke Vuvu?"

² A Iesus ia kohania kapiru kote katiu mai, ia vamaðiria na pidaka dia, ³ ki tani barae, "Ta tani matotonia ni miu, kua ta beta miu na pokizimiu miu na baliki kapirupiru, ia mara beta matoto miu na hoho na kingdom ke Vuvu. ⁴ Kaka kua kete hizanga na poloka kingdom ke Vuvu, ia kete vazihonia ni balika kapiru kote kua.

⁵ Azei kua tani koi tauria kapiru kote katiu mata barae kua, ia e koi tauriau ve."

18.6-11 Moge zahazaha e lala kete vairohia bilip

(Mak 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ A Iesus ki tani barae ve, “Palaka kua ta kaka katiu ni katia kapirupiru kamahi kua dia ta bilip ni niau dia na poke na pekato, e dopa ki kemi kete rotua kedo kapou na lohora ni vahituva ia na madoro kapou.

⁷ Kaba loho zahanga na manumanu bukuna garigari! Goloaloa vona kua e lala kete katia manumanu dia na pepekatō! Goloaloa kamahi kua da e bebele, palaka da e dopa ki zaha matoto kana kaka kua e katia manumanu dia ka popoke na pekato! ⁸ Kua lima o kabe kini katiho kunu poke na pekato, le hutuzia nu varaga. E dopa ki kemi kua koto kabe bale o lima bale nu hoho mia papa na mianga pa. Tabarae ni lima ruarua vona o kabe ruarua vona, nu varaganga kara haroho kua beta ni lala kete mamate. ⁹ Kua mata kini katiho kunu poke na pekato, bara luahia nu varaga; na vuna e dopa ki kemi koto mata bale nu hoho na mianga pa. Tabarae mata ruarua ni ba vovona nu varaganga kara haroho na hel.

¹⁰⁻¹¹ Miu lohoia, tabarae miu na lohoia na kapirupiru* kamahi kua dia ta goloa vetanga. Na vuna, ta tani matotonia ni miu, kadia engel

---

18:8 Mt 5.30. **18:9** Mt 5.29. **18:10-11** Lu 19.10. * **18:10-11** Polea kua “kapirupiru” (e parua ve na ves 6 na ves 14) e varidamuki polea na Matyu 10.42, “kaka vetanga katiu kua e bukuna kagu kabuna disaipel.” E hada barae, a Iesus beta ni popole na kapirupiru za. Palaka e popole na kana disaipel ve.

kamahi dia ta mamadi dama laveve na matani Tamagu kua heta na lagato.”†

18.12-14 Barikikia na polea na sipsip kua e golu

(Luk 15.3-7)

¹² “Miu ta lohoy ziha? Ta kaka katiu kana sipsip ni 100, katiu ni dia ni golu, mara beta ni vatia dia 99 kena, na hiripa potuna, ia ni vano kaze kara katiu kena ti golu? ¹³ Kua ni paria, ta tani matotonia, da e dopa ki hilohilonia na sipsip kua e golu, dopa na kana sipsip 99 kua beta dia na golu. ¹⁴ Ia e kubarae za, a Tamagu kua e heta na lagato, beta ni kulina katiu na kapirupiru kotekote kua dia kata golu.”

18.15-20 Mogepa vahotohotoa na polea kamani tazi kua e katia goloa zaha ni niho

¹⁵ “Kua tazi kini katia moge zaha katiu ni niho, vano vona, ti mo kazihe mo, ho tu pole kamana ku tani valugia vona na nazia kua e katia ki zaha ni niho. Kua kini hada lala habuka ka polea e matoto, ia kava tu pele mulehia tazi katiu kava kena. ¹⁶ Palaka kua kini beta ni kulina kete longoriho, vano pelea kaka katiu beu rua ve hiro kata kamaniho, habuka kete, witnes rua beu tolu dia kata kodoniho na polea. ¹⁷ Kua kini vanga holuholu ve ni dia, pele vano tani kakava na sios; kua tani vanga holuholu ve na sios; pele katia vona nazia kua miu ta lala miu kata kakatia na

---

† **18:10-11** Buk baibel Grik taza bukuni varira ves 11 ve, “Na vuna na Tuna Kaka e bele kete pele mulehia nuhu kua dia ta golu.” **18:15** Lu 17.3. **18:16** Lo 19.15.

nuhu kua beta dia na lala a Vuvu, o na nuhuta pelepelea na takis.

¹⁸ Hau ta tani matotonia ni miu, nazia miu ta tabunia ri na garigari ia da a Vuvu ve e tabunia na lagato. Nazia kua miu ta tania kete katua na garigari da a Vuvu e tania kete katua na lagato. Goloa kua miu ta tabunia ri na garigari da e tabuanga ve na lagato, nazia kua miu ta hulua ri na garigari da e hulua ve na lagato.

¹⁹ Kata tania ve pebarae, ta moro rua ri na garigari mo na magali katiu mo kata hulenia a Vuvu kua e heta na lagato kara goloa katiu, ia da e katia. ²⁰ Na vuna kua kaka rua beu tolu dia na lupu na vuna na hizagu, ia hau na pidaka dia.”

18.21-35 Barikikia na polea na vora kua e beta ni lohoi bala dinau ke ruana

²¹ A Pita e mai ni Iesus ia hulenia, “Paraha, kete boto ziva kua hau kata lohoi bala na goloa zaha kua a tazigu e katia ni niau? Botona kete 7?”

²² A Iesus ki tania vona, “Beta ni 7, palaka botona 77.

²³ Na vuna zia, na kingdom ke Vuvu ia habuka kua na king katiu e mia ki tania kete vahotovia pepa na dinau kana, kana voravora kamahi. ²⁴ E ba vavahotohoto barae, na kana vora katiu e peola ki mai vona kua kana dinau e 10 million kina; ²⁵ palaka beta na vora kua ni dangea kete kolia na kana dinau, pale, na king kua ia geu dia kata salinia kamani gona, ia mai habu tutu hiro ve, ia mai kana goloaloa laveve, na monidia kete valanga vona ia kete kolia kadia dinau vona.

18:18 Mt 16.19; Jo 20.23.

18:21 Lu 17.3-4.

18:22 Stt 4.24.

²⁶ Na vora kua ia dua kara kabena king kua, ki haloho matoto ki tania, 'Vala taem pitu ve ni niau, da ta kolia kagu dinau laveve ni niho.' ²⁷ Na king kua lohora e zaha vona, pale, ia tania vona habuka da e lohoi bala kana dinau, pale, ia kini geria na vora kua kini vano.

²⁸ Palaka na vora kua, kamana ki pe gotala, ia pe paria na ruana vora katiu, na vora kua e dinau vona na 10 kina; tania ki hadavia, ia paho kotohia lohora, ia tania vona, 'Koli tapunia ka dinau!'

²⁹ Na ruana vora kua e dua kara kabena ki haloho matoto vona ki tania, 'Vala taem ni niau pitu ve, da ta kolia.' ³⁰ Palaka kaka kua beta ni kulina. Beta. Ia pelea ruana kua ia vano vahohoria na karabus, ki vano ki mule na dama kua ia kete kolia kana dinau.

³¹ Na habu tamaninika vora kua, dia ta hada galanga kua e bele, dia ta sore matoto, pale, dia ta vano tania na king na golea kua e bele. ³² Pale, na king kua ia geu kara vora kua ia vano vona. Tania ki mai bele, na king kua ki tania kirina, 'Ho tu vora zaha matoto! Hau ta lohoi bala ka dinau kapou ni niau, na vuna tu haloho haroiniau matoto. ³³ Mara beta nu maharia rua kena, habuka kua hau ta mahariho?' ³⁴ Na king magalina e varitihi matoto kirina ia vahohoria na karabus, ki kati zahata matoto vona, ia, ia ki vano ki koli mulehia kana dinau laveve.

³⁵ A Tamagu ve heta na lagato da e kati baraenia ve ni miu laveve, kua ta beta miu na lohoi bala matoto na poloki magalimiu, na moge zaha kena habu tazimiu dia ta katia ni miu."

19

19.1-12 A Iesus e pole na makina vamia taputapua ni tavivine

(Mak 10.1-12; Luk 16.18)

¹ Kamana a Iesus ki tani hozovia polea kamahi kua, ia vatia a Galili kini vano kiri Iudea na paligena naru a Iordan. ² Manumanu luba matoto dia ta muri vona, ia ki pele kakava mazahi kamahi ni dia.

³ Na Parisi taza dia ta mai ni Iesus dia kata pado rukia. Dia ta hulenia, "E mahoto na kadolu lo kua na tamohane katiu, ni lohoia kete vamia tapunia gona, ia vamia tapunia za?"

⁴ A Iesus ki kolia kadia hulea ki tania, "Beta miu na hadavia na poloka buk ke Vuvu, kua varivuvuka matoto kua a Vuvu e katia goloaloe laveve, ia e katia tamohane kamana tavine ve?"

⁵ A Vuvu ki tani barae, 'Ia vuvuna kua, tamohane ia da e vatia tamana kamani titinana, ki vaidodo kamani gona, livuhahiro kini katiu papa.' ⁶ Kini beta hiro ne ma kaka ni rua, beu, hiro te kara kaka katiu papa. Ki kubarae, mara beta matoto kaka ni hutu pahia nazia kua a Vuvu ti vaidodonia kava."

⁷ Dia ta hulenia a Iesus, "Pele e kuziha a Moses ki vala lo katiu kubarae, kua tamohane ni beta ni kulina kiri gona, ia da e vala pepana vamia taputapua vona, ia geri kakava?"

⁸ A Iesus e tania ni dia, "A Moses e tara ni miu, miu kata vamia taputapu habu gogomiu na vuna, e vitaha matoto kete vaketoa miu. Palaka kua na varivuvuka matoto, kilaka kua a Vuvu e katia

goloa laveve, ia beta ni kubarae. ⁹ Kubarae, hau ka tania ni miu, ma a go e balebale kamana kaka motu ku vama tapunia, palaka kua tanu vama tapunia taraka goloa motumotu, nu kabania tavine motu katiu, ia tu katia makina magali buhua kena.”

¹⁰ Kana disaipel kamahi dia ta tania vona, “Pele kena tani kuza barae na pidaka tamohane kamani gona tavine, pele vata lahia.”

¹¹ A Iesus ki tania ni dia, “Beta manumanu laveve ni dangea dia kata pelea polea kua ta vavala. A Vuvu e vala matuhanga na manumanu taza za dia kata pelea. ¹² Na vuvuna luba kua e katia ki beta tamomohane taza dia na lalahi, tamomohane taza e valohuadia ki beta keledia, taza dia ta vatomutomuhia keledia, ki mara beta dia na lahi, taza dia ta lohoia beta dia kata lahi, na vuna dia ta lohoia dia kata katia galanga kara kingdom ke Vuvu. Kaka kua e dangea kete pelea polea kua, ia pelea.”

19.13-15 A Iesus e tania dia kata vatia kapidupiru ni mai vona

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Manumanu taza dia ta pelea kapidupiru mai ni Iesus kete taruhia limana na hududia ni lotu kiridia. Palaka kana disaipel kamahi dia ta pole kiridia. ¹⁴ Palaka a Iesus ki tania, “Vatia kapidupiru kotekote dia na mai ni niau, taua miu na taledia, na vuna na kingdom ke Vuvu, ia kana nuhu kamahi kua.” ¹⁵ E bilasnia kapidupiru kua hoza, ia vatia palaka kua kini vavana.

19.16-30 Na risman huluvahu katiu e pole kamani Iesus

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Na kaka katiu e mai ni Iesus ki hulenia, “Tisa, goloa pa zia kata katia na pelea mahuri roroa?”

¹⁷ A Iesus ki hulenia, “E kuziha ku huleniau na vuna na moge kua e kemi? Kaka katiu za ia e kemi. Palaka kua kini kuli koto pelea mahuri roroa, ia koto muri na lo laveve ke Vuvu.”

¹⁸ Na kaka kua ia hule, “Na lo kakei matoto kena?” A Iesus ki tania vona, “Taua nu hubi matehia kaka, tabarae nu vaitago kamana kaka motu kua beta ni go matoto, tabarae nu vanaho, taua nu vairuku veta kara kaka, ¹⁹ hada zahenia kamama kamani katiti, ia mai kete kuli matoto kara kaka kua e mimia kozohotiho, habuka kua e lala kete kukuli kiriniho mule.”

²⁰ Na tamohane huluvahu kua ki tania, “Lo laveve kena ta lala kata mumuri papa matoto vona. Nazia matoto ma beta na kati kemihia?”

²¹ A Iesus ki tania vona, “Kini kuli koto mahoto matoto, vano salinia ka goloaloa laveve nu vala monina na nuhu kua beta matoto kadia goloaloa vona, kete ka goloaloa kemikemi luba vona heta na lagato; pale, ho tu mai muri ni niau.” ²² Tania na tamohane huluvahu kua ki longo baraenia, ia tare poki ia vavana. E wari matoto, na vuna ia e risman matoto.

²³ A Iesus ki tania na kana disaipel kamahi, “Hau ta tani matotonia ni miu, e vitiha matoto na risman kete hoho na kingdom ke Vuvu. ²⁴ Kata

---

19:18 Kis 20.13; Lo 5.17; Kis 20.14; Lo 5.18; Kis 20.15; Lo 5.19; Kis 20.16; Lo 5.20. **19:19** Kis 20.12; Lo 5.16; Wkp 19.18.

tani mulehia ve ni miu, beta ni vitiha na kamel kua kete hoho na horupa nil kara samap, palaka na risman, e vitiha matoto kua ia kete hoho na kingdom ke Vuvu.”

²⁵ Kamana na disaipel kamahi dia ka longo baraenia, dia ta ridi matoto dia ka tania, “Pele da azei da ti dangea keteni pelea mahuri roroa kua?” ²⁶ A Iesus ia hada boroboro ni dia ki tania ni dia, “Na kaka, goloa kua ia e vitiha, palaka ni Vuvu, beta goloa katiu ni vitiha.”

²⁷ A Pita ki tania, “Hita te vatia goloa laveve hita kene muri ni niho. Nazia da hita ta pelea kua?”

²⁸ A Iesus ki tania ni dia, “Hau ta tani matotonia ni miu, kua na malala vahoru, kua na Tuna Kaka ti mia na kana sia king kua e vonu na glori, da miu 12 kua, miu ta mumuri ni niau, da miu ta mia na sia king e 12, habuka jas kua kete koto kara zukazuka kua e 12 bukuni Israel. ²⁹ Manumanu laveve kua dia ta zuka tapunia kadia rumaruma, o habu tazidia o livukudia o tamadia o titinadia o habu tutudia o hadia vanua dia ka muri ni niau, da a Vuvu e kadedia boto 100 dopa, na goloaloa kua dia ta zuka tapunia, ia vala ve mahuri roroa ni dia. ³⁰ Palaka manumanu luba kua dia ta hizanga muga, da ti beta hizadia, manumanu luba kua beta dia na hizanga, da hizadia ti papane.”

20

20.1-16 A Iesus e barikikinia polea na kakanaka galanga na poloka vanua na vaen

¹ “Na kingdom ke Vuvu ia e habuka kua na kaka katiu, e lama na damadama ia vano kete pelea manumanu dia kata gala na hana vanua na vaen. ² Nuhu kua dia ta tara vona habuka dia kata gala kara 10 Kina na dama katiu, pale, ia geridia dia ta zahe gala. ³ Ti kozoho keteni 9 kilok, ia vano paria manumanu taza dia ta madi vetaveta na poloka maket; ⁴ ia tania ni dia, ‘Miu ve miu vano miu na gala na poloka hagu vanua na vaen, da ta kademiu na kamiu galanga.’ ⁵ Pale, dia ta vano gala. Na 12 kilok ia mai na 3 kilok ve, ia e kati baraenia ve.

⁶ Ti kozoho kete 5 kilok na garavi, ia vano ia hadavia manumanu taza ve dia ta mamadi vetaveta ve na palakana maket, ia ki hulenidia, ‘E kuziha miu ka mamadi vetaveta na dama ia, ia kini garavi, beta miu na kakatia golea katiu?’

⁷ Dia ta tania vona, ‘Beta kaka katiu ni pelehita kara galanga.’ Ia mai tania ni dia, ‘Miu ve miu vano gala na poloka hagu vanua na vaen.’

⁸ Ti garavi na tauana vanua na vaen kua, ia tania na kana bosboi, ‘Kohania nuhuta galanga nu kadedia. Varivuvu ku vala moni kana nuhu kena dia ta muri mai, ku zahe ku vahozovia na nuhu kua dia ta muga mai.’ ⁹ Nuhu kua dia ta mai dia ka gala na 5 kilok, e kadoa dia na 10 kina. ¹⁰ Pale, nuhu kua e peloa dia na dama dia ka mai, dia ta lohoia da dia ta pelea moni dopa ki kapou ni dia taza. Palaka katiukatiu ni dia e pelea ve 10 kina. ¹¹ Tania dia ka pelea kadia moni, dia ta pole ngungu kara kaka kua e peledia dia ka mai gala, ¹² dia ka tania, ‘Nuhu kua dia ta muri mai,

dia ta gala aua katiu za, hita kua hita ta gala na dama ia ia ki garavi na poloka voro kapou. Ho tu kadedia na moni habuka kua tu kadehita vona.'

¹³ Na kaka kua ki tani barae na katiu ni dia, 'E ho, hau beta na kati zahatia ni niho; ho tu tara koto gala na dama katiu na kadeho na 10 kina.

¹⁴ Pelea ka moni nu vano. Hau e kuligu kata kadea kaka kua e muri matoto ki mai na 10 kina ve balika kena ta kadeho vona. ¹⁵ E kagu galanga. Karae mara beta na muri na kagu lohoihoia mule na vala kagu moni na kaka kua e kuligu kata vala vona? Beu, tu hada potiau vona kua ta kemi kiri rua?' "

¹⁶ Pale, a Iesus ia tani barae, "Nuhu kua dia ta mumuri da dia te vamuga, nuhu kua dia ta vavamuga, da dia te muri."

20.17-19 Boto toluna a Iesus ti tania da e mate ki mahuri mule

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-33)

¹⁷ A Iesus e vavana ki zahe kiri Ierusalem, ia kohania kana 12 disaipel kamahi, dia ta mai vona, ia tani barae ni dia, ¹⁸ "Miu longoria, tolu kata zahe kiri Ierusalem kua. Ta tolu na bele da e paho tadura na Tuna Kaka ki valanga ia na limana hetpris kamahi kamana tisa kamahi kara lo, dia ta koto kirina kete hubu matoa ia, ¹⁹ pale, dia ta vala ia vano na limana nuhu kua beta dia na lala a Vuvu, dia ta nongonia, dia ta vihia, dia ta havenia na kruse ia mate; palaka na dama tolu muri, a Vuvu da e valamari mulehia na matea."

20.20-28 A Jems hiro a Jon kulihiro hiro kata kara paraha

(Mak 10.35-45)

²⁰ Pale, a goni Sebedi ia pelea tuna rua dia ta mai ni Iesus, ia padonia tutura na mugani Iesus ki hule a Iesus kete kodonia. ²¹ A Iesus ki hulenia, “Nazia matoto kuli kirina?” Na tavine kua ki tania, “Mapamapa ni niau habuka na tugu karua kua, ni ba muri kua koto kara king, hiro kata mia kamaniho. Katiu kete mia kara lima kiri maroro, katiu kete mia kara lima kiri mauri.”

²² Palaka a Iesus ki tania ni dia, “Beta miu na lala nazia miu ta huhule kirina. Mo ta dangea mo kata hinu na kap na bizea kua hau kata hinumia?” Hiro ta tania, “E.” ²³ A Iesus ki tania ni hiro, “Da mo ta hinu na kagu kap, palaka kua mo kata mia kiri marorogu o kiri maurigu, ia hau mara beta na katia kena. Palaka kamahi kena, ia kana nuhu kua kava a Tamagu ti makidia kini vaida kadia.”

²⁴ Tania dia disaipel taza kua e 10 dia ka longoria polea kua, magalidia ki varitihi kara varitazini rua kua. ²⁵ Palaka a Iesus ia kohanidia ta mai vona ia tania, “Miu ta lala na king kana nuhu kua beta dia na lala a Vuvu, dia ta lala dia kata bosim matoto kadia manumanu. Kadia pararaha ve dia ta lala dia kata tania na kadia manumanu dia kata muri matoto na kadia polea kamahi. ²⁶ Galanga kua ia beta kete bele na pidaka miu, azei kua e kulina kete kara kamiu paraha, ia kete kara kamiu vora vetanga, ²⁷ azei kua kini kulina hizana kete dopa ni papane ni miu laveve, ia kete kara kamiu vora

vetanga. ²⁸ Habuka kua na Tuna Kaka e ziho beta kete vora vonanga vora, palaka ia kete vora kana manumanu, kete vala kana laep kete kado mulehia manumanu luba na karabus na pekato.”

20.29-34 A Iesus e kati kemihia kaka rua matahiro e keu

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Tania a Iesus kamana kana disaipel kamahi dia ka vatia a Jeriko, na kabuna manumanu kapou dia ta muri vona. ³⁰ Na kaka rua, matahiro e keu, hiro ta mimia na hiripa dala, kamana hiro ka longoria a Iesus kua e vavana hutu, hiro ta goe hiro ka tania, “Paraha, Tubuni Devit, maharimiro!” ³¹ Na kabuna manumanu kua dia ta harovitinihiro dia ka tania hiro kata zodo, palaka hiro ta dopa matoto hiro ka goe hiro ka tania, “Paraha, Tubuni Devit maharimiro!”

³² A Iesus ia madi, ia kohanihiro ki hulenihiro, “Nazia matoto kulimoro kata katia ni moro?”

³³ Hiro ka tania vona, “Paraha, kulimiro, miro kata hada.” ³⁴ A Iesus lohora e zaha ni hiro, ia vakulia matahiro. Matahiro ia kemi pamuhi, hiro kene muri vona.

21

21.1-11 A Iesus e hoho ni Ierusalem balika king
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

¹ A Iesus kamana kana disaipel kamahi dia ta vavana vano kiri Ierusalem, dia ta bele ni Betfage na potuna a Oliv, pale, a Iesus ia geria kana disaipel rua, ² ki tania ni hiro, “Mo vamuga vano kara malala kuari na muga dolu, da mo ta paria na donki katiu e rotua ki mamadi, kamani

tuna. Hulia mota ni hiro mo ta pelehiro mai ni niau. ³ Kua kaka katiu kini hulenimoro, mo tani barae, 'Paraha kana galanga ni hiro.' Da ia e vala mulehi tapunia."

⁴ Goloa kua ti bele kete pori matoto na polea kana profet kua e tani barae,

⁵ "Tania na siti ni Saion, 'Hadavia, kamiu king ti mamai ni miu! Ia ti vazihoni mulehia kini polo na donki, na tuna donki na huluvahuta donki.' "*"

⁶ Na disaipel karua hiro ta vano kati muria nazia kua a Iesus e tania ni hiro. ⁷ Hiro ta pelea na donki kua kamani tuna mai, dia ta voloria na lavalava na huduhiro, a Iesus ia polo mia na huduna. ⁸ Na kabuna manumanu kapou dia ta voloria na lavalava na dala, taza dia ta bazia na dangadangana hai kamahi, dia ka tapia na dala. ⁹ Na kabuna manumanu kua dia ta vamuga vona, mai nuhu kua dia ta mumuri vona, dia ta gogoe dia ka tatani barae, "Vazahenia na hizani Tubuni Devit! A Vuvu e kati kemihia matoto na kaka kua e mai na hizana Paraha! Vazahenia hizani Vuvu kua ia e heta matoto!"

¹⁰ Tania a Iesus ki hoho ni Ierusalem, na manumanu laveve na poloka siti dia ta rovo tori mai vano dia ka varihulei dia ka tania, "Azei matoto kua?" ¹¹ Na kabuna manumanu kua dia ta kamani Iesus dia ka tania, "A Iesus kua, na profet bukuni Nasaret ni Galili."

*21.12-17 A Iesus e vaka buratania manumanu dia ta mamaket na poloka tempel
(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)*

¹² A Iesus e hoho na poloka tempel ki vaka bu-ratania manumanu laveve kena dia ta mamaket, ia mai nuhu kua dia ta vavaikado ve na poloka. E vapopo vatuduhia na tebol kamahi kana nuhu kua dia ta senisnia moni kamahi, ia mai na mianga kana nuhu kua dia ta sasalinia na balu kamahi. ¹³ Ia tania kiridia, “E vapolu bareanga na buk kana Paraha, ‘Kagu ruma ia kete kohanga na rumaka lotua.’ Palaka miu te katia kini kara palakangana paritigia kana nuhuta vanahoa.”

¹⁴ Pale, na nuhu kua matadia e keu, ia mai nuhu kua kabedia beu limadia kua e zaha, dia ta mai vona na poloka tempel, ia kati kemihidia. ¹⁵ Palaka tania na hetpris kamahi kamana tisa kamahi kara lo dia ka hadavia na golea kemikemi kua e kakatia, ki mai ve kua na kapidupiru dia ve te gogoe na poloka tempel dia kene tatani barae, “Vazahenia na hizani Tubuni Devit!” magalidia ki zaha matoto. ¹⁶ Dia ka hulenia a Iesus, “Ho tu longoria nazia kuari dia ta tatania?” A Iesus ki tania, “E, hau ta longoria kuari, beta miu na hazenia na polea kana Paraha kua e tani barae, ‘Ho tu katia kua kapidupiru kotekote kamana nuhu kua dia ta ba zuzuzu, dia kata vazaheni kemikemihia matoto hiza.’ ” ¹⁷ A Iesus ia vatidia, ia gotala kini vano kiri Betani kini ngoro vona.

21.18-22 A Iesus e pole kara haina fik ki malainia

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Na damadama ti vamule kara taon, ia hatunia ti vitolonia. ¹⁹ Ia hadavia na haina fik

katiu na hiripa dala, ia vano kete pelea paleka ni hania, palaka e vano ia hadavia beta paleka vona, rauna za. Pale, ia tania kara haina fik kua, “Da mara beta ve nu vua!” Pale, na haina fik kua ia malaini pamuhia za.

²⁰ Tania na kana disaipel kamahi dia ka hada baraenia, dia ta lohoi tori matoto, dia ka tani barae, “Na haina fik kua e malaini tapuni zingania kua?”

²¹ A Iesus ki tania ni dia, “Hau ta tani matotonia ni miu, kua miu na bilip, ni beta miu na lohoi ruarua. Da e nap miu kata katia nazia kua ta katia na haina fik kua. Ki nap ve miu kata tani barae ve kara potuna kua, ‘Divurutihonu pozi nu dua kara poloka dazi.’ Pale, ia da e muri za na kamiu polea. ²² Kua nu bilip, ia da tu pelea nazia kua tu lolotu ku huhulenia a Vuvu kirina.”

21,23-27 Dia ta hulenia a Iesus azei e vala matuhanga vona

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ A Iesus ia vano hoho na poloka tempel, kini vavaketekete na manumanu, na hetpris kamahi kamana pararaha ke vuni Iuda dia ta mai vona, dia ta hulenia, “Tu pelea matuhanga kua ni ve, o azei matoto e vala matuhanga ni niho koto kakatia galangalanga kamahi kua?” ²⁴ A Iesus ki tania, “Hau ve da ta hulenimiu na hulea katiu. Miu kene kolia ni niau, pele hau da te tania ni miu azei matoto e vala matuhanga ni niau kata kakatia galangalanga kamahi kua. ²⁵ A Jon, e pelea kana matuhanga kua kete vala baptais na

manumanu, ni ve? Kana matuhanga e pelea ni Vuvu o na kaka katiu ri na garigari e vala vona?"

Pale, dia ta vaigege na pidaka dia mule dia ka tania, "Kua tolu na tania, bukuna lagato, da e tania, 'E kuziha ki beta miu na bilip vona?'"²⁶ Palaka kua ta tolu na tania, 'Kana matuhanga e mai na kaka bukuna garigari,' da tolu ta lohoidolu na manumanu, na vuna dia ta bilip za habuka a Jon, ia na profet katiu."²⁷ Pale, dia ta tania ni Iesus, "Beta hita na lala." A Iesus ki tania ni dia, "Hau ve mara beta ve na tania ni miu na matuhanga kua, ta pelea ni ve ka kakatia galangalanga kamahi kua."

21.28-32 Barikikia na polea na kaka katiu tuna e rua

²⁸ A Iesus ki tani barae ve ni dia, "Miu ta lohoi ziha? Na kaka katiu tuna tamohane rua. Ia vano ni tuna muganga ki tania, Tugu, meni vano gala na poloka vanua na vaen."²⁹ Na tuna muganga kua ki tani barae, 'Mara beta na vano.' Palaka ba muri ia pokizi mulehia kana lohoihoia ia vano.³⁰ Tamana ia vano ni tuna muria ia tani baraenia ve vona. Ia tara ki tania, 'Hau da ta vano.' Palaka kini beta ni vano.³¹ Azei ni hiro e muri na lohoihoia ke tamahiro?" Dia ka tania, "Na kاپiru muganga."

A Iesus ia tania ni dia, "Hau ta tani matotonia ni miu, nuhuta pelepelea na takis kamana nuhuta magali buhua, dia te vavamuga hohoho na kingdom ke Vuvu ni miu."³² Na vuna a Jon e mai ki vatunga na dala mahoto ni miu, miu kata muri vona, palaka ki beta miu na vaka maroro

---

21:32 Lu 3.12; 7.29-30.

vona. Palaka na nuhuta takis kamana nuhuta magali buhua, dia ta bilip ni Jon. Miu ta hadavia, palaka ia beta za miu na pokizia magalimiu miu na bilip vona.”

21.33-46 Barikikia na polea na manumanu zahazaha dia ta hada poto na vanua na vaen (Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ A Iesus ki tani barae ve ni dia, “Miu longoria barikikia katiu ve kua. Na kaka katiu e vazohia na vanua na vaen katiu. Ia diva lobia, e hovia na palaka kete vaka bebeha na vaen vona, ia habatia na taua katiu, pale, ia vala na manumanu taza dia kata gala bisnis vona, pale, ia vatia kini vano kara kantri motu katiu. ³⁴ Ti damana kua keteni duledule voa na paleka vaen ti mai kozoho, ia geria kana voravora dia kata zahe na nuhu kua dia ta gala bisnis na hana vanua na vaen, dia na pelea palekana hana vaen. ³⁵ Na nuhu kua dia ta gala bisnis na hana vanua na vaen, dia ta hubi zahatia kana vora katiu, dia ka hubi matehia katiu, katiu dia ta lubia na kedo. ³⁶ Ia geria ve kana voravora taza ve, dopa ki luba na nuhu kena e muga ki geridia, palaka na nuhu kua ia dia ta kubaraenidia ve.

³⁷ Pale, ia tani barae, ‘Kata geria tugu, da dia ta hada zahenia.’ ³⁸ Tania na nuhu kua dia ta gagala bisnis na vanua na vaen kua dia ka hadavia na tuna kaka kua, dia ta varitaninia, ‘Ia kua na kaka kua, da ba muri ki pelea na vanua kua, miu mai tolu na hubi matehia tolu kata pelea hadolu vanua kua.’ ³⁹ Pale, dia ta haba taduria dia ta varaga gotalania na vanua

na vaen, dia kene hubi matehia.”⁴⁰ A Iesus ia hulenidia, “Pele, kua ta na tauana vanua na vaen kua ni mai, da e kuzingania na nuhu kua dia ta gala bisnis na hana vanua na vaen?”

⁴¹ Dia ka tania vona, “Da e hubi matehia na nuhu zahazaha kena, ia vala na vanua na vaen na nuhu motu, kua dia ta dangea dia kata gala bisnis vona dia na vala dihura haningana vanua ni vamule vona, na damana pelepelea na haninga na vanua.”

⁴² A Iesus ki hulenidia, “Ma beta miu na hazenia na poloka buk kana Paraha, kua e tani barae,

‘Na kedo kua na kapenta kamahi dia ta hada vetavetania, dia ka tania beta ni kulidia kirina, ti kara kedo kua dia te muga taruhia kete vatuharia na tempel. A Vuvu mule e katia goloa kua, ki mata muli matoto na matahita.’

⁴³ Kubarae, hau ka tania ni miu na kingdom ke Vuvu da e radua ni miu ki valanga na manumanu motu kua dia ta dangea dia kata katia haningana ni lohu na kingdom kua. ⁴⁴ Azei kua tani dua kara huduna kedo kua, da e hutuhutu, kua na kedo kua ve ni dua kara kaka katiu, da e momomo matoto.”[†]

⁴⁵ Na hetpris kamahi, kamana tisa kamahi kara lo, dia ta longoria na barikikia na polea kua, dia ta lohoi lala habuka a Iesus e popole ni dia.

⁴⁶ Pale, dia ta parakilania dia kata haba taduria. Palaka dia ta kuahinia na manumanu, na vuna,

---

21:42 Sng 118.22-23. † **21:44** Na buk baibel Grik laveve bukuni varira beta na ves 44. Hada Luk 20.18.

dia ta hadavia a Iesus dia ka tania ia na profet katiu.

22

22.1-14 Barikikia na polea na haninga na lahia (Luk 14.16-24)

¹ A Iesus ki barikikini mulehia polealea ni dia ki tani barae, ² “Na kingdom ke Vuvu ia e balika king katiu kua e katia hanihania kapou katiu na lahia ke tuna tamohane. ³ Ia geria kana voravora dia kata kohania nuhu kua e kalohuanga ni dia, dia kata bele na hanihania kara lahia kua. Palaka nuhu kua dia ta hava dia kata bele na hanihania. ⁴ Ia geri mulehia kana voravora taza ve ki tania ni dia, ‘Miu vano tania na nuhu kua ta kalohunidia dia kata lohu kara hanihania na vuna, te vaida haninga kava, na bulmakau tamomohane ia mai na bulmakau kamahi kua ta vanga kemikemihidia, dia ka buibuia, te hubi matehidia kene vaida kini malimu. Miu mai kara hanihania na lahia.’

⁵ Palaka beta dia na longo murimuria koia kua, dia kene vavana, katiu kara hana vanua, katiu ti vano gala na kana bisnis, ⁶ dia taza, dia ta haba tadoria voravora kana king kua, dia ta kati zahatia ni dia, dia kene hubi matehidia. ⁷ Na king kua magalina ki varitihia matoto. Ia geria kana soldia kamahi dia ta vano vaihubi mate nuhu kua dia ta hubi matehia kana voravora kamahi. Dia ka tabenia ve kadia taon.

⁸ Pale, ia tania na kana voravora, ‘Na haninga kara lahia ti malimu kava, palaka nuhu ta vino-hunidia, beta dia na hada zaheniau. ⁹ Kubarae, miu vano na hirihiripa dala kamahi, miu na

kohania azei kena miu ta paria kete mai kara hanihania kara lahia.’ ¹⁰ Kana vora kamahi dia ta vano kara dala kotekote kamahi, dia ta kohania manumanu laveve kena dia ta paria, kaka kemi beu zaha, ia kohanga za; dia ta lohu, na ruma kini vonu na manumanu kua e kohanga dia ka lohu.

¹¹ Palaka tania na king e mai ki hoho kete hadavia nuhu kua e vinohuanga dia kata lohu-lohu kara hanihania, ia hada paria na kaka katiu kua beta ni loholoho kara hanihania na lahia. ¹² Ia hulenian, ‘E ho, tu hoho ziha ri kua, beta nu loholoho kara hanihania na lahia?’ Pale, na kaka kua beta kana polea. ¹³ Na king ia tania na kana voravora, ‘Rotia limana, kabena miu na varaga gotalania kara poloka rodo, na palaka kena da e haloho hazena ki vuluhero.’ ”

¹⁴ A Iesus ki tani barae, “Manumanu luba da e vinohuanga dia kata lohu, palaka da taza za e makua dia.”

*22.15-22 Kete valanga takis ni Sisar o beta
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)*

¹⁵ Pale, a vuni Parisi dia ta vano, dia ta taru lupunia polea katiu kua dia kata pado rukia a Iesus vona, kete tani vetania polea katiu, dia kata koto kirina vona. ¹⁶ Dia ta geria kadia disaipel taza, kamana manumanu taza ke Herot, dia ta vano ni Iesus dia ka hulenian, “Tisa, hita ta lala habuka tu lala koto tani matotonia polea, ku lala koto vaketea matotoka polea ke Vuvu, ku lala koto vala polea katiu za na manumanu laveve, ia vata kua e paraha o kua beta hizana. ¹⁷ Ko

tania ni hita, ho tu lohoi ziha? Karae e mahoto kete kadoa na takis vano ni Sisar o betaka?"

¹⁸ Palaka a Iesus ia ti hada lala kadia vairukua, ia tania ni dia, "Miu ta nuhuta vairukua na lotua, kara zia miu ka paparakilaniau? ¹⁹ Miu vatunga ni niau moni kena miu ta lala miu kata kakadea takis vona." Pale, dia ta vala moni katiu vona.

²⁰ A Iesus ki hulenidia, "Hanunuki ze i na moni kua?" ²¹ Dia ka tania, "Ke Sisar." A Iesus ki tania ni dia, "Pele miu vala ni Sisar nazia kua ke Sisar, vala ni Vuvu nazia kua e ke Vuvu."

²² Kamana dia ka longoria polea kua, dia ta zipa zahe. Pale, dia ta vatia dia kene vano.

22.23-33 A vuni Sadyusi dia ta hulenia a Iesus na vuna na mahuri mulea na matea

(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Kilaka kua ve, a vuni Sadyusi taza, nuhu kua dia ta tania manumanu mara beta ni lama mule na matea, dia ta mai ni Iesus kamana hulea katiu. ²⁴ Dia ka hulenia, "Tisa, a Moses e tania ni hita kubarae ta tamohane ni mate ni beta tuna, tazina da e kabania gaburi tazina. Kua ni taruhia kapirupiru vona, ia kapirupiru kena ia ke tazina kua ti mate. ²⁵ Varira na varitazini e 7. Tazidia muganga e lahi ia mate, ki beta tuna, ia vatia gona ni tazina. ²⁶ Tazina muria ia mai ve kaka kua e muri lamani tazina muria, dia laveve varitazini 7 kua, dia ta kabania tavine kua, palaka beta dia na taruhia kapiru katiu vona. ²⁷ Pale, na tavine kua ia ve e mate. ²⁸ Kua tani ba muri, kua ta manumanu laveve dia na mahuri mule na matea, tavine kua, da ti kara goni ze i matoto ni dia varitazini 7 kua?"

²⁹ A Iesus ki tania ni dia, “Kamui polea beta ni mahoto na vuna beta miu na lala polea ke Vuvu kamana kana matuhanga. ³⁰ Na dama kua manumanu dia te varimateai dia kata mahuri mule vona, da beta dia kata lahi o kete valahua dia, palaka da dia te habuka engel kamahi na lagato.

³¹ Kua na polealea na mahuri mulea na matea, beta miu na ridim nazia kua a Vuvu e tania ni miu, ³² ia e tani barae, ‘Hau a Vuvu ke Abraham, a Vuvu ke Aisak, mai a Vuvu ke Jekop?’ A Vuvu, ia a Vuvu kana nuhu kua dia ta mahuri, beta ni Vuvu kana nuhu kua dia ta varimateai.” ³³ Na kabuna manumanu dia ta longoria polea kua, dia ta ridi na kana rataratanga.

*22.34-40 Lo ke Vuvu kua e kapou matoto
(Mak 12.28-31; Luk 10.25-28)*

³⁴ Tania a vuni Parisi dia ka hada baraenia habuka a Iesus ti dibala a vuni Sadyusi, dia ta lupu dia ta mai ni Iesus. ³⁵ Katiu ni dia, e lala kemikemihia matoto na lo, e hulenia a Iesus na hulea kua kete parakilania, ³⁶ “Tisa, lo kakei ia e dopa ki kapou na lo laveve?”

³⁷ A Iesus ki tania vona, “Ho kete kuli matoto kara ka Paraha ka Vuvu, na poloko laveve, na vule laveve, kamana ka lohoihoia laveve. ³⁸ Ia za kua, ia na lo kua e dopa ki kapou na lo laveve. ³⁹ Muri na lo kua, ia e habuka ve, Ho kete kuli matoto kara kaka kua e mia kozo ni niho, habuka kua e kukuli matoto kiriniho mule. ⁴⁰ Lo rua kua, ia hiro ta vuvuna lo laveve kamana, vuvuna polea laveve kana profet kamahi.”

22.41-46 A Iesus e hulenia a vuni Parisi na kaka kua a Vuvu e makia

(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ A vuni Parisi dia ta ba lulupu, ia hulenidia,
⁴² “Miu ta lohoi ziha ni Kristus? Ia na tuni ze?”
Dia ta tania, “Na Tubuni Devit.”

⁴³ Ia ki hulenidia, “Pele e kuziha na Vule Tumonga ki vala na lohoihoia ni Devit ki kohania ia na ‘Paraha’? Na vuna a Devit ia e tani barae,
⁴⁴ ‘Na Paraha e tania na kagu Paraha, “Mia kiri maroroni limagu ki mule na dama kua Hau kata taruhia ha vagi kamahi na tauri kabe.” ’

⁴⁵ Ta Devit ni kohania ia ‘Paraha,’ pele da a Kristus e kara tubuna ziha?”

⁴⁶ Beta matoto katiu ni dangea kete kolia kana polea, na dama kena ki vano beta ve katiu ni lohoi murimuria kete hulenia na hulea katiu ve.

23

23.1-12 A vuni Parisi kamana tisa kamahi kara lo dia ta lala dia kata katia moge zahazaha

(Mak 12.38-39; Luk 11.43; 11.46; 20.45-46)

¹ Pale, a Iesus ia tania na kabuna manumanu kamana kana disaipel kamahi, ² “Na tisa kamahi kara lo kamani vuni Parisi kamahi, dia ta pelea mudini Moses. Dia kata vaketehimiu na lo.

³ Kubarae, miu longo kiridia miu ka muri na nazia dia ta tania ni miu, palaka tabarae matoto miu na mumuri na kadia mogemoge kamahi, na vuna dia ta lala dia kata vala polea za, beta dia na lala dia kata mumuri na polea dia ta vavala. ⁴ Dia ta taza goloa kua e bize matoto

dia ka valuga na lohora manumanu, palaka dia mule beta matoto ni kulidia dia kata vazahenia kukudia, dia na kodonidia dia kata luga pitu.

⁵ Dia ta kakatia golea laveve kena kete hahadava dia vona. Miu hadavia na lete kua dia ta taza tadoria na boks kote kua na dihudihura polea kana Paraha vona na damadia. Dia ta katia ki kapopou. Miu hadavia ve na piramuramuka kadia lavalava kamahi kua dia ta kakaria bakadia vona, dia ta katia ve ki malakulaku. ⁶ Ki lala kete kukulidia kara mianga kena e taruha ke pararaha na palakangana hanihania kapopou kamana mianga kena e kemi matoto na poloka haus lotu kamahi ke vuni Iuda. ⁷ Ki kulidia manumanu kete koi kemikemihidia na poloka maket kamahi, ki kulidia kete kohanga dia na, 'Tisa.'

⁸ Palaka beta kete kohanga miu na 'Tisa.' Na vuna miu laveve kua miu ta varitazini kua, kamiu tisa ia katiu papa za. ⁹ Tabarae, miu na kohania kaka katiu na garigari ni Tamamiu, na vuna Tamamiu katiu papa za, ia heta na lagato. ¹⁰ Tabarae ni kohanga ve miu na 'Tubu,' na vuna kamiu Tubu ia katiu papa za, a Kristus. ¹¹ Azei na pidaka miu kua e paraha ni miu, ia kete kara kamiu vora. ¹² Na vuna azei kua e vavazahezahenia, ia da a Vuvu e vazihonia, azei kua tani vavazihozihonia ia da a Vuvu e vazahenia.

23.13-36 A Iesus e tani kakava na tisa kamahi kara lo kamani vuni Parisi na maki zahazaha kua

---

23:5 Mt 6.1; Lo 6.8; Nam 15.38.   **23:11** Mt 20.26-27; Mk 9.35; 10.43-44; Lu 22.26.   **23:12** Lu 14.11; 18.14.

*dia ta kakatia**(Mak 12.40; Luk 11.39-52; 20.47)*

¹³⁻¹⁴ Kaba loho zahanga matoto ni miu, tisa kamahi kara lo kamani vuni Parisi, miu ta nuhuta vairukua na lotua! Miu ta taba porotia na kingdom ke Vuvu kara manumanu. Palaka miu mule beta ve miu na hoho vona, beta ve miu na vatia nuhu kua e kulidia dia kata hoho dia na hoho ve.*

¹⁵ Miu lohoimiu, tisa kamahi kara lo kamani vuni Parisi, miu ta nuhuta vairukua na lotua! Miu ta sel na huduna dazi, miu ka vavana na garigari kara malala laveve miu kata pelea kaka miu na katia ni kara kamiu disaipel. Kua miu kene pokizia magalina kini kara kamiu disaipel, miu te katia kini ba dopa dangea kete hoho na hel habuka miu.

¹⁶ Miu lohoimiu, matamiu e keu, miu ka vavamuga na manumanu! Miu ta tani barae, kua kaka katiu ni mapamapa na tempel, ia beta kete tani matotonia polea kena, kua ni mapamapa na gol kua na tempel, ia da e kati matotonia nazia kena e mapamapa kete katia. ¹⁷ Mata keukeu kamahi, miu ka longolongo ve! Nazia e dopa ki kapou, na gol o na tempel kua e katia na gol kena ki tumonga? ¹⁸ Miu ta tania ve kubarae, "Ta katiu ni mapamapa na altar, ia beta

---

* **23:13-14** Buk baibel taza bukuni varira e parua polea kua ve, "Kaba loho zahanga matoto ni miu, tisa kamahi kara lo kamani vuni Parisi, miu ta nuhuta vairukua na lotua! Miu ta rukirukia tavivine gabugabu miu ka vavanahea kadia rumaruma. Miu ka lala miu kata vavairuku na lotua malakulaku. Na taem kara kotoa kapou ke Vuvu, da miu ta pelea zahatanga kapou." Hada Mak 12.40.

kete tani matotonia polea kena, palaka ta katiu ni mapamapa na nazia e taruha na altar ia da e kati matotonia nazia kua e mapamapa kete katia.’ ¹⁹ Mata keukeu kamahi miu! Nazia ni hiro e dopa ki hizanga, na opa beu na altar kena e katia na opa ki tumonga? ²⁰ E kubarae ta katiu ni mapamapa na altar, ia e mapamapa ve na goloa laveve kena na huduna altar. ²¹ Azei kua tani mapamapa na tempel, ia e mapamapa vona, mai ve ni Vuvu kena e mimia na poloka tempel. ²² Azei kena e mapamapa na lagato, ia e mapamapa na sia king ke Vuvu ia mai na kaka kena e mimia na huduna.

²³ Miu lohoimiu, tisa kamahi kara lo kamani vuni Parisi, miu ta nuhuta vairukua na lotua! Miu ta lala miu kata taru kakava taita na goloa laveve. Goloa kotekote kua habuka bilingare, malapi, lobo, ia miu ta taru kakava ve. Palaka miu te hada vanonia na goloa kua e dopa ki kapou na poloka lo ke Vuvu. Moge kua e mahoto, mahariharia na kaka, makina tani matotoa na polea. Goloaloa kua ia miu kata kakatia, miu ka paho poto ve na mogemoge taza ve kena kamana. ²⁴ Matamiu e keu, miu ka vavamuga na manumanu! Miu ta lala miu kata hada papa na poloka hamiau sup, miu ka pele kakava na niki kua na poloka hamiau sup. Palaka beta miu na lala miu kata hada vutuhia na kamel kua na poloka sup, miu ka lala miu kata totodokula.

²⁵ Miu lohoimiu, tisa kamahi kara lo kamani vuni Parisi, miu ta nuhuta vairukua na lotua! Miu ta vavazuguvia na hatamara kamiu kap

kamana plet, palaka na poloka e vonu na makina vanahoa, kamana makina mata kukua. ²⁶ Matamiu e keu miu vuni Parisi kamahi! Muga miu ka vazuguvia na poloka kap kamana dis, hatamara ve kete puzopuzoa.

²⁷ Miu lohoimiu, miu tisa kamahi kara lo kamani vuni Parisi, miu ta nuhuta vairukua na lotua! Miu ta balika simen na matmat kua e peneanga ki kavukavua, kena e hada papa na hatamara palaka, na poloka e vonu na togana kaka mate kamana golea laveve kena e molumolua. ²⁸ Ia miu ve ta kubarae ve, manumanu dia ta hadavia livuhamiu, dia ka tania miu ta manumanu kemikemi, palaka na polokomiu e vonu na makina vairukua kamana moge zahazaha.

²⁹ Miu lohoimiu, tisa kamahi kara lo kamani vuni Parisi, miu ta nuhuta vairukua na lotua! Miu ta habatia na matmat kana profet kamahi, miu ka vabilasnia na matmat kana nuhu kua dia ta mahoto na matani Vuvu, ³⁰ miu ka tani barae ve, 'Hita na paria na tau ke habu tubuhita, mara beta hita na kamadia hita na vaihubi mate na profet kamahi.' ³¹ Na kamiu polea mule ti koto kirimiu mule, na vuna miu te tania habuka miu na habu tutuna nuhu kua dia ta vaihubi mate na profet kamahi. ³² Miu ma kakatia, miu na vahozovia nazia kua habu tubumiu e varivuvunia! ³³ Matabunu kamahi! Miu ta habu tutuna matabunu! Miu ta lohoia da miu ta hava hutuzia na kotoa kua kete varaganga miu kara hel?

³⁴ Kubarae hau da ta geria na profet kamahi, kamana nuhu kua kadia lohoihoia e kemi kamana tisa kamahi. Taza da miu ta hubi matehidia miu ka nilinidia na kruse; taza da miu ta vaivihi kamadia na poloka kamiu haus lotu kamahi, miu ka vaikali kamadia na taon kamahi. ³⁵ Kubarae a Vuvu da e vala bizea kapou matoto ni miu, taraka manumanu kua e hubu mato vetanga dia varira. Varivuvu na kaka mahoto kua a Abel ki mai ni Sekaraia tuni Berekia, kaka kua miu ta hubi matehi vetania na pidaka rumaka tempel kamana altar. ³⁶ Hau ta tani matotonia ni miu, a Vuvu da e kati zahati matotonia ni miu taraka goloa kua habu tubumiu e katia varira.

*23.37-39 A Iesus lohora e zaha ni Ierusalem
(Luk 13.34-35; 19.41-44)*

³⁷ O Ierusalem! Ierusalem! Ho tu vaihubi mate na profet kamahi ku lubi mate nuhu kua e geura dia kata mai ni niho. Boto luba te parakilania kata vai lupunia habu tutu dia na mai lupu, habuka toha kua e raragomia habu tutuna na tauri banita, palaka ho beta matoto za ni kuli. ³⁸ Hadavia! A Vuvu ti vatia ka ruma, kini beta kaka na poloka. ³⁹ Kubarae hau ka tania ni niho, mara beta nu hada mulehiau ki mule na dama kua ku tani barae, 'A Vuvu e kati kemihia matoto na kaka kua e mamai na hizana Paraha.' "

24

*24.1-2 A Iesus e tania na tempel da e vairoha
(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)*

23:35 Stt 4.8; 2 Sto 24.20-21.   **23:38** Jer 22.5.   **23:39** Sng 118.26.

¹ A Iesus ti vatia na tempel kini vavana vano, na kana disaipel kamahi dia ta mai vona dia ta vatunga na ruma kamahi na tempel vona. ² A Iesus ki tania ni dia, “Miu ta hada na golea laveve kua? Hau ta tani matotonia ni miu, da beta kedo katiu kete vatua ni ngoro langalanga ni ruana, kedo laveve kuari, da e varaga tadura.”

*24.3-14 A Iesus e tania da bizea luba e bele
(Mak 13.3-13; Luk 21.7-19)*

³ A Iesus e mimia na potuna ni Oliv, na kana disaipel kamahi dia ta mai vona. Dia ka tania, “Tania ni hita. Da ngiza matoto golea kua ki bele, da hita ta hada mak zia kua kete vatunga ka vamulea kamana las de?”

⁴ A Iesus ki tania ni dia, “Miu lohoia tabarae kaka katiu ni rukimiu. ⁵ Na vuna manumanu luba da dia ta mai kamana hizagu, dia ka tania, ‘Hau a Kristus,’ da dia ta rukia manumanu luba. ⁶ Da miu ta longoria polealea na varihubia kapopou mai ve kavilika polealea na varihubia kapopou, palaka miu hadavia tabarae miu na lohoi toritori. Goloaloa mata barae da e bele, palaka beta ni habuka las de ti mai. ⁷ Na vuna na kantri kamahi da dia ta varihubi kamana kantri motu, kingdom kamahi da dia ta varihubi kamana kingdom motu. Da vitolo kapou lohu, vuruhe da e bele na malala kamahi. ⁸ Golea laveve kua ia e balika na varitihia kua na tavine e muga ki hahatunia ba muri kini valohia kapiru.

⁹ Pale, miu da ti paho tadura miu kini valanga miu kete kati zahata ni miu, ni hubu matao miu, kantri laveve da dia ta zaha kirimiu na vuna ni niau. ¹⁰ Pale, manumanu luba da dia

ta vatia kadia bilip dia ta varihavai, dia ta tilitili tika kiri ruadia, dia ka varizahati, ¹¹ Na profet vairukuruku luba da dia ta mai dia ka rukia manumanu luba. ¹² Na vuna moge zahazaha da ti bele kini kapou, manumanu luba da dia te vatia mogepa kemia kara kaka. ¹³ Palaka ho azei kua tanu madi matuha ki mule na las de, ia da tu mahuri. ¹⁴ Na kalohua kemi kua, na vuna na kingdom ke Vuvu, da e vaketoa na poloka malala laveve na garigari manumanu laveve dia kata lala, ba muri las de ia ti bele.

*24.15-28 Goloa zaha da e bele
(Mak 13.14-23; Luk 21.20-24)*

¹⁵ Pale, ta miu na hadavia na goloa mata hilehilea matoto kua a profet Daniel e popole vona varira, kua da e katia na tempel ki molumolua, da ti mamadi na palaka tumonga na poloka tempel. Na kaka kua e hahazenia polea kua, ia kete lohoi lala. ¹⁶ Nuhu kua dia ta lololi ni Iudea dia kata varihavai kara potuna kamahi. ¹⁷ Kua kaka katiu kini mimia na kana huduna ruma, tabarae ni zipa mule kete pelea goloa katiu na kana poloka ruma. ¹⁸ Azei kua na hana vanua, tabarae ni lohoia kete vamule kara kana siot na ruma. ¹⁹ Da dama kua da e zaha, zaha matoto kiri tavivine kovekove kamani tavivine kua dia ta ba vavazuzu! ²⁰ Miu lotu ni Vuvu habuka na dama kua kete beta kete bele na havara o na Sabat. ²¹ Na dama kua, da bizea kapou matoto e bele. Na varivuvuka kua na garigari ba vahoru ki mai ki mule meni, beta bizea katiu kua mata barae ni bele. Muri ve da beta ve bizea katiu kua

---

24:13 Mt 10.22.   **24:15** Dan 9.27; 11.31; 12.11.   **24:17** Lu 17.31.   **24:21** Dan 12.1; KnP 7.14.

kete dopa livutia kua kete bele. ²² Palaka a Vuvu ti pele kakava dama taza na dama kamahi na bizea kua; kua ni beta ni kubaraenia, mara beta kaka katiu ni mahuri. Na vuna e lohoi na kana manumanu kua e makidia kana, a Vuvu kini pele kakava dama taza.

²³ Na dama kamahi kena kua kaka katiu ni tania ni miu, 'Hadavia a Kristus kua!' beu ni tania, 'Kuari ia kuari!' taua miu na bilip.

²⁴ A Kristus vairukuruku kamana profet vairukuruku kamahi da dia ta lohu, dia ka katia mirakel kapopou kamana goloa kua ma beta miu na hada muga, dia kata katia manumanu ni beta dia kata ma bilip ni niau, kua ni nap da dia ta rukia ve nuhu kua a Vuvu ti makidia kana.

²⁵ Miu Longoria! Hau kava te muga tani kakava ni miu nazia kua kete bele. ²⁶ Ta katiu ni tania ni miu, 'Kuari ia kuari na poloka deset,' taua miu vano, beu ni tania, 'Hadavia, kua ia kua e paparitigi ri.' Tauga miu na bilip ni dia. ²⁷ Na vuna na Tuna Kaka da e bele balika zila, kua e hanimata ki balanga doluria mariaba laveve, ki pe na voro zahe ki ziho kara palaka voro e zuzugu vona.

²⁸ Kua na Tuna Kaka ni bele, da manumanu laveve dia ta hadavia. Balika kua na podana goloa mate katiu ni ngongoro ni huhubi, ia da tolu ta hada lala vona kua na kokoa kamahi dia te totoro lobia.

*24.29-31 Muri Tuna Kaka da e mai
(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)*

²⁹ Muri za na dama zaha ti hozo, a Vuvu da e katia na voro ki beta kete ma titiba, na lingabo ki beta kete tiba ve, na vitovito kamahi da dia ta huru na mariaba. Goloaloa matuha na lagato kamahi da dia ta varihunuai. ³⁰ Pale, na mak kana Tuna Kaka da e bele na poloka mariaba, manumanu laveve na garigari da dia ta varihalohoi, kua dia te hada na Tuna Kaka ti pe na mariaba kini ziziho, kamana glori kapou. ³¹ Da e geria kana engel kamahi dia ka vilinia tavure kapou matoto, dia ka vano kara palaka laveve na garigari dia ka vai lupunia kana manumanu kua ia ti makidia kava na paligena vulovulo ki vano na paligena.

*24.32-35 Miu pelea lohoihoia na haina fik
(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)*

³² Miu pelea na lohoihoia na haina fik. Ta dangana ni pizuzu ni taruhia raurauna, ia da miu te lala na tau kara voro ia ti kozoho. ³³ Ki vano ve ta miu na hada goloaloa laveve kua, ia da miu te lala na taem ti kozoho, kozoho matoto na hatama. ³⁴ Hau ta tani matotonia ni miu, manumanu laveve bukuna tauna kua mara beta dia na varimateai laveve goloaloa kua ki bele. ³⁵ Lagato kamana garigari da vano ki kakava, palaka kagu polea mara beta matoto ni kakava.

*24.36-44 Beta matoto kaka ni lala na taem
goloaloa kua kete bele vona
(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30; 17.34-36)*

24:29 Ais 13.10; Jol 2.10, 31; 3.15; KnP 6.12; Ais 13.10; Ese 32.7; Jol 2.10; 3.15; Ais 34.4; KnP 6.13. **24:30** Dan 7.13; Sek 12.10-14; KnP 1.7.

³⁶ Beta matoto katiu ni lala na dama beu na aua kua goloaloa kua kete bele vona, na engel kamahi na lagato o Tuna beta ve ni lala, palaka a Tamagu za ia e lala. ³⁷ Na belea kana Tuna Kaka da bele balika za nazia kua e bele na tau ke Noa. ³⁸ Na dama kamahi kua muga na naru kete pado, manumanu da dia ta hanihani dia ka hihinu, dia ka varikabai, ki mule matoto na dama kena a Noa e hoho na kana vaga, ³⁹ ki beta dia na lala terea nazia kua kete bele. Dia te ridi za na loka ti mai za ia pado katidia laveve. Ia da e bele barae na dama kua na Tuna Kaka kete bele vona. ⁴⁰ Kaka rua da hiro na hahiro poloka vanua. Katiu da e peloa, ruana da e vatua. ⁴¹ Tavine rua da hiro ta kakatia palaua kara bret. Katiu da e peloa, ruana da e vatua. ⁴² Kubarae ka tania. Miu tatare, na vuna beta miu na lala na dama kakei kami Paraha kete mai vona. ⁴³ Palaka miu lohoi lala kua, kua na tauana ruma ni lala matotonia taem zia na marigo na mata vanaho kete mai vona, da e ma ki lalama ki mara beta ni vatia na mata vanaho kua ni hutu valahia kana ruma ni hoho. ⁴⁴ Ia miu ve miu tatare, na vuna beta miu na lala aua kakei matoto na Tuna Kaka kete mai vona.

*24.45-51 Barikikia na polea na vora kemi kamana vora zaha
(Luk 12.42-46)*

⁴⁵ Azei matoto ia na vora kemi kua kana lohoihoia e mahoto? Vora kemi, ia azei kua kana tubu e taruhia ki hada na kana voravora laveve na kana ruma, kete vala hadia haninga na taem matoto. ⁴⁶ Vora kua da e hilohilo

matoto kua kana tubu ni vamule ni paria e kakati kemikemihia kana galanga. ⁴⁷ Hau ta tani matotonia ni miu, da e taruhia ki hada na kana goloaloa laveve. ⁴⁸ Palaka ta na vora kua ni beta ni gala papa ni tani barae, 'Kagu tubu da mara beta ni vamule tapu.' ⁴⁹ Pale, ia kini vavaihubi habu tamaninika kini hahanihani ki hihinu kamana nuhuta hinu hamohamoa. ⁵⁰ Na tubu kana vora kua da e mai na dama katiu kua kana vora e lohoia ki tania da beta kete lohu vona. ⁵¹ Kana tubu da e le hutuzia ki momomo ki taruhia na palaka kana nuhuta mata vairukurukua na lotua. Na palaka kena da e haloho hazena ki vuluhero.

25

25.1-13 Barikikia na polea na tizula e 10

¹ Na taem kena na kingdom ke Vuvu da e balika tizula e 10, kua dia ta pelea kadia lam dia ka vano dia kata guria tamohane kua e ba lahi vahoru. ² Dia lima beta dia na lohoi ketekete. Dia lima dia ta lohoi papa. ³ Dia lima kua beta dia na lohoi ketekete dia ta pelea kadia lam palaka beta dia na pelea kadia makolika vel kamadia. ⁴ Dia lima kua dia ta lohoi papa, dia ta pelea kadia vel na poloka botole kamana kadia lam. ⁵ Na tamohane kua e ba lahi, beta ni mai tapu. Kubarae tavivine laveve kua, matadia ti tuturuve dia kene varingoroai.

⁶ Ti varivalavala kaka katiu e goe ki tania, 'Tamohane kua e ba lahi ti mai! Miu mai gotala miu na hadavia!' ⁷ Pale, na tizula kamahi kua dia ta lama vaihidahida kadia lam, dia ta

dohodoho. ⁸ Nuhu kua beta dia na lohoi ketekete dia ta hulenia na nuhu kua dia ta lohoi papa, 'Miu vala kamiu vel pitu ni hita kahita lam keteni varimateai.' ⁹ Palaka na nuhu kua dia ta lohoi ketekete dia ka tania, 'Tauka, da beta kete dangedolu laveve. Miu vano kara stoa miu na kadea kamiu.' ¹⁰ Dia ta ba vavana dia ka vavano dia kata kadea vel, na kaka kua e ba lahi vahoru ti lohu. Dia tizula kua dia ta lohoi ketekete, dia te kamana dia kene hoho kara hanihania kapou kara lahia. Pale, na doa ia taba havuta.

¹¹ Pale, dia tizula kamahi kua dia ta muri mai lohu, dia ka koi dia ka tani barae, 'Paraha, Paraha, vukazia doa kirihita.' ¹² Palaka ia ki tania ni dia, 'Mara beta matoto, hau beta na lala miu.'

¹³ Kubarae miu mia miu ka tatare, na vuna beta miu na lala na dama o na aua.

*25.14-30 Barikikia na polea na vora e tolu
(Luk 19.11-27)*

¹⁴ Mai ve, na kingdom ke Vuvu ia e balika kua na kaka katiu kua kete vavana zau, ia kohania kana voravora ia vala kana goloaloa ni dia; ¹⁵ Na katiu e vala 5,000 kina, ni ruana e vala 2,000 kina na toluna e vala 1,000 kina. E vala moni kua, muri na kadia save katiukatiu. Pale, ia vatidia. ¹⁶ Na kaka kua e pelea 5,000 kina e vano ki gala bisnis na moni kua, ia pelea 5,000 kina profit ve na huduna. ¹⁷ Kaka kua e valanga 2,000 kina vona ia ve e gala bisnis na moni ia katia ve 2,000 kina ve profit na huduna. ¹⁸ Palaka na kaka kua e valanga 1,000 kina vona, e vano ia hovia na garigari ia tavunia moni kana, kana tubu vona.

¹⁹ Havarau matoto, kadia tubu ia vamule ia huleni mulehia voravora kamahi kua dia kata vala ripot na moni e vala ni dia. ²⁰ Kaka kua e pelea 5,000 kina e pelea ve 5,000 kina profit na huduna ve. Ki tania, 'Tubu, ho tu vala 5,000 kina. Hadavia, hau te katia 5,000 kina profit ve na huduna.' ²¹ Kana tubu ki tania, 'Kemi matoto, kagu vora kemi ho! Tu hada poto papa ku gala kemikemi na goloa pitu kua e valanga ni niho, da ta taruhiho ku hada na goloa luba. Mai hoho nu mia papa nu hilohilo kamana ka tubu.'

²² Kaka kua e valanga 2,000 kina vona e mai ve ki tania, 'Tubu, tu vala 2,000 kina. Hadavia, hau te katia 2,000 kina ve na huduna.' ²³ Kana tubu ki tania, 'Kemi matoto, kagu vora kemi ho! Tu hada poto papa ku gala kemikemi na goloa pitu kua e valanga ni niho, da ta taruhiho ku hada na goloa luba; mai hoho nu mia papa nu hilohilo kamana ka tubu.'

²⁴ Pale, na kaka kua e valanga 1,000 kina vona ia ve mai ki tania, 'Tubu, hau ta lala ho tu mata magali varititihi, tu lala koto vurutia haninga na palaka kua beta nu vazo vona, ku lala koto pelea ve haninga na palaka kua beta nu muratania haninga vona. ²⁵ Kubarae hau ka kuahi, hau ta vano tavunia ka moni na garigari. Ia, pele mulehia ka moni.'

²⁶ Palaka kana tubu ki tani barae vona, 'Ho tu vora zaha matoto ku toga mate! Ho tu lala habuka ta lala kata vurutia haninga na palaka kua beta na vazo vona, ka lala ve kata nihabunia ve haninga na palaka kua beta na muratania haninga vona. ²⁷ Pele, ma kava koto nu taruhia kagu moni na benk, kua na vamule hau te pele

mulehia kagu moni kamana interes. ²⁸ Miu pelea 1,000 kina kena vona miu na vala na kaka kena kana 10,000 kina vona. ²⁹ Na vuna manumanu laveve kena kadia golea vona da luba ve e valanga ni dia, kadia goloaloa kini ba dopa luba matoto, palaka kaka kua tani beta matoto kana golea, kena pitu papa matoto kena vona, ia da e pele kakavanga ve vona. ³⁰ Kua, miu varaga gotalania vora kua beta matoto kana galanga kua kara rodo, kara palaka kua kete hahaloho hazena ni vuvuluhero vona.'

25:31-46 Tuna kaka da e sikelnia manumanu laveve bukuna garigari

³¹ Ta Tuna Kaka ni mai kamana kana glori, kamana engel laveve, da e mia na kana sia king na poloka kana glori. ³² Manumanu laveve bukuna kantri laveve da dia ta mai lupu na matana. Pale, da ia ti pahi valahidia ia katia kabuna manumanu rua habuka kakanaka hada potopotoa na sipsip kua e lala kete pahi valahia kabuna sipsip na kabuna me kamahi. ³³ Da e taruhia na sipsip kamahi kiri marorona, na me kamahi kiri maurina. ³⁴ Pale na King da ti tania kara nuhu kiri marorona, 'Miu mai, a Tamagu ti kati kemihia matoto ni miu, miu pelea kamiu na kingdom kua ti vaidanga kamiu varira za, ba muri a Vuvu kini katia vulovulo. ³⁵ Na vuna, kilangata kua e vitoloniau ho tu vala haninga ka hania, e marahotiau ho tu vala naru ka hinumia. Hau ta mata vahorua, palaka ho tu koi tadoriau kara ka ruma, ³⁶ beta lohohoa na livuhagu ku

25:29 Mt 13.12; Mk 4.25; Lu 8.18.

25:30 Mt 8.12; 22.13; Lu

13.28. **25:31** Mt 16.27; Mt 19.28.

valohoriau, e mazahitiau ho tu hada poto ni niau, hau na poloka karabus ho tu mai balaheau.

³⁷ Nuhu kua dia ta mahoto na matani Vuvu da dia te hule, Paraha, ngiza matoto kua hita ta hada e vitoloniho hita ka vanganiho, o kua e marahotiho hita ka vala naru ku hinumia?

³⁸ Ngiza ve kua hita ta hada kua tu mata vahorua hita ka koi taduriho, o kua beta matoto lohohoa na livuha hita ka valohoriho? ³⁹ Ngiza matoto kua hita ta hada kua e mazahitiho, beu kua ho na karabus hita ka vano balaheho?’

⁴⁰ Na King da e kolia ki tania, ‘Hau ta tani matotonia ni miu, nazia kua tu katia na kagu kaka katiu kua beta matoto ni hada zaheanga, ia tu katia ni niau.’

⁴¹ Pale, da ia e tania kara nuhu kua kiri maurina, ‘Miu kakava ni niau, miu nuhu kua miu te paria zahatanga ke Vuvu, miu vano kara poloka haroho kua e vaidanga ke satan kamana kana engel kamahi! ⁴² Na vuna e vitoloniau ki beta miu na vala haninga katiu kata hania, e marahotiau ki beta miu na vala naru kata hinumia. ⁴³ Ta mata vahorua na ka malala ki beta nu koi tauriau kara ka ruma, beta matoto lohohoa na livuhagu ki beta nu valohoriau, e mazahitiau, ta mia na poloka karabus beta nu balaheau.’

⁴⁴ Da dia ve ta kolia dia ka hule, ‘Paraha, ngiza matoto hita ta hadavia e vitoloniho o marahotiho o tu mata vahorua o beta ka zohozohoa o mazahitiho, beu ho na poloka karabus ki beta hita na kodoniho?’

⁴⁵ Na King ki tania ni dia, ‘Hau ta tani matotonia ni miu, nazia kena beta nu katia koto kodonia kaka katiu kua beta matoto ni hizanga, ia tu katia

ve niau.’ ⁴⁶ Pale, nuhu kua, da dia te vano dia kene pelea kadoadia, kadoadia ia na zahatanga roroa, palaka nuhu kua dia ta mahoto matoto na matani Vuvu, ia da dia ta pelea mahuri roroa.”

26

26.1-5 Na Pararaha ke vuni Iuda dia ta taru lupunia polea dia kata hubi matehia a Iesus

(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

¹ Kamana a Iesus ki tani hozovia polea laveve kua, ia tania na kana disaipel kamahi, ² “Miu ta lala habuka, dama rua ba vovona kara hanihania kapou kara Pasova, na Tuna Kaka da ti valanga na limana hana vagi kamahi dia ka havenia na kruse.”

³ Pale, na hetpris kamahi kamana pararaha kamahi ke vuni Iuda dia ta lupu na ruma kapou kana paraha kana hetpris kamahi, hizana a Kaiafas. ⁴ Dia ka taru lupunia polea habuka dia kata paho taturia a Iesus, dia na hubi matehia, beta manumanu kete lala. ⁵ Palaka dia ka tania, “Beta tolu kata katia golea kua na damana lotua kapou. Tabarae manumanu dia na hada magalidia ni varitihia dia na katia varihubia kapou.”

26.6-13 Tavine katiu e valikiria pefium kara bakani Iesus

(Mak 14.3-9; Jon 12.1-8)

⁶ A Iesus ia ni Betani na poloka ruma ke Saimon, kaka kua muga lepra vona, ⁷ na tavine katiu e mai kamana Alabasta botole katiu na

pefium na poloka. Pefium kua monina e kapou matoto, ia valikiria kara bakani Iesus. Kilaka kua a Iesus e mimia na tebol. ⁸ Kana disaipel kamahi dia ka hadavia goloa kua magalidia ki varitihi kirina, dia ka tania, “E kuziha ki paralegenia? ⁹ Na pefium kua ma e salianganga kara moni kapou matoto kua, monina ia valanga na nuhu kua beta matoto kadia goloalooa vona.”

¹⁰ Palaka a Iesus e lala nazia kua dia ta tatania, kubarae ia tani barae ni dia, “E kuziha miu ka pole tori kara tavine kena? Ia ti katia goloa mata muli katiu ni niau kua. ¹¹ Nuhu kua beta matoto kadia goloalooa vona da dia ta ma mimia kamamiu, palaka hau mara beta na ma mimia kamamiu. ¹² Ia e valikiria na pefium kua kara livuhagu, kete vaidau kete tavuanga hau. ¹³ Hau ta tani matotonia ni miu, na palaka laveve kua na garigari, kua manumanu dia ta vavana dia ka vala polea na Kalohua Kemi, ia da dia ta tania ve goloa kua tavine kua e katia, manumanu dia kata lohoia tavine kua na nazia kua ia e katia.”

26.14-16 A Iudas e mapamapa kete vala a Iesus na limana hetpris kamahi

(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)

¹⁴ Pale, katiu ni dia na ¹² disaipel kamahi, kaka kua e kohanga ni Iudas Iskariot, ia vano na hetpris kamahi, ¹⁵ ia hulenidia, “Nazia da miu ta vala ni niau kua ta na vala a Iesus na limamiu?” Pale, dia ta hazenia moni silva e 30, dia ta vala vona. ¹⁶ Na dama kena ki vano a Iudas ia ti ma kini hahada dala katiu kua kete volo papa vona, ni vala a Iesus na limadia.

26.17-25 A Iesus e hanihani kamana kana disaipel kamahi

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Jon 13.21-30)

¹⁷ Na dama matoto kua na damana hanihania kapou kua kete lohousa na Bret Beta Yis vona, kana disaipel kamahi dia ta mai ni Iesus dia ta hule, “Kuli hita kata vaida hadolu haninga tolu kata hanihani na Pasova ni ve?” ¹⁸ Ia tania ni dia, “Miu vano hoho na poloka taon kara ruma ke goloa, miu ta tania vona, ‘Na tisa e tania, kana dama e makua ti kozoho. Kata makia dama kua na hanihania kapou kua kara Pasova kamana kagu disaipel kamahi na ka ruma.’ ” ¹⁹ Kana disaipel kamahi dia ta kati muria nazia kua a Iesus e tania ni dia, dia kene vaida haninga kara hanihania kapou na Pasova.

²⁰ Ti garavi a Iesus ia mia kamana kana disaipel kamahi na tebol. ²¹ Dia ta loli dia ka hahanihani barae a Iesus ia tania, “Hau ta tani matotonia ni miu, katiu ni miu da e valau na limana hagu vagi kamahi.” ²² Lohorodia e zaha matoto, kubarae katiu, katiu ni dia ki hule baraenia, “Da hau, ai Paraha?” ²³ A Iesus ki tania ni dia, “Kaka kua e lutia hana bret na poloka dis kamaniau ia da e valau na limana hagu vagi kamahi. ²⁴ Tuna Kaka da e ma ki muri za na nazia e vapolunganga ki popole voa vona. Palaka kaba loho zahanga matoto na kaka kua e vala na Tuna Kaka na limana hana vagi kamahi! E dopa ki kemi kua muga za ni beta ni valohua ia.” ²⁵ Pale, a Iudas, kaka kua kete vala a Iesus

na limana hana vagi kamahi, ia hule, “Da hau, ai tisa?” A Iesus ki tania vona, “E, ia ho za.”

26.26-30 A Iesus e vala bret kamana vaen na kana disaipel kamahi

(Mak 14.22-26; Luk 22.15-20; 1 Korin 11.23-25)

²⁶ Dia ta hanihani vano, a Iesus ia pelea bret, ia hate motunia a Vuvu ia bara vulahia, ia vala na kana disaipel kamahi, ki tani barae, “Miu pelea miu na hania; ia kua na livuhagu.” ²⁷ Muri ia pelea kap, ia hate motunia a Vuvu ia vala ni dia, ki tani barae, “Miu hinumia, miu laveve. ²⁸ Kua ia na topogu kara kontrak, kua a Vuvu ti katia kamana kana manumanu. Topogu kua da e valikira, a Vuvu kete lohoi bala manaunaua kamahi. ²⁹ Hau ta tania ni miu, da mara beta ve na hinumia ve vaen ia ki mule na dama kena kata hinu mulehia vaen vahoru kamamiu na kingdom ke Tamagu.”

³⁰ Pale, dia ta habia linge katiu dia kene vano kara potuna a Oliv.

26.31-35 A Iesus e tania da a Pita e vala lamana kirina

(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

³¹ A Iesus ia tani barae ni dia, “Na marigo kua meni da miu laveve miu ta varihavai miu ka hava tapunia, na vuna e vapolu baraenga na Buk kana Paraha ki tani barae, ‘Hau da ta hubi matehia kakanaka hada potopotoa na sipsip, na sipsip kamahi dia ka zidi barara vetaveta.’

³² Palaka muri te mahuri mule na matea, da ta vamuga ni miu ka vano kiri Galili.” ³³ Palaka a

---

26:28 Kis 24.8; Jer 31.31-34.
28.16.

26:31 Sek 13.7.

26:32 Mt

Pita ki tani barae, “Ia vata, kua ta dia laveve dia na varihavai ni niho, hau da mara beta.” ³⁴ A Iesus ki tania vona, “Hau ta tani matotonia ni niho, meni na marigo kua, ba muri toha kini kakareko, da tu linga botona tolu ku tania beta nu lalau.” ³⁵ Palaka a Pita e tani barae, “Ia vata kua ta dia na tania dia kata hubi matehiau kamaniho, ia mara beta na linga na tania beta na lalaho.” Na disaipel laveve dia ta tani barae laveve.

*26.36-46 A Iesus e lotu na vanua ni Getsemani
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)*

³⁶ Pale, a Iesus ia vavana kamana kana disaipel kamahi dia ta vano kara palaka katiu kohanga ni Getsemani. Ia tani barae ni dia, “Miu mia ri kua, hau ka vano rae kuari ka lotu.” ³⁷ E kohania a Pita kamani tuni Sebedi karua dia ka kamana, pale, ia e hatunia habuka na poloka e zobo ki lohoi vuvu matoto. ³⁸ Ia mai tania ni dia, “Na vulegu ta hatunia bizea kapou matoto ka hatunia tania katane mate. Miu guru ri kua miu ka ma hahada kamaniau.” ³⁹ E pe vano zau pitu, ia dua kara garigari ki taruhia damana kara garigari ki lotu ki tani barae, “Tamagu, kua ni kuli, pele kakava kap na bizea kapou kua ni niau! Palaka beta koto muri na kagu lohoihoia, muri na ka lohoihoia mule.”

⁴⁰ A Iesus ia vamule vano na kana disaipel kamahi, ia paridia, dia ta ngongoro, ia hulenia a Pita, “E kuziha ki mara beta miu na hada ni aua katiu kamaniau? ⁴¹ Miu hada miu na lotu kete beta miu kata poke na parakilakilanga; na vulemiu e kulina kete katia nazia kua a Vuvu e

kulina kirina, palaka livuhamiu e beta ni bada miu kata katia.”

⁴² Ia vamule vano boto ruana ve ki lotu ki tani barae, “Tamagu, kua kini mara beta za nu pele kakava na kap kua kara bizea kapou ni niau, kini kuli kata hinumia za, pele muri na ka lohoihoia.”

⁴³ E vamule mai, ia pari mulehidia ve dia ta ngongoro, na vuna matadia e tuturuve matoto.

⁴⁴ Kubarae ia vati mulehidia kini vamule vano boto toluna kete lotu, ki tatani mulehia polea muga e tania.

⁴⁵ Pale, ia vamule vano na kana disaipel kamahi ki tania kiridia, “Miu ta ba ngongoro miu ka ba hihivu za? Miu hadavia, na aua ti kozoho kava, na Tuna Kaka keteni valanga na limana nuhuta moge zahazaha kamahi. ⁴⁶ Madi, tolu kata vano! Hadavia kaka kete valau kena ti mai!”

26.47-56 A Iudas e vala a Iesus na limana hana vagi kamahi

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

⁴⁷ A Iesus e ba popole barae, a Iudas, katiu na kana 12 disaipel kamahi ti bele. Kabuna manumanu kapou matoto dia ta kamana dia ka mai, dia ta pahopaho bainat kamana pakole. Na hetpris kamahi kamana pararaha ke vuni Iuda dia ta geridia, dia ka maimai. ⁴⁸ Na kaka kua kete vala a Iesus, ia kava ti tania ni dia nazia kete katia. E tani barae ni dia, “Kaka kena hau ta domia ia, ia kena; miu haba tauria.” ⁴⁹ A Iudas ia vana mahoto kiri Iesus, ki tania, “Magali kemia ni niho, tisa!” pale, ia domia. ⁵⁰ A Iesus ki kolia vona ki tania, “E ho, katia nazia tu mai koto

katia.” Pale, manumanu kua dia ta paho tadoria a Iesus.

⁵¹ Na disaipel ke Iesus katiu e dae gotalania kana bainat, ia bazi hutuzia na talingana vora katiu kana paraha kana hetpris kamahi. ⁵² A Iesus ki tania vona, “Taru mulehia ka bainat na mudina, na vuna zia, nuhu laveve kua dia ta vavarihubi na bainat, da dia ta mate ve na bainat. ⁵³ Beta miu na lala habuka kua na koi kiri Tamagu kete kodoniau, ho tu tania mara beta ni geria armi kapou na engel kamahi, kua kadia naba e 72,000, ni ziho kete kodoniau? ⁵⁴ Palaka da na polea kua e vapolunganga na poloka buk ke Vuvu e pori ziha kua tani kubarae?”

⁵⁵ Kilangata kua a Iesus e hulenidia, “Miu ta pahopaho bainat kamana pakole miu ka mai kirigu habuka hau ta kaka katiu kua ta vavamuga na manumanu na varihubia kamana vanahoa. Dama laveve hau ta mimia na poloka tempel ka vaketekete na manumanu, palaka beta miu na paho tadoriau. ⁵⁶ Palaka golea laveve kua ti bele kete pori matoto na nazia kua na profet kamahi dia ta vapolungania varira dia ka tania.” Pale, kana disaipel kamahi dia ta vati tapunia dia kene varihavai.

*26.57-68 Dia ta koto kiri Iesus
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14, 19-24)*

⁵⁷ Nuhu kua dia ta haba tadoria a Iesus dia ta pelea vano ni Kaiafas, na hetpris, na tisa kamahi kara lo ia mai na pararaha kamahi ke vuni Iuda, kava dia te lupu dia kene lololi. ⁵⁸ Palaka a Pita

ia muri ni Iesus, palaka beta ni kozoho marata ni Iesus, e muri ki zahe hoho matoto na banis na ruma kana hetpris. Ia zahe hoho ia mia kamana gat kamahi, kete hadavia nazia matoto dia kata katia ni Iesus.

⁵⁹ Na hetpris kamahi kamana kaunsil laveve dia ta kakaze vairukua katiu dia kata koto kiri Iesus vona, dia na hubi matehia. ⁶⁰ Manumanu luba dia ta zahe dia ka vairuku dia ka padea polea kirina, palaka beta matoto dia na paria golea katiu e katia ki zaha. Pale, kaka rua hiro ta zahe. ⁶¹ Hiro ka tani barae, “Kaka kua e tani barae, ‘Hau e dangea kata robea na tempel ke Vuvu na haba mulehia na dama tolu za.’ ”

⁶² Pale, na hetpris e madi ia hulenia a Iesus, “Beta ka koliana polea kuari e varaganga kiriniho?” ⁶³ Palaka a Iesus beta ni makulu ni tania polea katiu. Na hetpris ia tani barae vona, “Hau kata hulenihō kua na hizani Vuvu kua e mahuri roro koto tani matotonia. Tania ni hita, ia ho a Kristus, na Tuni Vuvu?”

⁶⁴ A Iesus ki tania, “E, ho tu ta tania kena. Palaka kua ta tania ni miu laveve kua. Da ba muri da miu ta hadavia na Tuna Kaka e mimia na marorona Kaka kua e matuha matoto, ki pe na mariaba na lagato ki ziziho.” ⁶⁵ Pale, na hetpris ia bara terehia kana kolos ia tani barae, “Ia ti delahania a Vuvu kava kua! E kuziha ve tolu kata kaze ve kaka katiu ve kete padea polea kirina? Miu hadavia, kava miu te longoria kana delaha kiri Vuvu. ⁶⁶ Miu ta lohoi ziha?” Dia ka tania, “Kana manaunaua vona kena, kete hubu matao.”

⁶⁷ Pale, dia ta kanizunia matana, dia ka tuchia. Taza, dia ta zapalania, ⁶⁸ dia ka tani barae, Kristus vatunga ni hita habuka ho na profet katiu! Ko tania, azei matoto kua e huhubiho?

26.69-75 A Pita e linga ki tania beta ni lala a Iesus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ A Pita e mimia na hatama na poloka banis na ruma kana hetpris, na tavine vora katiu e mai vona, ia tania, “Ho ve tu kakamani Iesus bukuni Galili.” ⁷⁰ Palaka ia linga na matadia laveve, ki tania, “Hau beta na lala nazia ho tu popole vona.” ⁷¹ Pale, ia vana vano kara hatamara geit, na tavine katiu ve e hadavia, ia tania na manumanu kua dia ta vavarimadiriai, “Kaka kua ia e lala kete kakamani Iesus bukuni Nasaret kua.” ⁷² Palaka a Pita ia linga mule, ki tania, “Hau ta mapamapa, beta matoto na lala na kaka kuari!” ⁷³ Havarau pitu, nuhu dia ta vavarimadiriai na palaka kua, dia ta zahe ni Pita dia ta tania, “Matoto ho katiu ni dia, ka halingana ka pole matotoa e vatunga kakavaho.” ⁷⁴ A Pita ki tani barae, “Hau ta mapamapa ka tani matotonia polea. Paleka a Vuvu ni kati zahatia ni niau kua ta na vavairuku! Hau beta matoto na lala kaka kuari!” E tatani barae, na toha ia kakareko. ⁷⁵ Pale, a Pita ia lohoi mulehia polea kua a Iesus e tania vona, “Ba muri toha kini kakareko, da tu linga ku tania boto tolu habuka beta nu lalau.” Pale, ia gotala kini tangi zahazaha matoto.

27

27.1-2 Dia ta pelea a Iesus ki zahe ni Pailat (Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jon 18.28-32)

¹ Damadama matoto, na hetpris laveve kamana pararaha ke vuni Iuda dia ta mai kamana lohoihoia katiu habuka dia kata hubi matehia a Iesus. ² Dia ta rotia limana karua, dia kene harehia zahe dia ta vala na limani Pailat, na kadia gavana kua bukuni Rom.

27.3-10 A Iudas e mate (Apostel 1.18-19)

³ Tania a Iudas, kaka kua e vala a Iesus, ki hadavi baraenia habuka a Iesus da ti hubu matoa, ia ti hatunia habuka goloa kua e katia beta ni kemi, ia vala mulehia 30 koin moni kua na hetpris kamana pararaha ke vuni Iuda. ⁴ Ia tania ni dia, "Hau kava te katia moge zaha, na vuna te vala vetania kaka kua, beta ni katia goloa zaha katiu, kua keteni hubu matoa." Dia ka tania vona, "E hita kata kuziha vona kena? Ka galanga, ti ngoro ni niho." ⁵ Pale, a Iudas ia varaga taduria na moni silva kua kara poloka tempel, ia vavana. Ia vano ia have kini mate.

⁶ Na hetpris kamahi dia ta vilehia na moni kamahi kua dia ka tania, "Na moni kua e valanga kete hubu matoa kaka voa vona kua, beta kete taruha kamana monina tempel." ⁷ Pale, dia ta varitaninia dia kene kadea na garigari kana kaka kua e lala kete katikati sospen garigari, kete kara matmat kana nuhu kua beta dia na bukuni Israel matoto. ⁸ Kubarae, na palaka kua ti ma kini kokohanga na Vanua na Topo. Na vuna e kadoa

na moni kua e hubi matoa kaka vona. ⁹⁻¹⁰ Pale, na polea kua na profet a Jeremaia e tania varira, ia ti pori matoto, e tani barae, “Na Paraha e geriau kata tani barae ni dia: Dia ta pelea na 30 silva moni, na naba na moni kua a vuni Israel dia te makia habuka kete kadoa ia vona, dia ta kadea na garigari kana kaka kua e lala kete katikati sospen garigari.”

*27.11-14 A Iesus e madi na matani Pailat
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jon 18.33-38)*

¹¹ A Iesus e madi na matani gavana, ia ki hulenia, “Ia ho na king ke vuni Iuda?” A Iesus ki tania, “Ho tu tatania kena.” ¹² Na hetpris kamahi kamana pararaha ke vuni Iuda dia ta padea polea luba kiri Iesus, palaka beta ni kolia kadia polea. ¹³ A Pailat ki hulenia, “Beta nu longoria na polea kamahi kuari dia ta papadeho vona?” ¹⁴ Palaka a Iesus beta matoto ni kolia kadia polea katiu. Kubarae na gavana kua ki lohoi tori matoto.

27.15-26 A Pailat e tania kete nilianga a Iesus na kruse

(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jon 18.39-19.16)

¹⁵ Na krismas laveve kua damana hanihania kapou kara Pasova, na kadia gavana kua bukuni Rom e lala kete vagotalani mulehia na karabus, kaka katiu kua ta manumanu dia na hulenia kirina. ¹⁶ Kilaka kua, na kaka zaha matoto katiu ia e karabus, manumanu laveve dia ta lala kaka kua, hizana a Barabas. ¹⁷ Tania na manumanu dia ka zahe lupu, a Pailat ia hulenedia, “Azei ni hiro matoto kulimiu kata vagotalani mulehia? A

Barabas, o a Iesus kua e kohanga ni Kristus?”
¹⁸ Na vuna ia e lala na pararaha ke vuni Iuda dia ta hahada potia a Iesus, kubarae dia kene haba taturia dia kene vala na limana. ¹⁹ A Pailat e ba mimia na kana mianga kua kete longoria na kotoa vona, a gona ia vala polea katiu zahe vona ki tani barae, “Tabarae nu lohoia koto katia goloa katiu na kaka kena, beta ni katia goloa zaha katiu, na vuna ngina ta manginuvia na kaka kena, ka hatunia bizea kapou matoto na polokogu.”

²⁰ Palaka na hetpris kamahi kamana pararaha kamahi ke vuni Iuda, dia ta varidingania manumanu dia kata hulenia a Pailat kiri Barabas kete vagotalanga, a Iesus kete hubu matoa. ²¹ A Pailat ia hulenidia, “Azei matoto ni hiro kulimiu kata vagotalania ni vano ni miu?” Dia ta tania, “A Barabas.” ²² A Pailat ki hulenidia, “Pele kata kuzingania a Iesus kua e kohanga ni Kristus?” Dia ka lupu laveve dia ka tania, “Nilinia na kruse!” ²³ A Pailat ki hulenidia, “E kuziha, nazia matoto e katia ki zaha?” Palaka dia ta dopa goe dia ka tania, “Nilinia na kruse!”

²⁴ A Pailat ti hada baraenia beta dia na longoria kana polea, ki vano ve na manumanu kozoho matoto dia keteni katia varihubia kapou, pale, ia pelea naru ia vazuguvia limana na matana manumanu laveve, ki tani barae, “Hau beta na gerimiu miu kata hubi matehia kaka kua. Kana matea ia ti kami galanga!” ²⁵ Manumanu laveve kua dia ka tania, “Vatia hita kamani habu tutuhita hita ka papari polea na kana matea!”

²⁶ Pale, ia vagotalania a Barabas vano ni dia. Palaka e geu dia ta vihia a Iesus, ia vala na limadia dia kata nilinia na kruse.

27.27-31 Na soldia kamahi dia ta katia bozubozua ni Iesus

(Mak 15.16-20; Jon 19.2-3)

²⁷ Na soldia kamahi ke gavana dia ta pelea a Iesus vano hoho kara poloka ruma ke gavana, na kabuna soldia laveve dia ta madi lobia. ²⁸ Dia ta hulua kana lohohoa kakava na livuhana dia ta valohoria na lavalava baritunutunua, kua na king za e lala kete lolohoria. ²⁹ Pale, dia ta viralunia na dangana hai matangatanga kete balika hate kana king, dia ta vakudia vona, dia ta taruhia na dangana hai na limana kiri maroro, dia ta nildaun na mugana dia ka bozubozu vona dia ka tania, "Dama kemi, king ke vuni Iuda!"

³⁰ Dia ta livinia, dia ta pelea na dangana hai dia ka ma huhubia bakana vona. ³¹ Dia ta hubi hozovia muri dia ta pele kakava na lavalava baritunutunua vona dia ta valohori mulehia na kana lohohoa. Pale, dia ta pelea zahe dia kata havenia na kruse.

27.32-44 Dia te nilinia a Iesus na kruse

(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

³² Dia ta vavana vano dia ta paria kaka katiu bukuni Sairini, hizana a Saimon, dia ta geria kete luga na kruse. ³³ Dia ta mai bele na palaka katiu kohanga ni Golgota. Vuvuna polea kua e tani barae: Palakana togana bakana kaka mate. ³⁴ Na palaka kena dia ta vala vaen ni Iesus kete hinumia, dia ta pokizia kamana goloa

magolegolea; e parakilania ki naminia, ia hava kete hinumia. ³⁵ Dia ta nilini hozovia a Iesus, muri vona dia ta pilae satu kara kana lohohoa kamahi, dia kene varidangeai vona. ³⁶ Pale, dia kene ma mia hahada poto vona. ³⁷ Monge langa na bakana dia ta taruhia na vapolupolua katiu dia ka tania kirina: A IESUS KUA, NA KING KE VUNI IUDA.

³⁸ Kaka mata vanaho rua hiro ta haveanga ve kamana, katiu kiri maroro katiu kiri mauri. ³⁹ Manumanu dia ka pe hutu vona dia ka tara vilu kirina dia ka hilenia, ⁴⁰ dia ka tatania kirina, "Ho kua koto robea na tempel nu haba mulehia na dama tolu, ko vaikoli kiriniho mule! Mai zipa na kruse, kua kini ho na Tuni Vuvu matoto!" ⁴¹ Na hetpris kamahi kamana tisa kamahi kara lo ia mai na pararaha ke vuni Iuda ve dia ta hilenia. ⁴² Dia ka tani barae, "E vaikoli kara nuhu motu, palaka e lokia keteni vaikoli kirina mule! E tania ia na king ke vuni Israel! Pele kete mai zipa na kruse hita kata hadavia hita na bilip vona. ⁴³ Ia e vaka maroro ni Vuvu. Ki tania ve ia na Tuni Vuvu. Pele tolu kata hada, kua ni matoto a Vuvu ni kulina kirina, da ti vaikoli kirina." ⁴⁴ Na mata vanaho karua kua hiro ta haveanga kamani Iesus, hiro ve ta hilenia a Iesus ve.

*27.45-56 A Iesus ti mate
(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)*

⁴⁵ Na 12 kilok ki vano na 3 kilok, na rodo kapou e kari havutia malala laveve. ⁴⁶ Kozoho keteni 3 kilok na garavi, a Iesus ia goe ki tania, "Eloi,

---

27:35 Sng 22.18.   **27:39** Sng 22.7; 109.25.   **27:40** Mt 26.61; Jo 2.19.   **27:43** Sng 22.8.   **27:46** Sng 22.1.

Eloi lama sabaktani?” Mining na polea kua e tani barae, “Kagu Vuvu, kagu Vuvu, e kuziha kunu vati tapunia?” ⁴⁷ Taza ni dia kua dia ta varimadiriai na palaka kena dia ta longoria polea kua, dia ka tania, “E kokoi kiri Elaija.” ⁴⁸ Kaka katiu ia rovo pamuhi zahe pelea na spans. Ia lutia na vaen e pokiza kamana viniga, ia taruhia spans na dangahai katiu, ia vala ni Iesus kete hinumia. ⁴⁹ Dia manumanu taza dia ta tania, “Vatia! Tolu kata hadavia a Elaija kete mai ni kodonia.” ⁵⁰ A Iesus e dopa ki goe mule ve, pale ia mate.

⁵¹ Na taem kena matoto na lavalava na tempel e tere ki pe na huduna ki ziho kara vuvuna. Na garigari ki hunu na kedo kamahi ki vulavula. ⁵² Na kedo kamahi kua e karua havana matmat kamahi vona e vula na matmat kamahi ki ngapa, na manumanu tumonga ke Vuvu kua dia te varimateai muga dia ta mahurihuri mule na matea. ⁵³ Dia ta gotala na lovo, muri na kua a Iesus ti lama mule na matea dia ta vano hoho kara siti kua e tumonga dia ka bele na manumanu luba. ⁵⁴ Tania na komada kara armi kamana soldia taza ve kua dia ta mamadi kamana dia ka hada na vuruhe kamana goloaloe laveve kua e bele, dia ka kuahi zahazaha matoto dia ka tania, “Matoto kaka kuari ia na Tuni Vuvu!”

⁵⁵ Tavivine luba dia ve na palaka kua, dia ta madi zau dia ka hahada. Dia ta pe ni Galili dia ka muri ni Iesus dia kata kodonia na kana galanga. ⁵⁶ Na pidaki tavivine kua, a Maria

bukuni Makdala, a Maria titinani Jems hiro a Iosep, ia mai a goni Sebedi.

27.57-61 A Iesus e tavuanga

(Mak 15.42-47; Luk 23.50-55; Jon 19.38-42)

⁵⁷ Ti kozoho keteni marigo, na kaka katiu bukuni Arimatea, hizana a Iosep, ia na risman katiu, ia ve na disaipel ke Iesus katiu. ⁵⁸ E zahe ni Pailat, ia hulenia kara podani Iesus, pale a Pailat ia geridia, dia kata vala podani Iesus vona. ⁵⁹ A Iosep ia pelea podani Iesus, ia kukulia na lavalava vahoru, ⁶⁰ ia taruhia na poloka kana lovo vahoru kua e hovia na kedo. Ia puke porotia kedo kapou kara hatamara lovo, ia vatia kini vano. ⁶¹ Kilaka kua, a Maria bukuni Makdala ia mai a Maria katiu ve hiro ta mimia kozoho na hatamara lovo.

27.62-66 Dia ta taruhia gat kamahi na lovo

⁶² Ti dama mule, na Sabat, na hetpris kamahi kamani vuni Parisi dia ta zahe hada a Pailat. ⁶³ Dia ka tani barae vona, "Paraha, hita ta lohoia polea kana kaka mata vairukuruku kua katiu, kilaka kua e ba mamahuri ki tatani barae, 'Muri na dama tolu da ta mahuri mule.'" ⁶⁴ Kubarae, tani vatuharia polea dia kata hada poto papa na matmat ki mule na dama tolu kua. Tabarae kana disaipel kamahi dia na mai vanahea podana dia na tania na manumanu habuka ia ti mahuri mule na matea. Vairukua kua, da ti dopa kini zaha dopa na vairukua kua bukuni muga." ⁶⁵ A Pailat ia tania, "Miu pelea soldia taza miu na ziho taba porotia lovo ni bada matoto, miu ta geridia

---

27:63 Mt 16.21; 17.23; 20.19; Mk 8.31; 9.31; 10.33-34; Lu 9.22; 18.31-33.

dia hada poto na matmat.” ⁶⁶ Pale, dia ta vano dia ta taruhia tabu na kedo na matmat, kete beta kaka kete mai kozoho na lovo. Dia ta taruhia na gat kamahi ve dia kata hada poto vona.

28

28.1-10 A Iesus e mahuri mule na matea (Mak 16.1-10; Luk 24.1-10; Jon 20.1-18)

¹ Muri na Sabat, na Sande na dama, a Maria bukuni Makdala kamani Maria katiu ve hiro ta zahe kara lovo na poloka kedo. ² Na vuruhe kapou ia bele, na vuna zia na engel ke Vuvu e pe na lagato ki ziho, ia vano ia puke kakava na kedo kua e tabara na lovo vona, ia mia langalanga na huduna. ³ Livuhana e kalageru balika hanimata, kana zohozohoa ki puzopuzoa matoto balika snou. ⁴ Na soldia kamahi dia ta kuahini zahazahatia matoto, livuhadia ki vavani dia ka dua dia ka mate kuzi.

⁵ Na engel e tania na tavine rua kua, “Taua mo na kuahi, hau ta lala mo ta hahada kiri Iesus, kua e haveanga na kruse. ⁶ Ti beta ia ri kua; ia ti mahuri mule kava, habuka kena e tania. Mai mo na hada mudina kua e ngoro vona. ⁷ Kua mo vano tapu mo na tania na kana disaipel kamahi, ‘Ia kava ti mahuri mule na matea kini vamuga ni miu vano kiri Galili. Ni Galili ia da miu ta hadavia.’ Tabarae mo na lohoi bala nazia ta tania ni mo.”

⁸ Pale, na tavine karua kua, hiro ta kuahi hiro ta rovo vatia lovo. Palaka polokohiro e hilohilo matoto, hiro ta rovo hiro kata kalohu na disaipel kamahi ke Iesus. ⁹ A Iesus ia bele ni hiro, ki tani barae, “Dama kemi.” Hiro ta paho taduria

kabena hiro ta lotu vona. ¹⁰ Pale, a Iesus ia tania ni hiro, “Taua mo na kuahi. Mo vano mo na tania ni habu tazigu dia kata vano kiri Galili. Da dia ta hadaviau rae.”

28.11-15 Polea kana soldia kamahi

¹¹ Kamana na tavine rua kua hiro ka vavana vano, na soldia taza kua dia ta hada poto na lovo, dia ta vano kara taon dia ta kalohunia goloa laveve na hetpris kamahi. ¹² Tania na hetpris kamahi dia ka lupu kamana pararaha ke vuni Iuda dia ta mai kamana lohoihoia katiu, dia ta kadea na soldia kamahi kua na moni kapou matoto, ¹³ dia ka tania ni dia, “Miu tania na manumanu kubarae, ‘Hita ta varingoroai, kana disaipel kamahi dia kene mai vanahea na marigo.’ ¹⁴ Kua na gavana ni lala horuvia na polea kua, da hita ta madi kamiu hita ka pole kamiu, beta goloa katiu kete katua ni miu.” ¹⁵ Pale, na soldia kamahi kua dia ta pelea na moni kua, dia kene katia nazia kua e tanga ni dia. Pale, a vuni Iuda dia kene ma ziuziu na polea kua na gat kamahi dia ta tania, ia ia ki mai na tauna kua.

*28.16-20 A Iesus e tania na kana disaipel kamahi nazia dia kata katia
(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23; Apostel 1.6-8)*

¹⁶ Pale, na kana 11 disaipel kamahi dia ta vano kiri Galili, kara potuna kena a Iesus e tania dia kata kirina. ¹⁷ Kamana dia ka hadavia, dia ta lotu vona; taza ni dia, dia ta lohoi ruarua. ¹⁸ Pale, a Iesus ia mai ni dia ia tania, “Matuhanga laveve

bukuna lagato kamana garigari ti valanga ni niau kava. ¹⁹ Kuza barae miu vano na palaka laveve na garigari, miu na katia manumanu dia na kara kagu disaipel. Miu vazuguzugu kamadia na hizani Tamagu na hizani Tuna na hizani Vule Tumonga, ²⁰ miu ka vaketea ni dia habuka dia kata muri na polea laveve kua hau ta tania miu kata muri vona. Hau da ta ma kamamiu ia ia ki mule na las de.”

Kalohua Kemi ke Iesus na Polea Vitu
The New Testament in the Vitu language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Vitu long Niugini

copyright © 2019 Wyclif e Bijbelvertalers Nederland

Language: Pole Vitu (Vitu)

Dialect: Vitu

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-08-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

5a86e94f-d1d1-5388-8981-4bc1ed55d7ae